

Н Д Е К С

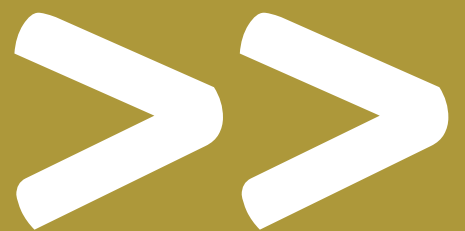
В

И Н И

2025

РІЧНИК

ВСТУП

4

КЛАСИФІКАЦІЯ ВОЄННИХ
КОНФЛІКТІВ

5

МЕТОДИКА ВИЗНАЧЕННЯ
ІНДЕКСУ ВІЙНИ

6

ВІЙНА

УКРАЇНА	7
ІЗРАЇЛЬ – ХАМАС ТА ІРАН, ЛІВАН	12
СУДАН	16
СИРІЯ	18
ЕФІОПІЯ	20
ЄМЕН	23
ПІВДЕННИЙ СУДАН	26
КАМБОДЖА – ТАЇЛАНД	28

ЛОКАЛЬНІ КОНФЛІКТИ

ДР КОНГО – РУАНДА	34
ЛІВІЯ	37
М'ЯНМА	38
ЦЕНТРАЛЬНОАФРИКАНСЬКА РЕСПУБЛІКА	40
СОМАЛІ	42
НІГЕРІЯ	43
КАМЕРУН	44
МАЛІ	46
БУРКІНА-ФАСО	50
НІГЕР	52
МОЗАМБІК	54
БЕЛУДЖИСТАН (ПАКИСТАН ТА ІНДІЯ)	56
ЧАД	57
ЗАХІДНА САХАРА	58
ЗАХІДНЕ ПАПУА (ІНДОНЕЗІЯ)	59
ПІВДЕННИЙ ТАЇЛАНД	60

ПРИКОРДОННЕ ЗІТКНЕННЯ

ПАКИСТАН – АФГАНІСТАН	30
ІНДІЯ – ПАКИСТАН	32

ВІЙСЬКОВИЙ ПЕРЕВОРОТ

МАДАГАСКАР	62
БЕНІН	63
ГВІНЕЯ-БІСАУ	64

ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНА КРИЗА

НЕПАЛ	65
ТАНЗАНІЯ	66
ТОГО	66
ЛАТИНСЬКА АМЕРИКА	68
БОСНІЯ І ГЕРЦЕГОВИНА	70
СЕРБІЯ	73
КРИЗОВІ ЯВИЩА В СЛОВЕНІЇ, БОЛГАРІЇ, ГРЕЦІЇ, АЛБАНІЇ	78
ЧОРНОГОРІЯ	80
ХОРВАТІЯ	82
РУМУНІЯ	83
МОЛДОВА	86

ДИПЛОМАТИЧНЕ ПРОТИСТОЯННЯ

ВЕНЕСУЕЛА – ГАЙЯНА – США	89
ТИСК РФ НА КРАЇНИ НАТО	91
КОРЕЙСЬКИЙ ПІВОСТРІВ	93
КИТАЙ – ТАЙВАНЬ	94
ГРЕНЛАНДІЯ	96
ГРЕЦІЯ - ТУРЕЧЧИНА	98
ФІЛІППІНИ	100

ЗМІСТ

Вступ

НАЦ «УССД» продовжує щорічний проєкт із моніторингу воєнної активності у світі. До вашої уваги «Індекс війни-2025».

У 2025 році головною подією у глобальному масштабі продовжила бути російсько-українська війна, що за інтенсивністю технічних засобів стала однією з наймасштабніших після Корейської війни, а також наймасштабнішим конфліктом Європи з 1945 року. Серйозні наслідки для світу та близькосхідного регіону має палестино-ізраїльська війна, яка розпочалася в 2023 терористичною атакою ХАМАС на Ізраїль, а потім переросла в воєнну операцію Ізраїлю в Секторі Гази та Лівані, призвела до ряду взаємних повітряних ударів між Іраном та Ізраїлем, з кульмінацією в червні 2025 за участі США. На території Сирії новий суннітський уряд укріплює контроль, витискаючи залишки як проіранських, так і проамериканських сил.

Росте напруга в Тихоокеанському регіоні. Традиційно складною є ситуація навколо Тайваню в контексті регулярних військово-морських навчань Китаю. Особливе занепокоєння викликає демонстрація військової загрози КНДР, що водночас виступає дієвим союзником РФ у війні з Україною. Іншим епіцентром нестабільності стає південна Азія, де перманентний конфлікт між Індією та Пакистаном несе загрозу використання ядерної зброї.

На території менш розвинутих держав і далі тривають багаторічні конфлікти, хоча значна їх частина зменшує інтенсивність у рамках переговорного процесу (наприклад, в Ефіопії та ДР Конго). Наростає рівень напруги на заході Африки, де проросійські уряди нездатні контролювати територію. Також суттєвим фактором стає дипломатична напруга всередині НАТО, викликана провокаціями РФ і дипломатичним конфліктом довкола Гренландії.

Сила і далі залишається основним аргументом вирішення міжнародних суперечок, її роль зростає на

фоні руйнування міжнародного порядку провідним світовим гравцем – США. Характерною рисою стало відновлення конвенційних засобів ведення війни, з фронтовим зіткненням численних армій. З іншого боку, очевидним стало значення технічного рівня, передусім у сфері точності та швидкості передачі даних. російсько-українська війна — це частина глобального зіткнення, «тихої третьої світової війни», що розгортається з 2011 року на багатьох театрах воєнних дій. Це війна без оголошення, із залученням усіх компонентів «війни четвертого покоління», що проривається назовні через відкриті воєнні конфлікти. Поряд із проксі-протистоянням США і КНР активно в силову конкуренцію втручаються регіональні лідери — Іран, Туреччина, Саудівська Аравія. Посилюється вплив мережевих воєнізованих формувань та виникнення інструменту квазідержав. Ці квазідержави заповнюють лакуни «мертвих зон», які утворюються поза межами впливу національних держав, регіональних лідерів та внаслідок стратегічного протистояння наддержав. На повну потужність залучені приватні армії. Прямі військові втручання, паралельно з широким використанням невійськових інструментів тиску та примусу, посилюють тренд на використання сили як способу досягнення політичних цілей.

Загалом рівень напруги у світі продовжує збільшуватись. Цьогоріч нами індексовано 47 конфліктів (як гарячі, так і викликаних дипломатичним протистоянням і внутрішньополітичною напругою. З них 8 воєн, 2 прикордонні зіткнення, 16 локальних конфліктів, 3 військових перевороти чи спроби таких, 11 проявів внутрішньополітичної кризи, 7 точок дипломатичного протистояння. Для порівняння, минулого року індексовано 36 епізодів.

К л а с и ф і к а ц і я

В О Є Н Н И Х К О Н Ф Л І К Т І В

Експерти Недержавного аналітичного центру «Українські студії стратегічних досліджень» для аналізу воєнної активності у світі пропонують класифікацію воєнних конфліктів:

Війна:

- світові війни (здебільшого між кількома коаліціями)
- регіональні війни
- локальні війни
- міждержавні війни (у тому числі у фазі низької інтенсивності)
- війни між державою та коаліцією
- іноземна інтервенція
- громадянська війна (різного рівня інтенсивності, включно із зовнішнім втручанням)

Прикордонне зіткнення

(обмежений збройний інцидент)

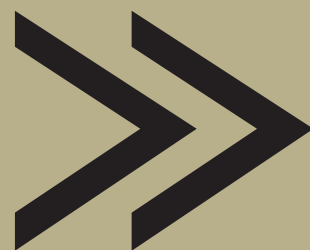
Локальний конфлікт

Військовий переворот

Внутрішньополітична криза

напруга, політична криза (з можливістю ескалації, зовнішнього втручання)

Дипломатичне протистояння торговельні війни, дипломатичні конфлікти

Воєнні конфлікти

2025

МЕТОДИКА ВИЗНАЧЕННЯ ІНДЕКСУ
ВІЙНИ — РОЗГЛЯД НА ЯВНИХ
У СВІТІ КОНФЛІКТІВ, ЩО АКТИВНО
ПРОЯВЛЯЮТЬСЯ ЗА ПЕРІОД
ДОСЛІДЖЕННЯ ЧЕРЕЗ НИЗКУ
ІНДИКАТОРІВ, ЩО ОКРЕСЛЮЮТЬ
СУТНІСТЬ, ПРОТІКАННЯ
КОНФЛІКТУ, ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ
РЕГІОНАЛЬНОЇ ТА ГЛОБАЛЬНОЇ
БЕЗПЕКИ, КЛАСИФІКАЦІЮ ЇХ ЗА
РІВНЕМ НАПРУГИ: ВІД НАЙБІЛЬШ
ГАРЯЧИХ ДО ПРОТИСТОЯНЬ
МІНІМАЛЬНОГО РІВНЯ.

Війна Україна

2025 рік означав підвищення маневреності війни за виживання для України, порівняно з періодом переважно позиційної стагнації на фронті вересня 2023 — вересня 2024.

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ, ІНТЕНСИВНІСТЬ

Хоча стратегічно українці продовжують стримувати російських агресорів усім фронтом України, на жаль, 2025 рік приніс низку успіхів для них і поразок для нас:

- У січні 2025 року втрачені важливі точки оборони в центрі Донецької обл. — Курахове (10.01) та Велика Новосілка (25.01) після утримання з 2022-го.

- На 26.04.2025 Сили оборони України були переважно витіснені противником із Курської обл. рф. Почалась повторна інфільтрація зс рф у Сумську обл.

- 19.07.2025 зс рф вперше ввірвалися на територію Дніпропетровської обл. України біля с. Дачне Синельниківського району. Відтоді противник окупував близько 8 сіл та селищ Синельниківського району.

- 23.12.2025 під тиском противника Сили оборони України втратили контроль над м. Сіверськ та всім Сіверським балконом — ділянкою фронту на схід від м. Слов'янськ, що нависала над фронтом противника з півдня.

- Сили оборони України успішно утримували Покровськ та Мирноград протягом усього року, але на кінець 2025-го ситуація критична — приблизно Покровська вже зайнято росіянами, а всі шляхи сполучення з українськими воїнами в Мирнограді під ризиком вогневого ураження противника.

- З кінця листопада критична ситуація для Сил оборони України складається і в с. Ямпіль Донецької обл. та м. Гуляйполе Запорізької обл.

Попри критичні моменти, Сили оборони України здійснили й низку успіхів на фронті:

- На кінець липня 2025 року очевидним став провал заявленого нового наступу на м. Суми зс рф, українські воїни стримали противника у прикордонних селах, а в деяких місцях провели контрнаступальні дії.

- 15.08–17.11 Сили оборони України успішно ліквідували значне вклинення ворога вглиб нашої оборони на схід від м. Білицьке та м. Добропілля Донецької обл. (Добропільський

контрнаступ).

- Починаючи з 24.09.2025 Сили оборони України змогли ліквідувати прорив зс рф у м. Куп'янськ та навколишніх селах. Особливо символічним ударом по рф це виглядало на тлі багаторазових заяв путіна про взяття міста. Генерал-полковник Кузовльов, командувач московського воєнного округу, що отримав від путіна героя росії за взяття Куп'янська, публічно зник з 19.12.2025 під час контрнаступу ЗСУ.

Також Сили оборони України посилили потужності завдання далекосяжних стратегічних ударів по рф. Показовими складниками цього треба відзначити:

- Операція «Павутина» 01.06.2025, у ході якої СБУ дронами дистанційного керування знищила 34% стратегічної авіації рф. Зокрема в аеропортах у Сибіру — Біла за 4849 км та Українка за 6330 км від Києва.

- 15.12.2025 дрони СБУ підірвали підводний човен класу «Варшав'янка» зс рф, здатний нести ядерні ракети в Новоросійську. Після цього Чорноморський флот рф фактично забарикадувався в бухті Новоросійська.

- 19.12.2025 дронами від СБУ був

уражений танкер тіньового флоту рф у Середземному морі біля Греції. На його борту ймовірно загинув генерал-майор гру зс рф авер'янов, причетний до терактів та диверсій рф від Сполученого Королівства до Болгарії.

- За 2025 рік Сили оборони України значно розширили географію та інтенсивність ураження цілей усіх типів в рф. Наприклад, з 19.12.2025 почались удари по об'єктах рф у Каспійському морі. Насамперед під удари потрапляють оборонні підприємства та об'єкти паливно-енергетичного комплексу.

- Внаслідок успішних ударів Сил оборони України по об'єктах виробництва ракет та їхніх носіїв в рф на кінець 2025 року спостерігається значне зменшення ракетних ударів по Україні. Через знищення більшості запасів броньованої техніки рф, потужностей їх виробництва та санкції, російські військові з початку 2025 року помітно використовують для пересування малоефективні засоби, як радянський автопром та мопеди, а також тварин: коней, віслюків та верблюдів. Це зменшує ефективність пересування російських бійців та захищеність їх перед ударами українських воїнів.

Серед успіхів українського ВПК за 2025 рік варто відзначити:

- Запуск у серійне виробництво із серпня FP-5 «Фламінго», української крилатої ракети великої дальності. Заявлена бойова ча-

стина ракети вагою 1150 кг у 2,5 раза потужніша за бойову частину американської крилатої ракети Tomahawk Block V, яка важить 450 кг, а за дальністю польоту перевищує її майже вдвічі. Така дальність польоту дозволяє завдавати ударів по військових цілях у москві, Санкт-Петербурзі та тилу рф до Єкатеринбурга. Зв'язки компанії розробника «Фламінго» «Fire Point» із корупціонером-утікачем Міндічем посягли сумніви у використанні коштів на її виробництво, зокрема, на жаль, від партнерів із Чехії. Але скептичні оцінки саме щодо бойових спроможностей «Фламінго» наразі відсутні.

- Допуск до експлуатації отримали три модифікації гладкоствольних помпових рушниць вітчизняного виробництва 12-го калібру. Як допоміжна зброя такі рушниці доречні для піхотинців у бою в щільній міській забудові чи вузькому окопі.

- Серед кодифікованих зразків української збройної продукції з'явилися нові боєприпаси для великокаліберних кулеметів, снайперських і штурмових гвинтівок та гранатометів як калібрів НАТО, так і радянського зразка, низка оптичних пристроїв для піхотного озброєння. Зокрема тепловізійні приціли для стрілецької зброї та великокаліберних кулеметів, новітні засоби розмінування.

Потрібно відзначити й технологічні успіхи Сил оборони Укра-

їни у власній оптимізації. Таким передусім є розгортання «Імпульсу» — цифрової системи обліку військовослужбовців у ЗСУ. Вона оптимізує роботу служб персоналу військових частин та інших підрозділів, забезпечує швидкий доступ до актуальної інформації про людей у війську. Поряд із поглибленням використання додатка «Армія+» із низкою функцій, від переведення до опитувань у війську, це дає можливість військовослужбовцям оптимізувати свою участь у захисті України, робить її більш мобільною та менш бюрократизованою.

За 2025 рік у Силах оборони України відбулися також організаційно-штатні зміни: перехід на корпусну систему, формування Штурмових військ та Кіберсил. Цей процес відбувся не без питань від частини військових, але безсумнівно дозволив потрапити на впливові для змін у війську посади низці нових командирів із цивільного чи добровольчого середовища.

Хоча ряд тактичних невдач на фронті вніс сум в українське суспільство, але низка успіхів на фронті, в ударах глибокої дальності по рф та в оборонному секторі дають підстави оцінювати нашу стійкість проти російських агресорів позитивно. Ми далі не даємо росіянам досягти остаточної ліквідації української державності з подальшими катастрофічними наслідками для українців.

🎯 Кількість потерпілих

На 27.12.2025 втрати зс рф загиблими і пораненими — 1 203 310 згідно з даними Генерального штабу ЗСУ.

Щодо втрат України є такі заяви. 12.08.2025 Зеленський заявив, що кількість втрат російських військових втричі переважає українські. 16.02.2025 Зеленський оголошував про 46 тисяч українських воїнів, що загинули, і 380 тисяч, яких було поранено.

🗨️ Переговори між сторонами Вплив на глобальні процеси

У 2025 році війна РФ проти України дедалі сильніше визначала світовий порядок денний, але саме ця тривалість і масштаб призвели до зростання втоми серед політичних еліт багатьох країн і до поширення ідеї переговорного завершення війни. Насамперед тут варто відзначити переговорне загравання США з рф. З інавгурації Трампа 20.01.2025 політика США пішла не в однозначно проросійському напрямку, а коливаннями від загравання з рф до охолодження й більшої підтримки України.

Основними компонентами цього були:

- Серія візитів спецпосланця Трампа Стіва Віткоффа до москви. 23.11.2025 з'явилась інформація про підтримку Віткоффом «мирного плану» від путіна, який містив вимоги капітуляції України, як виведення Сили оборони України з Донецької обл., юридичне визнання світом Криму, Луганської та Донецької обл. за рф, скорочення ЗСУ, відновлення привілеїв російських мови та церкви в Україні.

- 28.02.2025 — конфліктна ситуація між Володимиром Зеленським, Дональдом Трампом та Джей Ді Венсом під час зустрічі в Білому Домі.

- 15.08.2025 — візит путіна на Аляску та перемовини з Трампом без конкретного результату.

- 22.10.2025 — запровадження додаткових санкцій США проти рф щодо «Лукойла» та «Роснафти», але вже з 05.12.2025 — відтермінування їхньої реалізації до 2026-го.

- 23.11.2025 у м. Женева, Швейцарія, а 23.12.2025 у Флориді — мирні перемовини між Україною та США щодо мирного плану, представники наших делегацій оцінювали їх позитивно.

Також наявна інформація про зняття низки санкцій США з диктатора Білорусі Лукашенка.

Тенденції

Варто виділити тенденції до зростання опори рф на будь-яку підтримку ззовні поруч з накопиченням кризових явищ у її межах.

Активну допомогу рф продовжувала КНДР. До полишення Силами оборони України Курської обл. в боях з ними там брали участь військові КНДР. Опісля КНДР направила до Курської обл. саперів та військових будівельників. КНДР була помічена в поставці до рф протягом 2024–2025 артилерійських снарядів, ракет KN-23, протитанкових ракетних комплексів Bulsae-4, північно-корейських копій ракет до ПТРК «Конкурс», 7.62-мм кулеметів Туре 73, САУ М1989 Koksan, 240-мм РСЗВ, гармат Д-74, 122-мм РСЗВ, замаскованих під цивільні вантажівок та невідомих ЗРК/РЛС.

рф проводить масовану кампанію агітування та вербування сотень іноземців за рахунок введення в оману, тиску та використання місцевих корумпованих чиновників. Передусім в Ірані, Індії, Непалі, Таджикистані, Узбекистані, КНР, Ефіопії, Кенії, ПАР, Ботсвані. У ПАР у заманюванні до рф на війну громадян із листопада звинувачують колишнього депутата парламенту Дудузіле Зума-Самбудлу, доньку колишнього президента ПАР Джейкоба Зуми. Вона брала участь у зтягуванні до рф під фальшивим

приводом роботи охоронцями або навчання у сфері безпеки для її політичної партії мінімум 20 чоловіків, яких кинули на фронт. Завдяки суспільному резонансу політик склала мандат, проти неї відкрита кримінальна справа. 07.10.2025 в полон ЗСУ вперше потрапив громадянин Індії, якого заманили в армію рф під тиском справи за наркотики. Причому це один із сотень випадків, за заявою Міністерства закордонних справ Індії. Відомо про участь людей із мінімум 36 країн світу на боці рф у війні станом на листопад 2025-го.

Соціальна ситуація в самій рф напружена. Більшість регіонів через війну мають дефіцит бюджету, запланований на роки, і створюють колообіг кредитів. Закінчуються гроші і на війну, з травня 10 регіонів рф скоротили виплати військовим, такі як виплата за перший контракт, виплати на допомогу родині військового, виплати на поховання. Найбільш показово виплати за перший контракт скоротили в Самарській обл. (з 3,6 млн до 400 тис.) та в Татарстані (з 2,7 млн до 400 тис. руб.). На тлі зменшення фінансових стимулів воювати гарматне м'ясо в рф зменшується настільки, що путін наблизив росіян до безтермінової загальної мобілізації, яку раніше застосовував. Він підписав указ про цілорічний строковий призов, зокрема за електронним повістками з 03.11.2025. А зі строкової служби чимало громадян рф опи-

няється на війні проти України. Окрім того, в рф у розпалі паливна криза з липня через інтенсивні удари Сил оборони України по паливно-енергетичних об'єктах, дефіцит бензину й газу охопив 50 регіонів рф. Це разом з ударами Сил оборони України підриває позиції рф зсередини та робить нереалістичними навіть в очах друзів путіна на Заході його максималістські та непоступливі вимоги до України про демілітаризацію та повний контроль на чотирма областями України.

Підсумки та прогнозовані рекомендації

російський ворог далі не здатний знищити українців і ліквідувати незалежність нашої держави. Максимум досягнень рф за 2025 рік на фронті — низка тактичних успіхів (Курахове — Велика Новосілка, Курська обл., Покровськ — Мирноград, Сіверськ, Гуляйполе), деякі з яких були постфактум ліквідовані Силами оборони України, як під час контрнаступів у районах Добропілля — Білицького та Куп'янська.

Сили оборони України розгорнули повномасштабну війну всією росією до Далекого Сходу, аби кожен росіянин відчув відповідальність за підтримку путінського режиму у війні проти українців. Об'єкти військового та паливно-енергетичного комплексу рф підпадають під ураження до Амурської обл. та Каспійського моря. Через це та ізолюваність від світу в рф закінчуються ракети та транспорт для війни, росіяни наступають на конях, в рф дефіцит палива та тотальна заборгованість.

Оскільки рф не вдається військовою силою знищити Україну, вона вдається до гібридних та терористичних дій за двома напрямками:

Внутрішньополітичний: в Україні далі розкручується підривна та пропагандистська кампанія рф. Її жертвами руками куплених та обдурених українців стали вже 2 військовослужбовці ТЦК та продовжують ставати цивільні українці, як політик Андрій Парубій. Проте військові та більшість українців чинять цій кампанії активний опір. Для посилення цього опору владі важливо брати відповідальність за неефективні моменти мобілізаційної кампанії, вчасно усувати їх, притягати до відповідальності винних посадовців, зокрема причетних до корупції. Тоді поширення антимобілізаційних настроїв набуватиме значно меншого характеру серед українців.

Зовнішньополітичний: рф продовжує використовувати для тиску на Україну та її союзників по світу кадри, що давно потрапили в російську обойму (КНДР, Орбан в Угорщині), а також намагається привести нових (неуспішно в Румунії та Німеччині, частково успішно з Бабішем та Окамурою в Чехії). Намагається рф грати і на курсі Трампа та його прибічників із нинішньої влади США досягти мирного регулювання за будь-яку ціну, виставляючи як цю ціну суверенітет України. Ця гра іноді затьмарює успіхи України у війні з рф, до нас висувають мирні пропозиції, що нівелюють усі поразки росіян та їхній критичний стан у війні проти нас. Доцільним для України та представників її влади є непорушне доведення національних інтересів українців, водночас із дипломатичною повагою до позицій реальних та потенційних союзників України для уникнення небажаних нам та бажаних ворогу конфліктів із ними, як 28.02.2025 у Білому Домі.

Війна Ізраїль — Хамас — Іран

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

Після 15 місяців конфлікту Ізраїль і ХАМАС домовилися про припинення вогню, розпочате 19 січня 2025 року. Ця угода передбачає поетапний обмін заручниками та полоненими. Хоча багато ізраїльтян підтримують цю угоду, в коаліції прем'єр-міністра Нетаньяху є опозиція, особливо з боку ультраправих членів, які виступають за повторну окупацію Газі. Ця внутрішня незгода створює ризик для стабільності режиму припинення вогню. Однак спорадично конфлікт відновлюється, Ізраїль попри засудження світової громадськості проводить операції в Секторі Газа, де зберігається ситуація гуманітарної катастрофи. Протягом року загострились відносини Ізраїля з Іраном, що вилились у 12-денний конфлікт у червні. Ізраїль здійснив

повітряний удар по військовій інфраструктурі, який підтримали США, атакувавши об'єкти ядерної інфраструктури Ірану. В конфлікт були епізодично залучені арабські держави Перської затоки, зокрема ОАЕ і Катар під час іранської атаки на базу США, а також знищення Ізраїлем частини керівництва ХАМАС під час переговорів у Катарі. Також єменські хусити (проксі Ірану) завдавали неуспішних ракетних ударів по Ізраїлю. Хезболла, ослаблена попередніми ударами, перейшла до обмежених дій. У жовтні представники Ізраїлю та ХАМАС підтримали мирний план Дональда Трампа, однак згодом порушення перемир'я тривали. Також зафіксовані сутички на Західному березі Йордану.

Складна ситуація в економіці та зовнішні удари призвели до масш-

табних анитиурядових протестів в Ірані у січні 2026 року, протестувальники встановлюють контроль над кварталами великих міст.

У січні ХАМАС звільнив 25 живих заручників і віддав 8 тіл померлих, тоді як Ізраїль випустив біля 2000 палестинських в'язнів. ЦАХАЛ вивів сили з коридору Нетзарім у Газі, дозволено доставка гуманітарної допомоги.

У березні Ізраїль завдає ударів по цілях ХАМАС у Газі, вбиваючи більше 400 осіб. У північній Газі пройшли протести проти ХАМАС.

У квітні-травні ЦАХАЛ відновив наземні операції після удару ХАМАС по аеропорту Бен-Гуріон.

13 червня Ізраїль оголосив початок операції «Rising Lion» («Повсталий Лев») проти Ірану. Завдано ударів по ядерних об'єктах Ірану (Натан, Фордоу), вбито ряд генералів та вчених. Іран відповідає атакою

на Ізраїль сотнями ракет і дронів. 21 червня США точково вражають ядерний підземний об'єкт у Фордоу, однак реальні наслідки для ядерної програми залишаються невідомими. 23 червня Іран здійснив удар балістичною ракетою по базі США Аль-Удейд у Катарі. 24 червня впроваджено перемир'я з ініціативи Вашингтона.

9 вересня Ізраїль завдав авіаудару по району Лектайфія у столиці Катару — Досі, вбито 5 осіб. Ціллю удару було керівництво ХАМАС, що розміщувалось у житловому комплексі уряду Катару під час зустрічі про припинення вогню за посередництва США. Це призвело до дипломатичного демаршу Катару й обурення інших арабських держав. Президент США дав гарантії що такий інцидент не повториться. Після цього, а також ударів ЦАХАЛ по шпиталю в Газі (20 вби-

тих, включно з журналістами), європейські держави демонстративно починають визнавати незалежність Палестини, зокрема Франція та Бельгія. Відбулися непрямі переговори в Єгипті, що завершилися в жовтні схваленням мирного плану з 20 пунктів за участі Дональда Трампа, що передбачає роззброєння ХАМАС та міжнародне управління Газою. ЦАХАЛ переходить до оборонних операцій, 8–13 жовтня ХАМАС звільняє 20 живих заручників, віддає тіла 24 мертвих. Ізраїль віддає 2000 ув'язнених палестинців.

📍 Кількість потерпілих

Складно порахувати кількість загиблих у Газі, бо цифри надає підконтрольне ХАМАСу міністерство охорони здоров'я. За їхніми даними, загинуло з жовтня 2023 року більше 72 тис., переважно цивільних (близько 59% — жінки, діти та літні люди), більше 60 тис. поранених. До 2 млн стали внутрішніми біженцями. На Західному березі до 700 вбитих, більше 10 тис. поранених. З боку Ізраїлю загинуло з жовтня 2023 року до 400 військових, і до 2 тис. цивільних. Більше 500 тис. внутрішньо переміщені цивільні. В Ірані від атак загинуло 935 осіб (з них 40% цивільних), понад 3500 поранених. Також відомо про більше ніж 500 загиблих протестувальників у січні 2026 року.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Війна у фазі середньої інтенсивності, міждержавний конфлікт.

🇺🇸 Гуманітарні наслідки

У Секторі Газа через бойові дії, тиранію ХАМАСу та обстріли склалася надзвичайно важка гуманітарна ситуація. Не вистачає їжі, води, ліків. Безпечних місць всередині Гази не існує. На маленькій площі 42 на 12 км живе 2 млн людей. Також ХАМАС використовує цивільні об'єкти як місця подвійного призначення, прирікаючи їх на знищення (часто з цивільними всередині як із живим щитом). Це призвело до масових жертв у результаті атак ізраїльської армії, яку також звинувачують у геноциді. У січні під час протестів в Ірані загинуло більше 500 осіб.

📝 Тенденції

Загалом, рік відзначився високими жертвами серед цивільних, особливо в Газі, та зрушеннями в регіональному балансі сил на користь Ізраїлю. Суттєво послабився вплив Ірану, що не зміг протистояти атакам у червні, і станом на січень 2026 року переживає внутрішньополітичну кризу.

🗨️ Вплив на глобальні процеси

Ядерна програма Ірану та його регіональний вплив залишалися головними проблемами Ізраїлю у сфері національної безпеки. Удари Ізраїлю, ймовірно, змогли суттєво відтермінувати розроблення ядерної зброї Тегераном.

Іран став помітним постачальником зброї в рф за останні роки, однак літні удари по військовій інфраструктурі суттєво послабили можливість безпосередньої військової допомоги, зокрема у сфері безпілотників.

— Переговори

між сторонами

Переговори були складними, з кількома зривами через вимоги сторін (роззброєння ХАМАС, вивід ЦАХАЛ із Гази, обмін заручниками). У березні — квітні відбувся зрив переговорів через відкидання Ізраїлем єгипетсько-катарської пропозиції (50-денне перемир'я, обмін 5 заручників на 250 в'язнів). У серпні — вересні починаються непрямі переговори в Єгипті та обговорення плану Трампа з фокусом на роззброєнні та міжнародному управлінні Газою. Арабські держави виступили проти ідеї Вашингтона безпосередньо управляти Сектором, пункти були скориговані. У жовтні вступає дію так званий «План Трампа» з 20 пунктів, що був оголошений 29 вересня 2025 року на прес-конференції в Білому домі разом із прем'єр-міністром Ізраїлю Беньяміном Нетаньяху. Це багатостороння угода, спрямована на остаточне припинення війни в Газі, обмін заручниками/в'язнями, демілітаризацію, гуманітарну допомогу та перехідне управління Газою без ХАМАС. План розроблявся за участю міжнародних посередників (Єгипет, Катар, США, арабські країни) і отримав підтримку ООН (резолюція Ради Безпеки в листопаді 2025 року).

Перша фаза включає звільнення заручників за 72 години, частковий вивід ЦАХАЛ з Гази, обмін в'язнями, роззброєння ХАМАС, міжнародний нагляд (США, Єгипет, Катар). Прийнято обома сторонами; почато реалізацію в жовтні. Переговори про другу фазу (постійне перемир'я) тривають. Третя фаза передбачає довгостроковий мир і реформу Палестинської адміністрації.

Прогноз

У 2026 році слід очікувати наростання внутрішньої напруги всередині Ірану. Більш імовірно придушення протестів, однак Тегеран і далі втрачатиме силу і здатність підтримувати союзників. Ймовірні чергові повітряні удари з боку США та Ізраїля. Менш імовірна зміна режиму вплине на ситуацію на Близькому Сході та в глобальному масштабі, суттєво послабивши вплив РФ та Китаю. Водночас перспективи надійного миру в Секторі Газа залишаються під загрозою через ризики нових фаз ескалації.

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

Судан
Війна

Гуманітарні наслідки

Судан перебуває у стані масштабного внутрішнього збройного конфлікту з квітня 2023 року. Протистояння між Суданськими збройними силами (Sudanese Armed Forces, SAF) та парамілітарними «Силами швидкого реагування» (Rapid Support Forces, RSF) переросло у повномасштабну громадянську війну, що охоплює значну частину території країни.

Ключовими центрами бойових дій залишаються столичний регіон (Хартум, Омдурман), регіон Дарфуру, а також окремі райони на Сході та Півдні країни. Обидві сторони активно застосовують важке озброєння, артилерію, авіацію та безпілотні літальні апарати, що призводить до розширення зони ураження та зростання ризиків для цивільного населення.

Одним із найбільш значущих інцидентів стало захоплення в жовтні 2025 року міста Ель-Фашер, адміністративного центру штату Північний Дарфур, після понад 500 днів блокади. Падіння Ель-Фашера означало втрату останнього великого опорного пункту урядових сил у Дарфурі та суттєво змінило баланс сил у регіоні на користь RSF.

Суданська війна спричинила одну з найбільших гуманітарних криз у світі. Кількість внутрішньо переміщених осіб оцінюється у 8–11 мільйонів, ще кілька мільйонів людей втекли до сусідніх країн, передусім до Чаду, Південного Судану та Ефіопії.

За оцінками ООН, понад 30 мільйонів осіб потребують гуманітарної допомоги, включно з продовольством, медичними послугами та доступом до чистої води. У багатьох регіонах країни фіксуються ознаки гострої продовольчої небезпеки та ризику голоду.

У Дарфурі міжнародні правозахисні організації повідомляють про систематичні порушення прав людини, зокрема етнічно мотивовані вбивства, сексуальне насильство, примусові переселення та знищення цивільної інфраструктури. Деякі з цих дій кваліфікують як такі, що мають ознаки геноциду.

 Кількість потерпілих

Точна кількість загиблих унаслідок війни залишається невідомою через обмежений доступ до зони бойових дій, однак за різними оцінками йдеться про десятки тисяч загиблих цивільних.

Окремі інциденти мають масовий характер. Так, у лютому 2025 року внаслідок атаки на ринок в Омдурмані загинуло щонайменше 56 осіб. Подібні удари по ринках, житлових кварталах і лікарнях фіксуються регулярно.

 Вплив на глобальні процеси

Конфлікт у Судані має суттєвий регіональний і міжнародний вплив. Масові потоки біженців створюють додаткове навантаження на країни Сахелю та Східної Африки, посилюючи нестабільність у регіоні.

Крім того, війна в Судані впливає на безпеку Червоного моря, регіональні торговельні маршрути та інтереси зовнішніх акторів, включно з державами Близького Сходу. Єгипет, Саудівська Аравія та Об'єднані Арабські Емірати підтримують різні сторони конфлікту, одночасно декларуючи участь у миротворчих ініціативах.

Переговори між сторонами

Дипломатичні зусилля щодо припинення вогню тривають зі змінним успіхом. Переговори за посередництва регіональних та міжнародних акторів (зокрема Саудівської Аравії та США) не призвели до стійкого політичного врегулювання.

Досягнуті раніше домовленості про тимчасове припинення вогню неодноразово порушувалися, а сторони конфлікту використовували паузи для перегрупування та нарощування військового потенціалу.

Тенденції

Інтенсивність бойових дій у Судані залишається високою та нерівномірною. Поряд із періодами відносного затишшя в окремих районах фіксуються раптові спалахи масового насильства, зокрема в міських агломераціях.

Конфлікт характеризується фрагментованими лініями фронту, відсутністю чітко визначених зон контролю та широким використанням міської забудови як простору ведення бойових дій. Це значно ускладнює гуманітарний доступ і підвищує ризик непрямих втрат серед цивільних.

Основними тенденціями конфлікту є:

- подальша фрагментація країни та ослаблення центральної влади;
- посилення ролі воєнізованих формувань і локальних союзів;
- ескалація насильства проти цивільного населення, особливо в регіоні Дарфуру;
- зростання гуманітарної залежності від зовнішньої допомоги.

Падіння Ель-Фашера закріпило контроль RSF над більшою частиною Дарфуру та створило умови для подальшої мілітаризації регіону.

Прогноз

У коротко- та середньостроковій перспективі ознак швидкого завершення конфлікту не спостерігається. Вірогідним є подальше затягування війни з періодичними спробами локальних перемир'їв без системного політичного врегулювання.

Збереження нинішньої динаміки підвищує ризик остаточного розпаду державних інститутів Судану, подальшої регіоналізації конфлікту та поглиблення гуманітарної катастрофи.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Громадянська війна.

Війна

Сирія

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

Громадянська війна в Сирії, яка тривала з 2011 року, досягла кульмінації наприкінці 2024 року з падінням режиму Асада. Наростає напруга нового уряду з курдами на Північному Сході, які спираються на підтримку США та виступають ядром прозахідних Сирійських демократичних сил (СДС). Після зіткнень СДС з урядом Аш-Шараа в Алеппо в січні починається тривалі перемовини про майбутнє облаштування країни.

У березні новий уряд Сирії здійснював операції на узбережжі (район Латакії) проти ополчення алавітів — групи, на яку спирався попередній режим Асада. Оскільки в цьому районі залишається російська база і військова присутність, з боку проросійських медіа лунали звинувачення уряду Аш-Шараа в геноциді. Зокрема ці звинувачення підтримали Кувейт та Бахрейн. Сирійський уряд розпочав розслідування позасудових страт, ряд бійців було публічно притягнуто до відповідальності.

Ізраїль регулярно проводив бомбардування важливих пунктів військової інфраструктури, щоб зменшити здатність нового уряду становити загрозу для Тель-Авіва. У квітні на Півдні Сирії почалося повстання друзів, що спиралися на підтримку Ізраїля. Перші зіткнення спалахнули в місті Джарамана 28 квітня і швидко поширилися на сусідні райони в провінції Сувейда. Після зусиль із деескалації було досягнуто угоди про припинення бойових дій 1 травня. Ізраїль завдав авіаударів по цілях сирійського уряду 30 квітня, а потім знову 2–3 травня, після чого Туреччина почала спроби глушити ізраїльські системи зв'язку. Спорадичні бої тривали до травня, зіткнення поновилися в липні 2025 року.

ІДІЛ, хоча й зазнала територіальної поразки в 2019 році, зберегла присутність у Сирії, особливо в пустельних районах. Угруповання здійснювало парти-

занські напади як на військові, так і на цивільні цілі, використовуючи прогалини в управлінні та вакуум безпеки в центральних і східних регіонах. 22 травня 2025 року представники ІДІЛ підірвали автомобіль, що належить сирійським урядовим силам, у районі Ас-Сафа провінції Сувейда. 13 грудня 2025 року в місті Пальміра, що в центральній Сирії, двоє американських солдатів та цивільний перекладач були вбиті ймовірним бойовиком Ісламської держави. На Сході країни Сирійські демократичні сили (СДС), у координації з західними країнами, провели 79 операцій із забезпечення безпеки, в результаті яких у 2025 році було заарештовано 203 членів ІДІЛ.

У січні 2026 року уряду вдалось просунути в зоні СДС на північному сході завдяки переходу на бік Дамаску ряду союзних курдам арабських общин. За результатами ухвалено домовленості про інтеграцію цих територій в єдиний політичний простір країни.

Кількість потерпілих

Загалом із 2011 року загинуло понад 400 тисяч людей, мільйони стали біженцями. За 2025 рік загинуло кілька сотень військових, кілька тисяч цивільних (передовсім внаслідок позасудових страт).

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Громадянська війна.

Переговори між сторонами

Протягом року новий уряд веде переговори з іншими воєнізованими групами та конфесійними меншинами. Зокрема 10 березня 2025 року Сирійські демократичні сили підписали з тимчасовим урядом Сирії, яка включає підтримку в боротьбі проти «залишків режиму Асада». У травні досягнуто врегулювання з лідерами меншини друзів, однак у липні зафіксований черговий етап ескалації. Велись переговори також із колишніми прихильниками Асада.

Вплив на глобальні процеси

Туреччина виступає головним покровителем нового сирійського уряду. Водночас інші арабські держави ведуть більш обережну політику, закликаючи до поміркованості.

Ізраїль підтримує повстання, однак до кінця 2025 року наявні спроби покращити відносини з Дамаском.

Сполучені Штати зберігають присутність у Північно-Східній Сирії, співпрацюючи з Сирійськими демократичними силами для протидії ІДІЛ та охорони нафтових родовищ, і підтримуючи курдів у районі Рожава.

Іран та росія втратили переважний вплив у Сирії, однак зберігається можливість розхитувати ситуацію через підтримку меншин, особливо алавітів. Новий уряд спершу вимагав швидкого виведення ввійськ з російської бази в Тартусі, однак протягом року намагається уникати різкої конфронтації з РФ, проявляючи дипломатичну гнучкість. Але головний фокус Дамаска спрямований на відносини зі США та державами Європи, а також арабськими монархіями Перської затоки.

Гуманітарні наслідки

З 2011 року в Сирії тривала одна з найбільших гуманітарних криз у світі. Станом на 2025 рік є дані про більше ніж 7 млн внутрішньо переміщених осіб і понад 6 млн біженців, переважно розміщених у сусідніх країнах. Останнім часом спостерігається збільшення кількості біженців, які висловлюють бажання повернутися додому, особливо з сусідньої Туреччини, після повалення режиму Асада.

Тенденції

Усунення Асада ісламістськими повстанцями в грудні 2024 року завершило 13-річну громадянську війну, що призвело до значних політичних змін. З падінням Асада Сирія увійшла у фазу політичної фрагментації. Різні групи та фракції почали встановлювати контроль над різними територіями, що призвело до локального управління, а також до подальшої нестабільності. Нове керівництво на чолі з Ахмедом Аш-Шараа пообіцяло поважати релігійні свободи та створити інклюзивний уряд, водночас базуючись на принципах Шаріату. Однак скептицизм залишається через минулі зв'язки Аш-Шараа з екстремістськими групами.

Ситуація безпеки в Сирії у 2026 році залишатиметься складною та нестабільною, сформованою наслідками падіння режиму Асада, триванням збройних конфліктів та геополітичним суперництвом. Можливі нові спалахи міжконфесійної напруги, а також втручання зовнішніх акторів.

Війна Ефіопія

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

Ефіопія, яка складається з понад 90 етносів, зіштовхнулася з типовим для африканських країн етнічним напруженням. Такі фактори, як зростання кількості населення, безробіття, боротьба за ресурси, лише посилюють цю напруженість.

Після повалення військового режиму в 1991 році було запроваджено етнічну федеральну систему управління, щоб спробувати вирішити історичні негаразди, надавши можливість різним регіонам Ефіопії мати право на управління. Це призвело до піднесення етнонаціоналістичних рухів і послабило національну єдність Ефіопії. Зросла напруга у відносинах столиці зі штатом Тиграй, що перетворилася на збройний конфлікт у листопаді 2020 року, який у гарячій фазі тривав до листопада 2022-го (підписання угоди в Преторії). З 2023 року тривав мирний процес, що супроводжувався епізодами військових злочинів з боку еритрейських союзних військ. Натомість головною точкою напруги став штат Амхара, де місцеві ополченці (міліція Фано) повстали проти центрального уряду з квітня 2023 року. Конфлікт почався після того, як уряд спробував розпустити спецназ Амхари та інші регіональні сили, щоб «сприяти національній єдності». За моніторинговий період 2025 року представники ополчення народу амхара «Фано» ведуть бойові дії з урядом. 9 травня 2025 року чотири фракції фано — Годжам фано, Волло фано, (Гондар) Амхара фано єдність та Шева фано — оголосили про об'єднання для створення Національних сил амхара фано (AFNF) під керівництвом Центрального командування з 13 осіб. За даними AFNF, метою цього об'єднання було створення єдиного органу для захисту народу амхара.

Згідно зі звітом, опублікованим у червні 2025 року американською групою The Sentry, ери-

трейська армія продовжує окупацію половини району Іроб і підтримує та навчає представників ополчення «Фано» в штаті Амхара. Цим діям сприяло одностороннє скасування Організацією Об'єднаних Націй санкцій проти учасників конфлікту.

Зберігається напруга із сусідніми країнами, зокрема Суданом та Еритреєю. 4 липня 2025 року високопосадовці суданського уряду звинуватили Ефіопію в експлуатації громадянської війни в Судані, яка триває, шляхом відправлення ополченців, підтримуваних ефіопською армією, у спірний із Суданом район Аль-Фашаги, де вони блокували місцевих фермерів від доступу до своїх полів і почали розчищати землі під військовим захистом. Судан повернув собі значну частину Аль-Фашаги у 2020 році після двох десятиліть окупації ефіопськими поселенцями, але нещодавно виведення суданських військових позицій дозволило нові вторгнення. В іншій точці кордону ефіопська група перейшла кордон до Судану, пограбувала ринок худоби в районі м. Аль-Калабат, а потім відступила назад через кордон.

На цьому тлі загострюється ситуація в судано-ефіопському прикордонні. Влітку в медіа з'явилися повідомлення про концентрацію підрозділів ефіопських військ у районі спірного з Суданом трикутника Ель-Фашага. Це величезна ділянка родючих земель площею близько 1,2 мільйона гектарів, що стала предметом суперечок протягом десятиліть і призводить до періодичної напруженості. У 2020 році, у розпал конфлікту в регіоні Тиграй, армія Судану повернула собі контроль над приблизно 90% сільськогосподарських угідь у районі Ель-Фашага, території, яку ефіопські фермери заселяли понад 25 років.

Речник МЗС Ефіопії Небіат Гетач'ю спростував це, заявивши, що Ефіопія підтверджує свою відданість політиці добросусідства та деескалації. Однак згодом вже суданські представники звинуватили ефіопські неурядові ополчення, які набули впли-

Переговори між сторонами

2 лютого 2025 року ефіопський уряд створив тимчасову адміністрацію Тиграю з представників лідерів штату. Головою було призначено Могеса Тафере, а заступником голови — Дежене Мезгебу (доктора філософії), президента Партії незалежності Тиграю. Протягом місяців делегації громадянського суспільства та релігійних лідерів з Аддис-Абеби послідовно відвідували столицю Тиграя, Мекеле, для «діалогу».

ву під час Тиграйської війни, у спробі вторгнення. Місцеві суданські фермери та волонтери повідомили 14 липня, що три села на Південному Сході Судану були атаковані та пограбовані ефіопськими ополченцями у штаті Гедареф, де, за останніми оцінками ООН, майже мільйон людей страждає від гострого голоду. Мешканці кажуть, що напади завадили їм обробляти свою землю протягом ключового періоду посіву, який збігається із сезоном дощів у регіоні з липня по вересень.

Також суданський уряд разом з Єгиптом вороже сприйняв повноцінний запуск дамби «Відродження» на Нілі у вересні, що надає Ефіопії можливість шантажувати нестачею води держави, розташовані північніше.

Хоча війна значною мірою припинилася після підписання мирної угоди в Преторії у 2024 році, Еритрея продовжує окупувати частину штату Тиграй, оскільки виступала на підтримку центрального уряду. Однак у 2025 році прем'єр-міністр Ефіопії Абій Алі Ахмед бій назвав втрату Ефіопією доступу до моря «історичною помилкою». Президент Ісаяс Афверкі сприйняв ці заяви як загрозу того, що Аддис-Абеба може вторгнутися та захопити прибережні райони, які вона втратила після війни Еритреї за незалежність у 1993 році.

Тенденції

Головний конфлікт зі штатом Тиграй далі перебуває в режимі хиткого перемир'я, столиця гарантує автономію при владі Народного фронту Тиграю. Сторони регулярно звинувачують одна одну в порушенні мирних принципів. Ще в березні в Народному фронті визволення Тиграю (що продовжує контролювати штат Тиграй) розгорнули політичну боротьбу проти компромісного очільника штату Гетачо Реда, який спробував почати передбачене мирною угодою роззброєння. Радикальні члени правління звинуватили його в зраді, і Реда змушений втікати до столиці, Аддис-Абеби. Натомість посилюється радикальна група на чолі з Дебреціоном Гебреміхаелем. Аддис-Абеба звинуватила НФВТ у відмові від роззброєння, а також у налагодженні співпраці із сусідньою Еритреєю. Натомість тиграйці в свою чергу звинувачують центральний уряд у перешкоджанні поверненню тимчасово переміщених осіб (близько 1,6 мільйона людей), а також у відкликанні дозволу брати участь у виборах. Проблемою залишається і активність міліції «Фано» (народ амхара), і напруга у відносинах із сусідніми Ефіопією та Суданом.

Кількість потерпілих

Після початку збройного конфлікту зі штатом Тиграй за даними уряду загинуло понад 3 тисячі військовослужбовців армії Ефіопії, більше 4,5 тисяч поранених. З боку «Народного фронту визволення Тиграю», за їхніми даними, загинуло більше 6000 осіб, до 3000 поранених, до 2000 у полоні. В інших зіткненнях загинули десятки тисяч осіб. Незалежна оцінка — більше 60 тис. загиблих. Великі втрати серед мирного населення — за різними даними, від наслідків бойових дій загинуло від 600 до 800 тисяч цивільних.

Вплив на глобальні процеси

Зацікавленість у розв'язанні конфлікту демонструють зовнішні гравці, насамперед росія та США. Особливого значення регіон набуває як частина узбережжя Баб-ель-Мандебської протоки, Червоного моря та Суецького каналу, через які відбуваються ключові вантажоперевезення, зокрема нафтопродуктів.

У попередні роки санкції з боку США за порушення прав людини та більш лояльна політика посилювали загрозу дрейфування Ефіопії в бік росії та Китаю. Водночас Ефіопія достатньо залежна від постачань українського зерна, тож активно виступала за нормалізацію шляхів постачання. Мирний процес створив умови для відновлення контактів із Заходом. Також наростає значення Туреччини, яка у грудні 2024 року стала посередником у дипломатичному конфлікті із Сомалі, який Ефіопія розглядала як можливий варіант набуття виходу до моря.

Російський вплив залишається істотним, однак зменшується. Зокрема, в кінці липня провалилася спроба росії домовитися з Ефіопією про оренду в лізингу літаків для потреб російської цивільної авіації, за формального посередництва Ethiopian

Airlines — ефіопських авіаліній. Цей шлях мав допомогти обійти санкції для оновлення російської авіації, що страждає від застарілості парку й нестачі деталей. Ефіопські представники повідомили, що не мають повноважень доручати державному авіаперевізнику орендувати літаки, оскільки російські компанії перебувають під санкціями.

Тож росія втрачає вплив в Ефіопії, що викликатиме більшу підтримку Еритреї і, ймовірно, ситуативно — і тиграйських автономістів у випадку розгоряння нового конфлікту. Оскільки в сусідньому Судані позиції РФ в останній рік достатньо ослабли, для Москви критично важливо забезпечити стабільну присутність на узбережжі Червоного моря, тому Еритрея на даний момент виглядає безальтернативно.

Гуманітарні наслідки

За міжнародними оцінками, понад 5 млн осіб стали біженцями, переважно до сусіднього Судану. Більше 3 млн осіб стали внутрішньо переміщеними особами. Особливо складне становище у десятках тисяч біженців з Еритреї, що роками мешкають у таборах у Тиграї та в таборах біженців по обидва боки судано-ефіопського кордону.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Локальний конфлікт із ризиком відновлення громадянської війни, внутрішньополітична криза з періодичними сутичками та зростанням міжетнічної напруги, дипломатичний конфлікт. У фазі врегулювання.

Прогноз

З огляду на прогрес мирних переговорів, можна очікувати стабілізації на найближчі роки в Тиграї, ймовірно врегулювання в штаті Амхара. Однак невирішеність етнічних протиріч та залученість зовнішніх сил (Еритреї, Судану, китайських та російських впливів) вимагає більшої уваги міжнародної спільноти. Також, наростає ймовірність, що влада сусідньої Еритреї змінить сторону і стане підтримувати тиграйський клан.

Війна

Ємен

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

Війна в Ємені триває з 2015 року. Відбувається протистояння між північною частиною країни (де мешкають хусити — група шиїтського віросповідання), що підтримує колишнього президента Алі Абдуллу Салеха, де сформували рух «Ансар Аллах», і південною (суніти, підтримують уряд Абд Раббо Мансура Гаді). Хуситів підтримують Іран та меншою мірою росія, Південь — Саудівська Аравія та її союзники з-поміж арабських держав, що здійснюють збройну інтервенцію в країну.

Водночас на пустельних околицях розгорнули діяльність терористи, наприклад, «Аль-Каїда на Аравійському півострові» та «Ісламська держава».

Протягом 2025 року динаміка конфлікту змістилася з громадянської війни на суходолі на високоінтенсивне морське протистояння в Червоному морі. Після відносного затишшя на початку року, спричиненого американсько-хуситським припиненням вогню у травні 2025 року, бойові дії різко відновилися.

У січні 2025 року хусити звільнили 25 членів екіпажу судна

Galaxy Leader, захопленого у 2023 році, однак уже 15 березня США та Сполучене Королівство розпочали нову фазу ударів під кодовою назвою «Operation Rough Rider». До кінця квітня було завдано понад 1000 авіаударів, що значно перевищило інтенсивність кампанії 2024 року.

Попри це, у липні 2025 року хусити активізувалися, здійснивши серію атак. 6 липня вони атакували грецьке судно MV Magic Seas за допомогою дронів, ракет та морських безпілотників, що призвело до його затоплення; весь екіпаж було врятовано. 8–9 липня було атаковано та потоплено судно Eternity C, що стало першим випадком загибелі моряків у 2025 році (4 загиблих, 11 зниклих безвісти, з яких 6, ймовірно, опинилися в полоні хуситів). У липні хусити також оголосили про розширення атак на будь-які судна, пов'язані з компаніями, що заходять в ізраїльські порти.

У листопаді 2025 року хусити вперше масово застосували автономні підводні апарати (UUV) для атак на логістичні судна коаліції. 14 листопада було серйозно пошкоджено контейнеровоз у Баб-ель-Мандебській протоці, що змусило США перекинути до регіону додаткові засоби проти-підводної оборони. 10–12 грудня авіація коаліції завдала серії

масованих ударів по заглиблених підземних сховищах ракет у провінціях Саада та Амран, використовуючи бетонобійні боєприпаси.

На суходолі активні бойові дії громадянської війни залишалися замороженими. Проте загострилося протистояння між іншими гравцями: у жовтні 2025 року бойовики «Аль-Каїди на Аравійському півострові» атакували штаб-квартиру Південної перехідної ради у провінції Аб'ян. Також у жовтні хусити здійснили рейд на об'єкти ООН у Сані, затримавши щонайменше 20 співробітників. Станом на кінець грудня 2025 року доля 27 затриманих співробітників ООН та міжнародних організацій залишалася невідомою; хусити висунули їм звинувачення у «шпигунстві на користь США та Ізраїлю».

26 грудня Саудівська Аравія завдала авіаудару по єменській міліції Південної перехідної ради, підтримуваної ОАЕ, на тлі зростання напруженості між двома державами Перської затоки через їхні суперницькі позиції в конфліктах регіону. 30 грудня Саудівська Аравія закликала ОАЕ негайно вивести всі свої війська та проксі з Ємену за 24 години під загрозою «військової реакції», на що ОАЕ погодилися. Це сталося після провалу примирення просаудівських та проеміратських збройних формувань в Ємені.

Переговори між сторонами

Мирні переговори між хуситами та Саудівською Аравією, що просувалися в 2023–2024 роках, зайшли в глухий кут. Криза в Червоному морі стала головною перешкодою. У травні 2025 року було досягнуто тимчасового припинення вогню між США та хуситами за посередництва Оману, але воно було зірване липневими атаками

Станом на кінець грудня 2025 року будь-який діалог припинено, а хусити офіційно відкинули останню пропозицію про «гуманітарну деескалацію» в обмін на відкриття портів, висунувши вимогу повного виведення іноземних військ із регіону та виплати репарацій.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Висока інтенсивність морського конфлікту (атаки на судна, повітряні удари коаліції) з низькою інтенсивністю бойових дій на суходолі в рамках громадянської війни.

024

Кількість потерпілих

За моніторинговий період у Червоному морі загинуло щонайменше 4 моряків, 11 зникли безвісти. Загальні втрати хуситів за рік оцінюються в понад 200 осіб загиблими.

Також у жовтні внаслідок атаки Аль-Каїди на сили Південної перехідної ради загинуло 8 солдатів.

Тенденції

Головна тенденція 2025 року — циклічність ескаляції в Червоному морі. Масовані західні удари (як у березні — квітні) здатні лише тимчасово приглушити можливості хуситів, але не знищити їх. Хусити демонструють здатність до швидкої адаптації та відновлення атак, щойно міжнародний тиск слабшає. Паралельно відбувається повний колапс мирного процесу щодо громадянської війни, оскільки хусити ефективно використовують морську блокаду як важіль тиску, що унеможлиблює поступки на суходолі.

До кінця року закріпилася тенденція «технологічної гонитви озброєнь»: хусити перейшли від масових запусків дешевих дронів до використання складніших балістичних протикорабельних ракет та підводних апаратів.

Гуманітарні наслідки

Гуманітарна ситуація в Ємені у 2025 році знову досягла катастрофічного рівня. За даними ООН, допомоги потребують 19,5 млн осіб (на 1,3 млн більше, ніж у 2024). 18 млн людей зіткнулися з гострою нестачею продовольства, що є найгіршим показником з 2022 року. Затримання хуситами співробітників ООН у жовтні ще більше ускладнило постачання допомоги.

Наприкінці року ситуація погіршилася через спалах холери в контрольованих хуситами районах Ходейди, де через морську блокаду та удари по інфраструктурі виник гострий дефіцит чистої води та медикаментів.

Вплив на глобальні процеси

Криза в Червоному морі залишалася ключовим фактором дестабілізації глобальної торгівлі. Поновлення атак у липні 2025 року знову підняло вартість морських перевезень та страхування. Це змусило більшість великих перевізників продовжувати використовувати довший та дорожчий маршрут навколо мису Доброї Надії, що скоротило ефективну глобальну контейнерну місткість на 9% і збільшило час транзиту на 30%.

За підсумками 2025 року доходи Суецького каналу впали на рекордні 65%, що спричинило критичну фінансову кризу в Єгипті та змусило країни ЄС шукати альтернативні наземні маршрути через Центральну Азію.

Хусити користуються підтримкою Ірану, який поновив постачання компонентів ракет та дронів; у грудні 2025 року з'явилися свідчення про пряму участь іранських радників у програмі вдосконалення підводних апаратів хуситів. Міжнародні морські коаліції продовжували діяти, але з різними мандатами. Aspides, чий мандат було продовжено до лютого 2026 року, діяла суто в оборонному режимі, захищаючи судна, тоді як США та Сполучене Королівство завдавали ударів по військових об'єктах хуситів на суходолі.

Прогноз

Конфлікт у Червоному морі триватиме й у 2026 році. Хусити спробують розширити радіус атак на Індійський океан, використовуючи нові далекобійні дрони. Хусити не відмовляться від атак, оскільки вони довели свою ефективність як на глобальному (тиск на торгівлю), так і на внутрішньому (зростання популярності режиму) рівнях. Західна коаліція буде змушена продовжувати дорогу оборонну операцію та періодичні каральні удари, не маючи чіткої стратегії переваги.

Громадянська війна на суходолі залишиться в напівзамороженому стані, а гуманітарна криза в Ємені поглиблюватиметься.

Війна

Південний Судан

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

Громадянська війна в Південному Судані триває з грудня 2013 року. Збройна фаза розпочалася з невдалої спроби перевороту 16 грудня 2013 року, здійсненої військовими, афілійованими з колишнім віцепрезидентом Ріеком Мачаром.

Паралельно з ескалацією збройного конфлікту посилювалися й мирні ініціативи. Було проведено кілька раундів переговорів, проте підписані мирні протоколи порушувалися через кілька днів. Ускладнює конфлікт різна етнічна належність лідерів воюючих сторін: президент Салва Киїр належить до етносу нуер, тоді як Ріек Мачар — дінка.

Основний мирний документ було підписано 12 вересня 2018 року. Документом закріплювалося, що Ріек Мачар стає одним із п'яти віцепрезидентів Південного Судану, формується перехідний уряд, новий парламент, повинні відбутися президентські вибори. З того часу триває імплементація мирної угоди з періодичними сутичками між сторонами конфлікту. Варто зазначити, що угоду підписали не всі збройні угруповання, деякі з них досі перебувають у стані військового протистояння з урядовими силами.

У серпні 2022 року було ухвалене рішення про розширення перехідного періоду ще на 24 місяці з метою завершити розпочаті реформи, і після цього повинні були відбутися президентські вибори.

ОПИС ПОТОЧНОГО СТАНУ ТА ОСТАННІ ПОДІЇ ЗА ДОСЛІДЖУВАНИЙ ПЕРІОД

На сучасному етапі немає великих, інтенсивних зіткнень, проте періодично відбуваються сутички в різних регіонах країни. Зафіксована ескалація зіткнень між урядовими військами та місцевим ополченнями в штаті Верхній Ніля, періодично спалахують міжобщинні конфлікти.

Гуманітарні наслідки

Загалом за час конфлікту 2,47 млн осіб покинули Південний Судан як біженці, 2 млн стали внутрішньо переміщеними особами. 7,5 млн людей потребували певного типу гуманітарної допомоги чи захисту, 7,7 млн зіштовхнулись із загрозою голоду.

За даними Управління ООН з координації гуманітарних питань, гуманітарної допомоги потребують понад 9 млн людей — понад дві третини населення. За оцінками, 2 млн людей залишаються внутрішньо переміщеними особами, а 2,29 млн втекли до сусідніх країн.

У жовтні 2025 року ООН повідомила, що приблизно 300 000 людей протягом року втекли з Південного Судану, рятуючись від ескалації бойових дій, причому приблизно половина цих біженців вирушила до Судану.

Переговори між сторонами

Переговори між урядом Південного Судану та Національним фронтом порятунку (NAS) тривають, хоча прогрес є обмеженим. NAS не приєдналася до Ревіталізованої угоди про вирішення конфлікту (R-ARCSS), що ускладнює досягнення ширшого консенсусу. Основні складнощі з переговорами включають низький рівень довіри між сторонами, відмінності в цілях і методах вирішення проблеми, а також суперечки навколо участі NAS у формальних мирних процесах.

Основною вимогою NAS є створення більш інклюзивної системи управління, яка враховує права різних етнічних груп, що протистоїть чинній структурі влади, сконцентрованої навколо президента Салва Киіра.

Мирний процес послабився в березні 2025 року, коли першого віцепрезидента та лідера NAS Пієка Мачара було взято під домашній арешт. Урядові сили у складі колони важкоозброєних транспортних засобів увірвалися до резиденції Мачара в Джубі, роззброїли його охоронців та заарештували його за ймовірне планування повстання. Уряд Південного Судану спочатку підтвердив, а потім заперечив факт його затримання.

Кількість потерпілих

Приблизні оцінки за рік — більше тисячі постраждалих, здебільшого в результаті міжобщинних протистоянь.

Загальна кількість смертей з початку конфлікту: близько 500 000.

Прогноз

Неодноразова нездатність підтримувати численні мирні угоди, політична конкуренція та мобілізація озброєних груп свідчать про відсутність справжньої підтримки політичного вирішення з боку лідерів Південного Судану.

У Південному Судані проведення національних виборів було перенесено з грудня 2024 року на грудень 2026 року. Причиною стали недостатня підготовка та необхідність виконання низки важливих завдань, включно з проведенням перепису населення, розробкою постійної конституції та створенням Національної виборчої комісії. Зникнення громадянського та політичного простору зменшує можливості для цивільних осіб брати участь у розробці конституції, правосудді перехідного періоду, національних виборах та інших важливих демократичних процесах.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Громадянська війна у фазі врегулювання з періодичними спалахами насильства.

Війна Камбоджа Таїланд

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

Протягом 2025 року з травня по жовтень, а також з листопада по грудень відбулося загострення ситуації на кордоні між Камбоджею і Таїландом. У липні й особливо у грудні протистояння переходило в активну фазу із застосуванням авіації, танків, артилерії, безпілотних літальних апаратів. Сутички відбувались у трьох точках: навколо храмового комплексу Та Муен (провінція Сурін, Таїланд; провінція Оддар-Меанчей, Камбоджа), храму Та Хвай (провінція Сурін, Таїланд; провінція Оддар-Меанчей, Камбоджа), храм Преа-Віхеар (провінція Сісакет, Таїланд; провінція Преа-Віхеар, Камбоджа). За результатами бойових дій Таїланд захопив декілька панівних висот поблизу вище згаданих споруд (зокрема Пху Ма-Кхеуа та Чонг Ан Ма), а також низку прикордонних територій.

Кількість потерпілих

42 вбиті й 531 поранений тайські військовослужбовці.
160 вбитих камбоджійських силовиків.
62 вбитих і 39 поранених тайських цивільних.
47 вбитих і 90 поранених камбоджійських цивільних.
500 тис внутрішньопереміщених осіб з обох боків.

Вплив на глобальні процеси

Активізація досить давнього конфлікту спричинена прагненням Китаю руками Камбоджі дестабілізувати Таїланд, який є союзником США поза НАТО та важливим елементом американської архітектури безпеки в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Бангкок є одним із великих видобувачів рідкісноземельних металів. Річний обсяг виробництва варто оцінювати у близько 13 тис тонн, що виводить Таїланд на четверту позицію у світі за цим показником. Використання Камбоджі є елементом більш широкої стратегії Китаю щодо стримування Таїланду. Тут також варто згадати конфлікт на Півдні держави, посилення впливу Пекіна в Малайзії, а також експортування небезпеки з М'янми.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Низькоінтенсивна
війна.

Переговори між сторонами

Протягом 2025 року сторони три рази досягали перемир'я й навіть уклали мирну угоду за посередництва США, яка фактично не спрацювала і проіснувала трохи більше двох тижнів. Показово, що ні Бангкок, ні Пномпень не схилилися до врегулювання питання належності вищезгаданих культових споруд чи організації спільного доступу до них. Переговори стосувалися виключно обміну військово-полоненими, відведення озброєння, військової техніки та особового складу, встановлення тимчасових прикордонних стовпів. Наразі сторони навіть не розпочали підготовчі процедури для проведення демаркації кордону.

Тенденції

У 2025 році бойовики Національного революційного фронту сконцентрувалися на терористичних актах здебільшого у провінції Наратхіват, 82% населення якої складають мусульмани. Практично всі вони мають малайське походження. Як і попереднього року, ісламісти продовжили скоювати напади на буддистів і у провінції Сонгхла, понад 63% населення якої складають тайці. Варто звернути увагу, що представники Національного

революційного фронту зосередили свої атаки саме на мирному населенні, використовуючи саморобні вибухові пристрої, гранати та автоматичну зброю. При цьому зіткнення з поліцією чи урядовими військовими підрозділами є рідкістю. Стрілянина 28 липня на продуктовому ринку в Бангкоку вкотре засвідчує погіршення безпекової ситуації в Таїланді. Негативну роль також відіграє активна фаза воєнно-політичного конфлікту із сусідньою Камбоджею.

Прогноз

Після другої фази зіткнень у грудні 2025 року Бангкок і Пномпень уклали третє перемир'я. Цей факт підтверджує складність досягнення стійкого врегулювання. Ситуація ускладнюється відсутністю в Таїланді постійної влади, а отже — неготовністю тимчасового уряду брати на себе відповідальність щодо переговорів з Камбоджею. Водночас стійке врегулювання унеможлиблює ціннісний характер конфлікту, а також використання Камбоджі Китаєм у ролі проксі для дестабілізації суспільно-політичної ситуації в Таїланді. Також не варто виключати чергового етапу активізації провокацій та взаємних обстрілів у зв'язку з парламентськими виборами та конституційним референдумом у Таїланді, які мають відбутися 8 лютого 2026 року.

Прикордонне зіткнення Пакистан – Афганістан

Події, інциденти

30 серпня 2021 року вважається датою завершення масштабної війни в Афганістані. Вона почалася 7 жовтня 2001 року, коли США за підтримки союзників у НАТО здійснили інтервенцію в Афганістан та знищили режим ісламістського руху «Талібан». Однак останні продовжили партизанську боротьбу, завдяки чому зуміли повернути владу після двадцяти років війни. Нині під назвою Ісламський Емірат Афганістан (ІЕА) країна перебуває в частковій міжнародній ізоляції, намагаючись отримати світове визнання.

Відтоді бойові дії мають характер сутичок між військами нового уряду й республіканським Національним фронтом опору (NRF) та Фронтом свободи Афганістану (AFF). Панджшерський конфлікт почався одразу після захоплення талібами Кабула в серпні 2021 року, однак з того часу активність руху опору звелася до діяльності партизанських груп на Північному Сході. Нині Національний фронт не має контролю над територіями, але здійснює партизанські атаки.

Протягом 2025 року Талібан зіткнувся з найсерйознішою військовою ескалацією з 2021 року, водночас борючись із катастрофічною гуманітарною кризою. Ключовою подією став гострий прикордонний конфлікт із Пакистаном у жовтні 2025 року. Напруга, що зростала через неспроможність ІЕА контролювати угруповання «Техрік-і-Талібан Пакистан» (ТТП), яке діє з афганської території, переросла у відкриті бойові дії. 9 жовтня Пакистан завдав авіаударів по об'єктах у Кабулі, Хості, Пактіці та Джелалабаді, цілячись, зокрема, у лідера ТТП Нур Валі Мехсуда. У ніч з 11 на 12 жовтня сили Талібану провели масовану операцію у відповідь, атакувавши десятки пакистанських військових

постів уздовж кордону. Десятиденний конфлікт став найсмертоноснішим з 2021 року і припинився лише після екстрених переговорів у Катарі.

Однак крихке перемир'я було фактично нівельоване в листопаді 2025 року. 11–12 листопада серія терактів ТТП сколихнула Пакистан, зокрема відбувся вибух біля суду в Ісламабаді (перший подібний напад у столиці за десятиліття), що призвело до загибелі 15 осіб. Пакистан звинуватив у підготовці атак афганських громадян. 25 листопада Талібан заявив про нові нічні авіаудари Пакистану по провінціях Хост і Кунар, внаслідок яких нібито загинуло 10 цивільних, серед них жінки та діти. Ісламабад офіційно заперечив факт ударів, назвавши повідомлення пропагандою.

Вплив на глобальні процеси

Найважливішою дипломатичною подією стала зміна статусу режиму Талібану з боку росії. 3 липня 2025 року рф стала першою країною-членом РБ ООН, яка офіційно визнала уряд Талібану, виключивши його перед тим (у квітні) зі свого списку терористичних організацій. Це стимулювало подальшу регіональну легітимізацію: протягом року Талібан призначив нових послів у Туреччині (червень) та Пакистані (травень, до ескалації).

Жовтневий конфлікт Афганістану з Пакистаном продемонстрував зміну регіональних альянсів. США, які на початку року зміцнили відносини з Ісламабадом, підтримали його «право на самооборону». До кінця року Пакистан фактично понизив статус дипломатичних відносин із Кабулом, офіційно називаючи Талібан «режимом в Афганістані» замість уряду. Паралельно з цим спостерігалось посилення індійського впливу в Кабулі, що Ісламабад розцінив як формування «другого фронту» на своїх кордонах.

Тенденції

Основна тенденція року — роздвоєння міжнародного ставлення до ІЕА. З одного боку, «незахідний світ» (рф, Китай, регіональні гравці) рухається до поступової легітимізації режиму для задоволення своїх геополітичних та економічних інтересів. З іншого — західні країни посилюють його ізоляцію. На цьому тлі головною безпековою тенденцією стала не внутрішня партизанська війна (активність NRF була мінімальною), а зовнішній конфлікт із Пакистаном через проблему ТТП.

Наприкінці 2025 року чітко окреслилася тенденція до «пакистано-афганського розколу»: Ісламабад відмовився від багаторічної стратегії підтримки талібів, перейшовши до політики відкритого стримування та примусової депортації мільйонів афганських біженців як інструмента тиску.

Інтенсивність

Локальний конфлікт високої інтенсивності, що в листопаді — грудні 2025 року перейшов у фазу «гібридної війни» (транскордонні теракти ТТП та авіаудари у відповідь).

Переговори між сторонами

Після військової ескалації 18–19 жовтня 2025 року в Досі (Катар) відбулися екстрені переговори між делегаціями Афганістану та Пакистану. За посередництва Катару сторони домовилися про негайне та повне припинення вогню.

Однак третій раунд переговорів у Стамбулі (6–7 листопада) за посередництва Туреччини та Катару повністю провалився. Сторони не змогли домовитися про механізм моніторингу кордону. Діалог, організований у грудні за сприяння Саудівської Аравії, також не приніс результатів через відмову Кабула видати лідерів ТТП.

Кількість потерпілих

Під час прикордонного конфлікту в жовтні сторони наводили різні дані. Пакистан визнав втрату 29 військових, тоді як Талібан заявляв про знищення майже 200. Таліби визнали загибель близько 45 своїх бійців, тоді як Пакистан заявляв про понад 200 вбитих бойовиків Талібану та ТТП.

У листопаді внаслідок терактів ТТП у Пакистані загинуло понад 30 осіб. У заявах Талібану про жертви від пакистанських обстрілів наприкінці листопада йдеться про щонайменше 10 цивільних.

Гуманітарні наслідки

Гуманітарна ситуація в Афганістані досягла критичної точки. За даними ООН понад 22 млн афганців (майже половина населення) потребують допомоги у 2025 році. Ситуація погіршилася через рішення США (найбільшого донора) призупинити майже всю гуманітарну допомогу в січні 2025 року, що призвело до термінового скорочення програм ООН. Понад 500 тисяч дітей перебувають під загрозою смерті від недоїдання.

Криза посилюється масовим примусовим поверненням біженців: до липня до країни повернули понад 1,6 млн осіб (переважно з Ірану та Пакистану).

Прогноз

Міністр оборони Пакистану вже заявив про можливість «відкритої війни» у 2026 році, якщо Кабул не змінить політику щодо ТТП. Однак ми оцінюємо такий сценарій як малоімовірний. Більш вірогідним є продовження періодичних обмінів авіаударами та сутичок на кордоні.

Очікується подальше поглиблення розколу між рф/Китаєм, що продовжуватимуть дипломатичну інтеграцію ІЕА, та Заходом, що посилюватиме тиск. Гуманітарна криза в Афганістані неминуче поглибитиметься з настанням зими 2025–2026 років на тлі дефіциту міжнародного фінансування.

Прикордонне зіткнення

Індія – Пакистан

Події, інциденти

7-10 травня між Нью-Делі та Ісламабадом відбувся серія обмінів ракетними ударами та ударами безпілотників. Напередодні загострення, 22 квітня, пакистанське салафітське терористичне угруповання Лашкар-е-Тайба здійснило напад на індітських та християнських туристів у м. Пахалгам, союзна територія Джамму та Кашмір. У результаті Індія призупинила Договір про води Інду, вислала пакистанських дипломатів і закрила кордон. Натомість Пакистан призупинив Сімльську угоду, обмежив торгівлю з Індією та закрив для неї повітряний простір. Зрештою Нью-Делі вдався до низки ракетних ударів (операція Сіндур) по базах терористів на території Пакистану, на що останній відповів ударами по ракетних базах та аеродромах Індії.

Інтенсивність

Прикордонне зіткнення

Кількість потерпілих

47 вбитих і 20 поранених індійських цивільних

8 вбитих індійських військових

40 вбитих цивільних

13 вбитих пакистанських військових

Вплив на глобальні процеси

Геополітичним результатом даного зіткнення стала демонстрація фактичної ізоляції Індії у світі, яка зіткнулася з відсутністю не лише союзників, а фактичних партнерів. Це сприяло посиленню співпраці з російською федерацією, а також налагодженню контактів з Ізраїлем. Паралельно Пакистан продовжив посилення військово-технічної співпраці з Саудівською Аравією, фактично поклавши початок імовірним процесам блокування по лінії Анкара-Ер-Ріяд-Баку-Ісламабад.

Переговори між сторонами

За посередництва США активну фазу конфлікту було припинено, гарячу лінію комунікації між вищим військовим керівництвом відновлено. Те ж саме стосується дії раніше згаданих угод та питання перебування дипломатів.

Тенденції

Коротке зіткнення продемонструвало, наскільки обидві держави просунулися далі у питанні розвитку озброєння та військової техніки. Основні бойові дії здійснювалися в повітрі, а точність та глибина ударів забезпечувалася за допомогою безпілотних літальних апаратів та супутників. Однак, не зважаючи на розширення дальності уражень, Індія продемонструвала, що Пакистан зміг завдати втрат її ВПС, чого не було досить довгий час, а також наявність низки геополітичних проблем. Серед них – фактична ізоляція Нью-Делі, яку активно підживлює Пекін на фоні зовнішніх успіхів Ісламабаду в комунікації з Саудівською Аравією, Туреччиною та Азербайджаном.

Прогноз

Наразі немає серйозних передумов щодо поглиблення конфлікту, оскільки Індія виявилася неготовою до значної відсічі з боку Пакистану, а також до виникнення значних геополітичних проблем для себе. Тому навряд Нью-Делі переходитиме до більш активних форм протистояння, обмежуючись, як і Ісламабад, гібридними формами протиборства. Однак в інформаційному полі обох держав продовжують лунати доволі агресивні заклики в бік один одного.

ЛОКАЛЬНІ КОНФЛІКТИ

Д Р К о н г о Р у а н д а

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

Сучасний збройний конфлікт у Демократичній Республіці Конго триває з листопада 2021 року, коли повстанське угруповання «Рух 23 березня» (М23) розпочало блискавичні атаки на позиції Збройних сил ДРК у провінції Північне Ківу — стратегічному регіоні на Сході країни, що межує з Руандою. Це стало початком нової гострої фази конфлікту, який зосереджений у східних провінціях і має як внутрішній, так і виразний регіональний вимір.

Угруповання М23 виникло ще у 2012 році як повстанський рух проти центральної влади ДРК. Тоді його спроба змістити уряд зазнала поразки: частину бойовиків було заарештовано, а решта втекли до сусідньої Руанди. Протягом наступних років рух намагався відновити свою активність, що зрештою вилилося в масштабне повернення М23 до бойових дій наприкінці 2021 року, з поступовим нарощуванням військового потенціалу та територіальних амбіцій.

За оцінками експертів ООН, М23 фактично діє як проксі-сила Руанди. Повідомляється, що

руандійська армія де-факто контролює операції угруповання, забезпечує навчання новобранців і постачає сучасне озброєння. На території ДРК, за підтвердженнями даними, перебувають від 3 до 4 тисяч військовослужбовців Збройних сил Руанди. Це загострює міждержавну напруженість, адже Руанда водночас має добре організовану армію та активно співпрацює з міжнародними партнерами й миротворчими місіями.

У 2024 році ситуація в ДРК різко погіршилася. Угруповання М23 розширило контроль у Північному Ківу, захопивши стратегічні населені пункти, зокрема місто Масісі поблизу провінційної столиці Гома. Ескалація насильства в Північному та Південному Ківу й Ітурі призвела до масових порушень прав людини, нападів на цивільне населення та табори внутрішньо переміщених осіб. Лише з січня по березень 2024 року понад 738 тисяч людей були змушені залишити свої домівки, а загалом понад 25 мільйонів мешканців країни потребують гуманітарної допомоги, що підкреслює крихкість безпекової та гуманітарної ситуації в регіоні.

ПОДІЇ ЗА ОПИСУВАНИЙ ПЕРІОД

Ескалація конфлікту на Сході ДРК у 2025 році, спричинена відновленням активності «Руху 23 Березня» (М23) та Силами оборони Руанди (RDF), досягла критичної точки із захопленням Гоми, столиці провінції Північне Ківу, у січні, та Букаву, столиці Південного Ківу, у лютому. Хоча на кінець січня 2025 року контроль М23 над усією Гомою був спірним, угруповання контролювало більшу частину міста, а остаточне захоплення Букаву відбулося 16 лютого 2025 року. Ці дії, що тривали після зриву мирних угод, дозволили М23 встановити адміністративний та економічний контроль над ключовими прикордонними територіями, переорієнтувавши економічні потоки та створивши безпековий буфер для Руанди. За даними ACLED, насильство за участю М23 у січні 2025 року було найвищим з моменту відновлення наступу у 2021 році. М23 розпочав наступ на південь у провінцію Південне Ківу, досягнувши районів на північ від Калехе до кінця січня.

З березня, після укладення угоди про припинення вогню,

укладеної за посередництва Катару (Доха) між президентами ДРК та Руанди, пряма участь RDF припинилася, а роль конголезької армії (FARDC) у бойових діях суттєво знизилася. Основний тягар протистояння M23 взяла на себе коаліція ополчень Вазалендо, чия активність різко зросла. У липні угруповання ADF/ISCAP здійснило різанину в Команді (провінція Ітурі), вбивши близько 43 цивільні особи в церкві та навколо неї 27 липня 2025 року. Протягом літа, зокрема в липні та серпні, незважаючи на мирні процеси, M23 змінила тактику, зосередившись на кампанії масового насильства проти цивільного населення у провінціях Північне та Південне Ківу. Регіональні джерела повідомляли про вбивство понад 400 цивільних осіб (більше 413 за даними уряду Південного Ківу) з липня 2025 року, що перевищило загальну кількість жертв серед цивільного населення від M23 за попередні три роки (2021–2024). У вересні ISCAP посилив свою активність і зіткнення, зафіксувавши один із боїв далеко на заході, в території Бафвасенде провінції Чопо (в Кокото 20 вересня), що підкреслювало розширення географії їхніх операцій.

У жовтні ситуація залишалася напруженою: M23 та союзні угруповання, зокрема Твіруанехо та Нгуміно, продовжували вести бої проти коаліції Вазалендо та лояльних до FARDC сил, особливо на високогірному плато Південного Ківу, в той час як FARDC підтримувала низький рівень прямої участі в зіткненнях. У листопаді було зафіксовано подальше посилення напруги та тривалі зіткнення на ключових лініях розмежування на північ від Букаву та в Північному Ківу. Вазалендо зіткнулася зі значними проблемами в ефективному стримуванні M23, що дозволяло останньому зміцнювати свої позиції.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Міжнародний конфлікт високої інтенсивності.

Кількість потерпілих

За даними міжнародних джерел, конфлікт на Сході Демократичної Республіки Конго, що активізувався з 2021 року через відродження повстанського руху M23 та підтримку з боку Руанди, призвів до значних людських втрат. Оцінки показують, що з 2021 по 2025 роки тисячі людей загинули внаслідок бойових дій, нападів на цивільне населення та масових вбивств у східних провінціях, зокрема Північне та Південне Ківу та Ітурі. 2025 рік виявився найкривавішим: лише за перші два місяці загинуло близько 7000 осіб, а протягом року підтверджені випадки масових убивств цивільних сягали сотень на окремі інциденти, включно з понад 400 загиблими в грудні 2025 року в Південному Ківу та десятками жертв у Команді, Нтойо та Касанґа.

Гуманітарні наслідки

Крім прямих бойових дій, численні смерті спричинені гуманітарною кризою, включно з голодом та нестачею медичної допомоги, що ускладнює точну оцінку втрат. Загалом, конфлікт у 2021–2025 роках залишається однією з найсмертоносніших гуманітарних криз у світі, а ескалація 2025 року підкреслює критичну нестабільність у регіоні та потребу в негайному міжнародному втручанні для припинення насильства.

Переговори між сторонами

У 2025 році переговорний процес щодо врегулювання конфлікту на Сході Демократичної Республіки Конго розгортався на двох основних треках: між урядом ДРК і Руандою та між урядом ДРК і повстанським угрупованням «Рух 23 березня» (М23). Після декількох невдалих спроб регіональних посередників у березні президенти Фелікс Тшісекеді (ДРК) і Поль Кагаме (Руанда) провели переговори в Катарі, що започаткувало дипломатичну активність під егідою Катару і Сполучених Штатів. У квітні в Вашингтоні сторони погодили Декларацію принципів, яка мала стати основою для ширшого мирного процесу, а 27 червня 2025 року ДРК і Руанда підписали Угоди про мир і процвітання, що включають припинення воєнних дій, повагу до територіальної цілісності та економічну співпрацю, а також закликають до виведення іноземних сил і роззброєння збройних угруповань. М23 не була стороною цієї угоди й вела окремі переговори з урядом у Досі, що від початку обмежувало потенціал повного вирішення конфлікту.

У другій половині 2025 року переговори між урядом ДРК і М23 в Досі призвели до підписання рамкової угоди про нагляд за можливим припиненням вогню та домовленостей щодо подальших переговорів, але ключові розбіжності, зокрема щодо виведення бойовиків і реінтеграції територій, залишалися.

Кульмінацією переговорного процесу стало підписання Вашингтонських угод про мир і процвітання 4 грудня 2025 року між президентами Тшісекеді та Кагаме в присутності президента США Дональда Трампа, що формально закріпило рамки мирного врегулювання між ДРК і Руандою. Однак угоди фактично не зупинили конфлікт: бойові дії та порушення режимів припинення вогню продовжувалися, а Рада Безпеки ООН у своєму рішенні 19 грудня продовжила мандат миротворчої місії MONUSCO до грудня 2026 року, закликаючи Руанду вивести свої війська і припинити підтримку повстанців, а також підкреслюючи необхідність захисту цивільного населення та сприяння імплементації домовленостей.

Тенденції

Незважаючи на дипломатичну активність, бойові дії періодично продовжувалися, включно зі спалахами насильства в грудні, коли М23 взяло

місто Увіру, що загрожувало розширити конфлікт до кордону з Бурунді. Зусилля щодо розгортання нейтральних сил спостереження за припиненням вогню та створення «буферних зон» були частиною цих паралельних переговорів.

Прогноз

ПОПРИ ГУЧНИЙ РОЗГОЛОС МИРНОГО ПРОЦЕСУ ЗА ПОСЕРЕДНИЦТВА США, ПРОТИРІЧЧЯ МІЖ РУАНДОЮ І ДР КОНГО НЕ ВИРІШЕНІ, ЯК І ВНУТРІШНІ ПРОБЛЕМИ НА СХОДІ ДР КОНГО. ТОМУ Є ВИСОКА ЙМОВІРНІСТЬ ПОНОВЛЕННЯ КОНФЛІКТУ.

ЛОКАЛЬНІ КОНФЛІКТИ

Л і в і я

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

Конфлікт триває з 2011 року, після вбивства Муамара Каддафі. На заході Лівії закріпився Уряд національної згоди на чолі з Фаїзом аль-Сараджем. Йому на Сході протистоїть генерал Халіфа Хафтар та його Лівійська національна армія.

Решту території займають племена та дрібніші групи. Хафтара підтримують росія, ОАЕ, Саудівська Аравія. Уряд національної згоди підтримують ООН, Туреччина та Катар.

За моніторинговий період, незважаючи на формальний кінець громадянської війни ще з кінця 2020 року, зберігаються напруженість та нестабільність. Спорадично виникають перестрілки, сутички та боротьба за нафтові родовища й поля, але вони йдуть на спад. 12 травня 2025 року в Тріполі було вбито Абделя Гані аль-Кіклі, широко відомого як «Геніва», впливового лідера ополчення триполійського уряду.

Кількість потерпілих

Через переговорний процес кількість жертв значно скоротилась, однак у локальних сутичках десятки загиблих.

Вплив на глобальні процеси

росія після втрати позицій в Сирії намагається створити нову базу в Лівії для зв'язку з залежними африканськими країнами, однак ці спроби наштовхуються на опір Туреччини та інших гравців.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Громадянська війна у фазі низької інтенсивності, процес врегулювання.

Тенденції

Лівія досі не пододала наслідків війни і є здебільшого хаотичною та слабкою об'єднаною державою без дієвого командування та контролю над безпековим апаратом.

Переговори між сторонами

Перемовини почалися ще в січні 2021 року і тривають досі, базуючись на досягнутій у жовтні 2020 року домовленості про припинення вогню. Ведеться підготовка до загальних виборів, працюють консультативні групи. 16 серпня по всій країні пройшли вибори до муніципальних органів влади, які привітали на рівні ООН.

Прогноз

ДОВІРИ МІЖ ВИЗНАНИМ ООН ЗАХІДНИМ УРЯДОМ ТА СХІДНИМ У ТОБРУЦІ ДОСІ НЕМАЄ. ЙМОВІРНЕ ТРИВАТИМЕ ПОСТУПОВЕ ВРЕГУЛЮВАННЯ І ЗАТУХАННЯ КОНФЛІКТУ, ПРОТЕ НАЯВНА ЙМОВІРНІСТЬ ЧЕРГОВОГО ЗАГОСТРЕННЯ МІЖ УРЯДОМ КІРЕНАЇКИ (ПІД ПРОВОДОМ ХАЛІФИ ХАФТАРА, З РОСІЙСЬКОЮ ПІДТРИМКОЮ) ТА МІЖНАРОДНО ВИЗНАНИМ УРЯДОМ У ТРІПОЛІ, КАТАЛІЗАТОРОМ ЧОГО МОЖЕ СТАТИ ВТРУЧАННЯ ЗОВНІШНІХ АКТОРІВ, ЯКИМ НЕВИГІДНО ПОВЕРНЕННЯ НА СВІТОВІ РИНКИ ВЕЛИКИХ ЗАПАСІВ ЛІВІЙСЬКОЇ НАФТИ.

ЛОКАЛЬНІ КОНФЛІКТИ

М'я н м а

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

Протягом 2025 року практично на всій території М'янми продовжились активні бої між військами правлячої хунти і різномірними етнічними опозиційними формуваннями, серед яких найбільш впливовими є Народні сили оборони, Армія Ракхайна (Аракана), Національна визвольна армія Таанг, Армія незалежності Качина, Каренська національно-визвольна армія та інші. Важливими внутрішньополітичними союзами є Північний Альянс (союз качинів із каренями, ракхайн, таанг і коканг), Альянс Трьох Братств (формування етнічних ракхайн (аракан), палаунг (таанг) та коканг (китайців м'янманського походження)), Коаліція 4К (чотири

формування етнічних каренів). Основними подіями 2025 року стали розширення зони контролю повстанців у штатах Ракхайн, Шан, Качин, регіонах Танінтаї, Сагайн, Мандалай. Хунта продовжує зберігати контроль над близько 35% держави. Це місто Найп'їдо, Янгон, Мандалай з регіонами Баго, Іраваді, Янгон, Магуе, Мандалай. Присутність у штатах Мон та регіоні Танінтаї обмежена, те ж саме стосується штатів Ракхайн, Качин та Чин. У штаті Шан армія продовжує утримувати низку важливих комунікацій. Підрозділи, що утримують ділянки кордону з Індією та Китаєм, фактично відрізані від основних сил у центрі.

Тенденції

Як і в 2024, у 2025 році активність бойових дій не знижувалася. Опозиція та етнічні формування зосередилися на атаках по важливих шляхах комунікацій та базах Збройних Сил М'янми у штатах Ракхайн (видавлювання з єдиного плацдарму), Качин (захоплення аеропорту Бхамо), регіоні Танінтаї (захоплення стратегічних баз і доріг на Півдні М'янми), регіоні Мандалай (захоплення трьох баз — Хтан Пін Кон, М'я Кан Тхар і Т'яет К'ї) тощо. Найбільшого успіху повстанці змогли досягнути на Півдні, в регіоні Танінтаї. Водночас війська хунти змогли відбити в жовтні місто Чяукме, штат Шан, а також населені пункти Лей Кей Кау, Ін Джин М'яїн та Мін Лет Пан у штаті Качин. У наступному році, найбільш імовірно, боротьба розгорнеться за важливі комунікації та опорні пункти з продовженням бомбардування цивільних об'єктів і використання безпілотних технологій.

Кількість потерпілих

1,1 тис вбитих і 300 поранених м'янманських військовослужбовців.
550 вбитих і 150 поранених представників етнічних сепаратистських формувань та опозиції.
1500 вбитих і 2000 поранених цивільних.
60 тис переміщених осіб.
Оцінки є приблизними з огляду на складність верифікації низки повідомлень.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Тривалий локальний
конфлікт.

Переговори між сторонами

З 31 липня хунта суттєво оновила вертикаль управління державою. Було сформовано Комісію з державної безпеки та миру на чолі зі старшим генералом Мін Аун Хлайном, який поступився посадою прем'єр-міністра своєму соратнику генералу Нью Со. Така трансформація зумовлена підготовкою хунти до загальних виборів, які розпочалися наприкінці грудня і пройдуть у декілька етапів включно із січнем 2026 року. Однак загалом мирний процес ускладнений як кількістю протиборчих сторін, так і складністю моніторингу реального дотримання режиму припинення вогню. Наприклад, у січні під час саміту АСЕАН у Малайзії держави-члени тиснули на хунту щодо початку мирного діалогу. Варто зауважити, що Куала-Лумпур позиціонує себе як посередника в даному конфлікті. Наприкінці березня відбувся черговий раунд переговорів у рамках Комітету національної солідарності та миротворчих переговорів. Однак зустріч не принесла результатів. Ненадовго бойові дії у штаті Сагайн припинилися у зв'язку з потужним землетрусом. У жовтні за посередництва Китаю хунта уклала перемир'я з Національною визвольною армією Таанг. Наразі у М'янмі досі немає ефективного та повсюдного режиму припинення вогню.

Вплив на глобальні процеси

Пекін, використовуючи власні проксі, а саме Армію національного демократичного альянсу М'янми та низку інших угруповань продовжує відігравати значну роль у конфлікті на північних територіях держави, де сконцентровані основні центри видобування рідкісноземельних металів. Варто зауважити, що Найп'їдо є другим у світі (після Китаю) виробником даних ресурсів, задовольняючи 16% потреб Пекіну. Йдеться про

близько 42 тис тонн металів. Саме тому Китай вкрай зацікавлений у дестабілізації ситуації в державі з нарощуванням присутності у штатах Шан та Качин. Також помітну роль у М'янмі відіграє росія. Остання домовилася про створення вільної економічної зони у великих портах, які перебувають під контролем хунти, а також активно продає їй озброєння. Конфлікт у М'янмі відіграє важливе значення у формуванні викликів та ризиків для сусідніх держав у рамках АСЕАН, а також для Індії і Бангладеш.

Прогноз

Враховуючи тиск Армії Ракхайн на позиції хунти у місті Сітуе, штат Ракхайн, у 2026 році варто очікувати погіршення ситуації для Збройних сил М'янми на цій території. Потенційно проблемним напрямком можуть стати ізольовані підрозділи хунти на кордоні з Індією та Китаєм. Однак тут варто зважати на діяльність прокитайських формувань та інсургентів із території Індії. Ефективність застосування БЛА всіма сторонами конфлікту свідчить про подальше зростання їхньої частки у веденні бойових дій у 2026 році. Водночас, не зважаючи на погіршення ситуації для військ хунти на Півдні країни, їхній колапс малоймовірний. Це підтверджується успішними контратаками Збройних сил М'янми у штатах Шан та Качин. Досить частим явищем є сутички між різними етнічними угрупованнями на місцях, оскільки вони є ситуативними союзниками й часто мають спільний матеріальний інтерес, який і стає джерелом дрібних сутичок та конфліктів.

Центральнаафриканська Республіка

ЛОКАЛЬНІ КОНФЛІКТИ

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

Війна в країні триває з перервами з 2012 року. Головне протистояння відбувається між мусульманською Північчю (Альянс повстанців Селека) та християнським Півднем, що зберігає контроль за столицею Бангі й підтримує центральний уряд. Однак не лише представники Півночі, а й низка раніше проурядових груп об'єдналися в Коаліцію патріотів за зміни (СРС) та ведуть нині малоінтенсивний конфлікт з урядом. З 2026 року столиця й центральний уряд майже повністю залежні від росії, Російські найманці — представники Африканського корпусу (до якого влились колишні бійці ПВК «Вагнер») залишаються основною охороною президента Фостена-Аршанжа Туадери й найбільш боєздатним підрозділом уряду. Загострюються протистояння релігійних громад, зафіксовані факти геноциду. Присутні невеликі контингенти миротворців, зокрема з Руанди та Кенії (місія Африканського Союзу MINUSKA).

За моніторинговий період триває малоінтенсивна війна урядових сил за підтримки РФ із кількома опозиційними групами, зокрема СРС за контроль над важливими точками, зокрема шахтами. У січні повстанці влаштувала засідку на бійців колишнього ПВК «Вагнер» поблизу села Богалі, вбито четверо росіян. У березні повстанці напали на гірничодобувний об'єкт у районі Вакага. 29 березня невідома озброєна група влаштувала засідку на патрулі MINUSKA в районі Верхнє Мбому, вбито миротворця з Кенії. У травні повстанці з народу азанде захопили село Мбокї, крім урядових солдатів, вбито кілька росіян. Напад змусив сотні мешканців міста втекти до табору MINUSKA. Зафіксовано зіткнення з російськими патрулями в серпні, вересні та листопаді.

28 грудня вперше за 37 років у країні пройшли відносно повноцінні вибори, які привітали в ООН. На них з 74 % голосів переміг чинний президент Фостен-Аршанж Туадера. Опозиція бойкотувала вибори, і звинуватила владу в масових фальсифікаціях

Гуманітарні наслідки

Понад 300 тисяч біженців до сусідніх країн, понад 700 тисяч внутрішніх переселенців.

Кількість потерпілих

Загалом за час конфлікту загинуло більше 10 тисяч комбатантів, десятки тисяч цивільних (точні дані невідомі).

Вплив на глобальні процеси

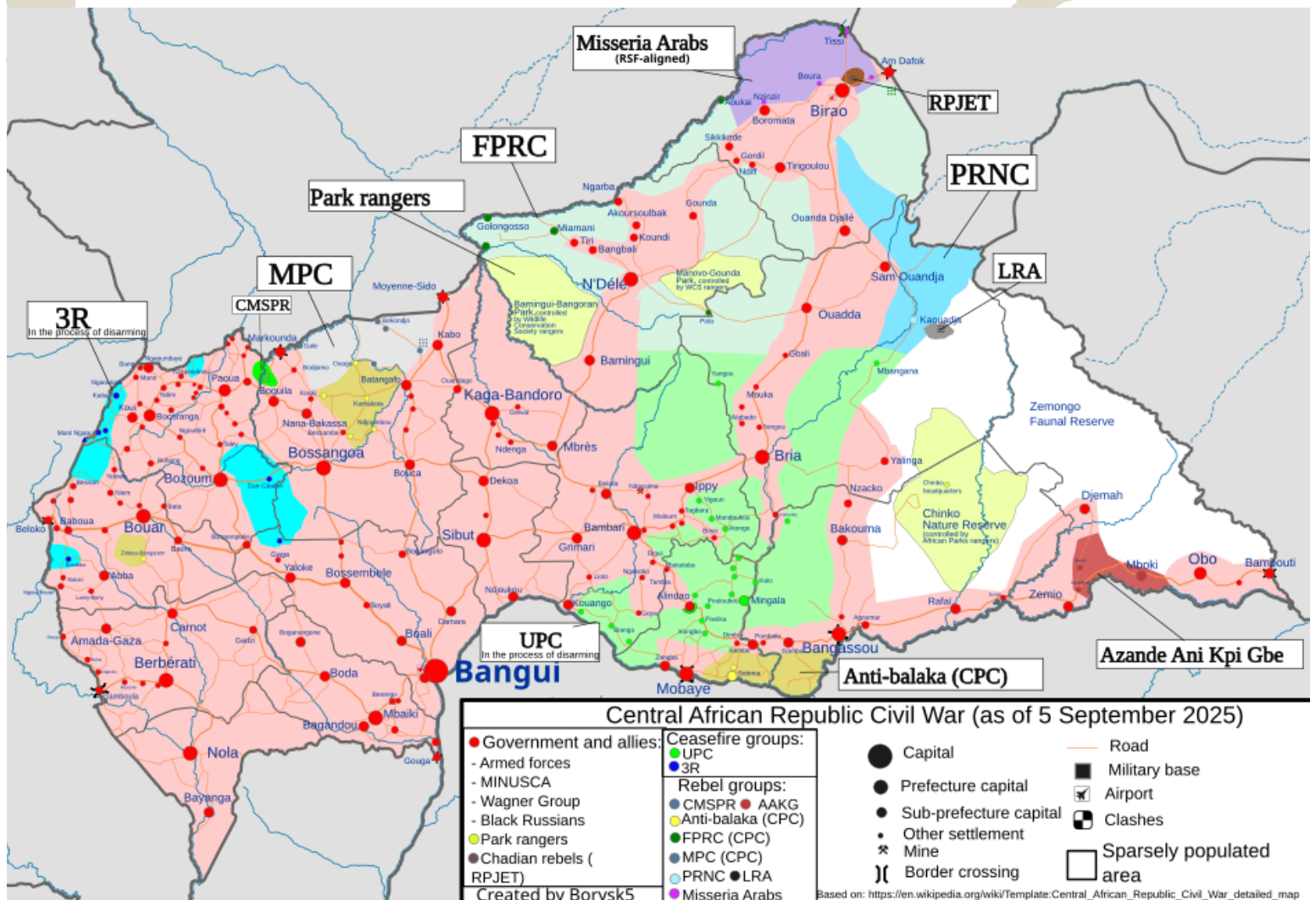
росія намагається посилити вплив в окремих державах Африки, демонструє іншим диктаторським режимам можливість співпраці. Російські інструктори навчають урядову армію, активно постачають зброю та бронетехніку. Із ЦАР вивозять дорогоцінні метали та інші легкодоступні ресурси, переважно через камерунський порт Дуалу. ЦАР стала однією з головних баз формування Африканського корпусу РФ. Є дані про зберігання дорогоцінностей та валютних запасів російської еліти в країні. Також у країні вербують місцевих жителів для війни в Україні.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Громадянський конфлікт у фазі низької інтенсивності.

Переговори між сторонами

Тривають переговори про припинення вогню, які всіляко підтримує росія (вона налагодила відносини зі столичною владою — аж до фінансування та присутності охорони — російських найманців).

ПРОГНОЗ

Посилення російської активності в регіоні досягло максимуму, через що росія дедалі частіше отримує опір інших гравців, зокрема Франції та Туреччини. Однак на сьогодні опоненти рф змушені реагувати в нових точках, зокрема Нігері, Малі та Буркіна-Фасо. ЦАР перебуває в центрі російської зони, а антиурядові сили порівняно з попереднім роком зменшили інтенсивність. Тому суттєві зміни в наступному році малоймовірні.

Сомалі

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

Визнаний світом уряд продовжує контролювати столицю та обмежені території. Проблемаю залишаються розділеність території між міжнародно визнаним урядом, владою Сомаліленду та Джубаленду, а також угрупованнями ісламістів (насамперед Аш-Шабаб та ІДІЛ). За моніторинговий період триває конфлікт уряду та ісламістів. 11 січня за допомогою місцевих ополченців сили Сомаліленду захопили Джідалі, місто на схід від Ерігаво. 15 січня кілька бойовиків ІДІЛ було вбито, а п'ятьох, включаючи іноземних бойовиків, взяли в полон під час наступу сил безпеки Пунтленду в горах Кал-Міскаад у регіоні Барі. Операція також призвела до знищення восьми баз бойовиків, що використовували безпілотники. 2 лютого внаслідок авіаудару США в горах Голіс, на території Пунтленду, було знищено багатьох бойовиків ІДІЛ, зокрема високопоставлених керівників. Також у лютому в Могадішо, столиці Сомалі, запроваджено обмеження після того, як під час візиту прем'єр-міністра Ефіопії Абія Ахмеда було здійснено кілька мінометних обстрілів у напрямку міжнародного аеропорту Аден-Адде.

15 березня бойовики угруповання «Аш-Шабаб» взяли під контроль район Сумадейл поблизу міста Адале, убивши 2082 сомалійських солдатів та поранивши ще 10 осіб після того, як сили з Могадішо спробували повернути цей район. «Аш-Шабаб» також захопили місто Авдіг'л після зіткнень із сомалійськими силами. У сутичках загинув щонайменше 31 солдат сомалійської армії.

У червні бойовики угруповання «Аш-Шабаб» взяли під контроль село Хавадлі, розташоване за 91 кілометр

ЛОКАЛЬНІ
КОНФЛІКТИ

на північний схід від Могадішо, після того, як бурундійські війська під командуванням миротворчої Місії Африканського Союзу з підтримки та стабілізації в Сомалі (AUSSOM) вивели війська зі стратегічної військової бази.

У жовтні угруповання «Аш-Шабаб» підірвало військову базу Дамааньйо в Могадішо, вбивши 20 людей та поранивши 15. Більшість жертв були новобранцями, які прийшли на вербування до лав Сомалійської національної армії.

Кількість потерпілих

Загинуло до десяти тисяч осіб, тисячі поранених. Кілька сотень тисяч вимушених переселенців в останні роки (особливо в ході конфлікту в регіоні Лас Анод).

Вплив на глобальні процеси

Центральний уряд підтримують США, що надають авіапідтримку в протистоянні з ісламістськими групами. Відбувалися переговори про визнання незалежності сепаратистів Сомаліленду. Досягнута в кінці 2024 року угода Сомалі з Ефіопією привела до нормалізації відносин, що зменшує втручання Аддис-Абеби у справи Сомалі (раніше Ефіопія підтримувала владу невизнаних Сомаліленду та Джубаленду). Починає вести окрему політику в регіоні Ізраїль, що 27 грудня визнав незалежність сепаратистського уряду в регіоні Сомаліленд.

Прогноз

Населення Сомалі стомлюється від діяльності ісламістських угруповань, але й уряду бракує ресурсів швидко відновити контроль над територією. Цей процес повільно триватиме. Укріплення центрального уряду може посилити вплив його зовнішнього патрона — Кенії, особливо на тлі пасивності Ефіопії, що змушена розв'язувати внутрішні проблеми та з'ясовувати відносини із Суданом і Єгиптом.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Локальний конфлікт,
теракти.

Нігерія

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

У районі озера Чад, у прикордонні Камеруну, Нігеру, Чаду та Нігерії, продовжується активна діяльність ісламістів із «Боко Харам». Водночас останні вступають у конфлікти з конкурентами — ісламістською групою «Ісламська держава провінції Західної Африки» (ISWAP). Від Боко Харам також відділяються менші групи, зокрема «Ансару» та «Махмуда». На фоні зростання кількості нападів на християнські церкви це посилює недовіру до влади та підриває перспективи стабільності в Нігерії. Водночас варто очікувати зростання напруги в регіоні Сахелю, що формуватиме чергові хвилі біженців. Також активізується діяльність повстанських рухів у дельті Нігеру (сепаратистів «Біафри»), йоруба на Південному Заході, різноманітних напівбандитських угруповань. Продовжуються конфлікти на Півночі між осілими землеробами та скотарями-фулані за доступ до пасовищ та водних ресурсів.

За моніторинговий період тривають напади ісламістів на Півночі країни, а також наростання міжобщинної напруги.

У січні щонайменше 40 мирних жителів загинули внаслідок нападу ISWAP у Думбі на березі озера Чад. 26 січня щонайменше 27 нігерійських солдатів загинули після того, як терорист-смертник підірвав транспортний засіб, заряджений вибухівкою, після наступу нігерійської армії на контрольованій ISWAP території на межі штатів Борно та Йобе.

15 лютого бойовики ISWAP спалили християн-

ське село в штаті Борну. 25 березня 20 камерунських солдатів загинули внаслідок нападу бойовиків «Боко Харам» на прикордонне місто Вулго на річці Нігер.

У квітні 52 мирних жителів загинули внаслідок міжобщинного насильства в селах Зіке та Кімакпа в районі Басса.

4 травня 11 нігерійських солдатів загинули після того, як ISWAP здійснила рейд на військову базу в місті Буні-Гарі, штат Йобе.

30 травня нігерійська армія повідомила про атаку позицій представників «Боко Харам», у Біті, штат Борно, та заявила про вбивство 60 терористів.

2 червня щонайменше 20 мирних жителів загинули внаслідок авіаудару нігерійської армії у штаті Замфара, де нібито могли бути терористи.

Щонайменше 45 людей загинуло внаслідок рейду озброєних людей на місто Єлевата, у штаті Бенуе.

19 серпня щонайменше 50 мирних жителів загинули внаслідок нападу озброєних людей на мечеть у селі Унгуван Мантау, в окрузі Малумфаші на Північному Заході Нігерії.

У вересні щонайменше 63 особи загинули внаслідок нападу джихадистів на місто Дарул-Джамал, де розташована нігерійська військова база на кордоні між Нігерією та Камеруном.

26 грудня США завдали ракетного удару по позиціях ісламістів. Африканське командування Збройних сил США (AFRICOM) заявило, що ударів було завдано «на прохання влади Нігерії». Раніше президент США Дональд Трамп неодноразово погрожував втручанням, якщо ісламістські групи не припинять вбивства християн.

Зростання нестабільності та посилення релігійних суперечностей у 200-мільйонній державі загрожує масштабним конфліктом у середньостроковій перспективі. На Південному Сході росте підтримка ідей сепаратизму «Біафри» (нафтоносних штатів дельти Нігеру), на Південному Заході — сепаратизму йоруба. Уряд не в змозі зупинити бандитизм і прибережне піратство. Однак залишається можливість стабілізації за умов консенсусу між елітами християнського Півдня та мусульманської Півночі. Водночас з огляду на зростання уваги США зростає ймовірність допомоги нігерійському уряду з боку Вашингтона.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Локальний конфлікт, теракти.

Кількість потерпілих

За час кризи з «Боко Харам» було вбито більше 30 000 і понад 25 000 вважаються зниклими безвісти. За моніторинговий період загинуло принаймні кілька сотень осіб.

Гуманітарні наслідки

За весь час конфлікту понад 2 мільйони людей покинули свої домівки. Проблемою залишається практика регулярних викрадень дітей групою «Боко Харам» під час нападів на школи. У 2025 році масові вбивства в штаті Бенуе забрали щонайменше 218 життів та призвели до переміщення майже 4800 осіб, більшість з яких були жінками та дівчатами. Водночас раптові повені в штаті Нігер зруйнували понад 265 поселень і призвели до загибелі понад 200 людей, порушивши доступ до забезпечення базових потреб.

У провінції Борно залишається напружена ситуація, що не дозволяє біженцям повернутися до домівок.

Тенденції

За оцінками, до 25 мільйонів нігерійців стикаються з кризою або посиленням голоду, зокрема 1,1 мільйона в стані надзвичайної ситуації. У країні нерегулярно йдуть дощі. Це призвело до зменшення посівів пшениці на Півночі країни.

К а м е р у н

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Локальний конфлікт низької інтенсивності з жертвами внаслідок сутичок та терористичних атак.

Конфлікт у Камеруні триває між урядом та англомовною меншиною, його корені сягають колоніального періоду. Територія країни свого часу була поділена між Великою Британією та Францією. Після здобуття незалежності в Камеруні був федеративний устрій, та в 1972 році його замінили унітарним, що призвело до хвилі спротиву. Відтоді в регіоні зростає невдоволення, яке вилилося в збройний конфлікт у 2016 році. З 1 жовтня 2017 року на території колишнього Південного Камеруну було оголо-

шено незалежність Амбазонії, рух очолило воєнізоване формування ADF (Ambazonia Defence Forces — Сили оборони Амбазонії). Однак центральний уряд зумів зберегти контроль над містами й поступово витіснив сепаратистів із більшої частини населених пунктів.

За моніторинговий період продовжилась активність англофонних сепаратистів, але загалом вона йде на спад, помітні сутички відбуваються на локальному рівні з мінімальними жертвами. 19 бе-

резня щонайменше двоє камерунських солдатів загинули внаслідок імовірної засідки сепаратистів у Магбі, Західний регіон. 22 березня внаслідок нападу сепаратистів поблизу Мбінго, Бойо, загинув камерунський солдат, а ще троє були викрадені. 12 квітня щонайменше четверо сепаратистів загинули в результаті невдалої атаки на військову базу.

18 червня сепаратисти напали на військовий пост у Малун-ле-Петі, вбивши трьох солдатів та пора-

Переговори

між сторонами

Спроби переговорів між урядом та сепаратистами Амбазонії почались у кінці 2020 — на початку 2021 року, однак досі не досягли чітких результатів. Сепаратисти восени 2025 року оголосили, що не будуть вести бойові дії під час виборів, давши шанс змінити владу.

нивши двох інших. Угрупування «Воїни єдності Буй» та «Воїни єдності Донга Мантунг» взяли на себе відповідальність за напад. 5 вересня сім камерунських солдатів загинули внаслідок нападу сепаратистів із застосуванням саморобного вибухового пристрою в Маленде.

У вересні командирів ADF Бенедикта Нвану Куаха та Паскаля Кікіші Вонгбі було заарештовано в Міннесоті, США, та звинувачено у змові з метою вбивства, викрадення, каліцтва та поранення людей у Камеруні, а також у змові з метою відмивання грошей. Бенедикту Нвані Куаху висунуто додаткові звинувачення у змові з метою застосування зброї масового знищення в Камеруні.

13 листопада сепаратисти напали на мечеть у Сабзі, Тубі та Мезамі, вбивши чотирьох вірян. Нападники також викрали кількох інших людей, перш ніж відступити в лісову місцевість.

12 жовтня відбулися президентські вибори, що завершилися перемогою чинного президента Поля Бії (54% голосів). Кандидат від опозиції Ісса Чірома посів друге місце з 35% голосів. Опозиція заявила про фальсифікації. З листопада в низці міст почали триденний страйк на знак протесту проти результатів виборів.

Кількість потерпілих

Загалом за час конфлікту загинуло більше 2000 солдатів урядової армії і більше 3 тисяч повстанців.

Вплив на глобальні процеси

Президент Поль Бія намагається лавірувати між західним і російським впливами, оскільки в попередні роки лунала інформація про можливість залучення російських найманців до підтримки повстанців. Камерун поряд із сусідньою Центральноафриканською Республікою став центром економічної діяльності російських ПВК. Зокрема йдеться про золотоносну шахту Ндассіма в ЦАР, золоті злитки з якої таємно відправляють до росії через камерунський порт Дуала.

Гуманітарні наслідки

За минулі роки понад 700 тисяч осіб стали біженцями, десятки тисяч англофонів втекли до сусідньої Нігерії. Загибло кілька тисяч осіб.

Прогноз

Тривалий конфлікт послаблює країну, що вже створило умови для активізації діяльності як ісламістів, так і російських найманців. Однак останнім часом урядові сили очевидно перемагають, що формує умови для стабільного контролю території. Водночас проблемою стає падіння легітимності президента Поля Бії на фоні звинувачень у фальсифікаціях на останніх виборах.

Малі

ЛОКАЛЬНІ КОНФЛІКТИ

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

Малі є частиною нестабільного регіону Сахель, де постійно зберігається високий рівень терористичної загрози від джихадистів. З 2020 року політична напруга в країні критично зросла після військового перевороту, який усунув президента Ібрагіма Бубакара Кейта. У травні 2021 року стався другий військовий переворот, який змістив тимчасовий уряд. Військова хунта, прийшовши до влади, відклала вибори, дозволивши собі залишатися при владі до п'яти років, що викликало значну критику міжнародного співтовариства. У 2024 році вибори було відкладено знову до покращення безпекової ситуації.

Після цих подій Малі відійшла від західних партнерів, вимагаючи припинення діяльності Місії ООН та європейських контингентів, і натомість почала тісніше співпрацювати з Росією. З 2022 року в країні активно діють російські найманці, раніше пов'язані з ПВК «Вагнер». У 2024 році в Малі тривають два ключові протистояння: між хунтою та джихадистськими угрупованнями, такими як JNIM та Ісламська держава Сахелю, та між малійською армією і туарезьким альянсом СМА. Географія терористичних атак розширилася від Півночі до центральних районів та околиць столиці Бамако, про що свідчить масштабний напад ісламістів на Бамако у вересні 2024 року.

Протистояння з туарегами загострилося після виведення миротворців MINUSMA у 2023 році, оскільки туареги звинувачують армію Малі та російських найманців у порушенні угоди про припинення вогню 2015 року через спроби взяти під контроль залишені бази. Кульмінацією цього протистояння стала засідка на армію Малі та найманців біля Тінзауатена в липні 2024 року. Після цієї поразки хунта Малі в серпні 2024 року розірвала дипломатичні відносини з Україною, звинувативши її в підтримці повстанських груп у Сахелі, що призвело до подальшої міжнародної напруги.

ПОТОЧНИЙ СТАН КОНФЛІКТУ ЗА ДОСЛІДЖУВАНИЙ ПЕРІОД

2025 рік став періодом критичної ескалації та консолідації для угруповання Jama'at Nusrat al-Islam wal-Muslimin (JNIM), що зумовило безпрецедентну загрозу економічній та політичній стабільності Малі. Протягом року конфлікт характеризувався двома основними напрямками: військовою боротьбою з джихадистами (JNIM та ІДІЛ) та тривалим протистоянням із туарезькими повстанцями.

Після кількох місяців публічних погроз JNIM у січні розпочав скоординовані атаки на адміністративні центри в Малі, здійснило два напади на військові позиції в адміністративних центрах Ніоро-дю-Сахель та Діангассагу (регіони Каес та Бандіагара). Ці події підкреслили нову регіональну тенденцію: джихадисти, які раніше діяли переважно в сільській місцевості, тепер активно розширюють свою присутність у великих містах з метою максимізації дестабілізації.

Хоча основний тиск на хунту чинив JNIM, у лютому тривали внутрішні зіткнення між суперницькими фракціями Ісламської Держави в провінції Сахель (ISSP). Були зафіксовані бої між фракціями ISSP на південний схід від Ін-Делімана, внаслідок яких загинуло 12 бойовиків, включаючи місцевого командира.

У липні JNIM різко посилив насильство в південних регіонах Сегу та Каес, спричинивши зростання кількості насильницьких

інцидентів на 44% в Сегу та на 175% у Каесі. JNIM здійснювало комплексні операції проти малійських Збройних сил (FAMA) та російського «Африканського корпусу» (колишні «вагнерівці»), атакуючи прикордонні райони поблизу Сенегалу та Мавританії, а також великі міські центри.

Найбільш значущим став перехід JNIM до економічної війни. Після відбиття атак на міста Каес та Ніюно (Сегу) JNIM встановив блокади проти цих міст, захопив зброю та оголосив цивільних, які не дотримуються їхніх правил, легітимними цілями. Це включало руйнування ключових промислових об'єктів (цукрових заводів, шахт) та викрадення іноземних робітників. Наслідком стало призупинення Китаєм золотодобувних операцій у серпні, що поставило під загрозу основні джерела доходу Малі.

Після п'ятирічної облоги, 19 серпня бойовики JNIM захопили ключову базу малійської армії в селі Фарабоугоу (регіон Сегу), вбивши близько 10 солдатів та захопивши п'ятьох полонених. Після захоплення бази JNIM розпочав каральну експедицію проти ополченців самооборони Дозо. Це був центральний елемент ширшого, скоординованого наступу JNIM у центральному Малі, що включав також напади на Бірікі-Вері та обстріл табору Гома-Кура. Захоплення Фарабоугоу стало найсерйознішим провалом безпеки хунти

і продемонструвало здатність JNIM координувати операції на кількох фронтах.

На початку вересня JNIM запровадив повну блокаду Каеса та Ніоро-дю-Сахель, оголосивши ембарго на паливо та комерційні перевезення. Політичне насильство в Каесі досягло найвищого рівня з 1997 року. Ключовим елементом блокади стала кампанія скоординованих атак на основні транспортні коридори, що зв'язують Каес, Сікассо та столицю Бамако. 14 вересня бойовики напали на конвой із понад 100 бензовозів, знищивши 51 транспортний засіб. Це призвело до гострого дефіциту палива та різкого зростання цін у Центральному та Південному Малі, включаючи Бамако. У відповідь уряд застосував авіаудари та рейди гелікоптерів, але безрезультатно.

У жовтні насильство в Сегу та Сікассо досягло рекордних рівнів. FAMA та ополченці Дозо провели спільні операції для протидії блокаді, але ці операції були відзначені масовими звірствами, включаючи вбивство щонайменше 28 цивільних осіб у Камона. Хунта покладалася на повітряні та безпілотні удари,

проте блокада залишалася чинною.

JNIM продовжував атаки на військовий ескорт та спалював конвої з паливом. Через непередбачуване та небезпечне середовище близько дюжини країн, включаючи США, Німеччину та Велику Британію, закликали своїх громадян покинути Малі. Внаслідок критичної паливної кризи, що загрожувала владі, хунта була змушена піти на локальні переговори з JNIM у жовтні/листопаді 2025 року, щоб полегшити блокаду та відновити життєво необхідні постачання до Бамако.

Протягом 2025 року конфлікт між малійською хунтою (FAMA, за підтримки «Африканського корпусу») та туарезьким альянсом CSP-PSD набув характеру жорстокої позиційної боротьби, зосередженої на Півночі Малі.

На початку року, у січні та лютому, зусилля хунти були спрямовані на консолідацію контролю над стратегічно важливими територіями, особливо навколо Тімбукту та Гао, які стали ключовими після виведення миротворців MINUSMA наприкінці 2024 року. У цей період відбулися значні зіткнення, але також було

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Внутрішній конфлікт, терористичні атаки.

зафіксовано зростання звірств. Зокрема, у лютому, туarezькі рухи звинуватили FАMа та російських найманців у вбивстві 24 цивільних осіб поблизу Гао, що суттєво посилило ворожнечу та гуманітарну напругу.

Протягом березня та квітня хунта використовувала свою перевагу в повітрі, застосовуючи ударні безпілотники (здебільшого турецького та російського походження) для ударів по командних пунктах та місцях скупчення сил CSP-PSD у регіонах Менака та Гао. Ця тактика завдавала туарегам відчутних втрат. У відповідь, протягом травня та червня, CSP-PSD зосередився на асиметричній війні, влаштовуючи засідки та активно використовуючи саморобні вибухові пристрої (IED) на основних маршрутах постачання.

Ключовий поворотний момент відбувся у липні, коли JNIM розпочало широкомасштабний наступ на Півдні та в центрі Малі. Ця зміна фокуса змусила хунту перекинути значну частину своїх сил та найманців для захисту південних міст і транспортних шляхів. Скориставшись цим послабленням тиску, у серпні та вересні CSP-PSD відновив обмежені, але ефективні наступальні операції на Півночі, намагаючись відновити контроль над деякими ключовими районами та виснажити залишені гарнізони FАMа.

Нарешті, у жовтні та листопаді, туarezькі повстанці долучилися до загальної економічної кризи, підтримуючи тиск на північні транспортні шляхи. Хоча основну блокаду Бамако здійснював JNIM, дії CSP-PSD сприяли загальній економічній нестабільності та зростанню тиску на хунту, яка виявилася нездатною ефективно боротися з двома основними фронтами одночасно.

Вплив на глобальні процеси

У 2025 році росія продовжувала залишатися головним військовим партнером малійської хунти, надаючи військове обладнання, навчання та персонал, який став ключовим елементом бойових дій.

Після ліквідації керівництва ПВК «Вагнер» у 2023 році, у червні 2025 року відбулася повна заміна ПВК «Вагнер» та «Африканського корпусу», який активно залучався до бойових дій проти JNIM та туарегів. Фіксувалися регулярні постачання озброєння з росії. Це включало транспортні вертольоти (наприклад, Мі-17) та штурмову авіацію (переважно L-39), а також легку бронетехніку (броньовані машини, бронетранспортери). Ці постачання були критично важливими для підтримки операцій FАMа та найманців.

«Африканський корпус» продовжував фігурувати у звітах міжнародних правозахисних організацій (зокрема ООН та HRW) щодо позасудових страт та порушень прав людини під час контртерористичних операцій у центральних регіонах (наприклад, інциденти в січні та квітні 2025 року). Росія надала хунті політичну підтримку на міжнародній арені, зокрема в Раді Безпеки ООН, блокуючи критичні резолюції Заходу щодо Малі.

Туреччина зміцнила свою позицію як головний постачальник високотехнологічного військового обладнання для хунти, залишаючись при цьому в більш нейтральній політичній позиції, ніж Росія. Ключовим елементом турецького впливу було постачання ударних безпілотних літальних апаратів, зокрема Bayraktar TB2. Протягом 2025 року хунта активно використовувала турецькі БПЛА для нанесення ударів по позиціях туарегів (CSP-PSD) на Півночі (Менака, Гао), а також для розвідки та ліквідації лідерів джихадистів. Зростання залежності Малі від повітряних ударів підкреслило стратегічну важливість турецьких постачань.

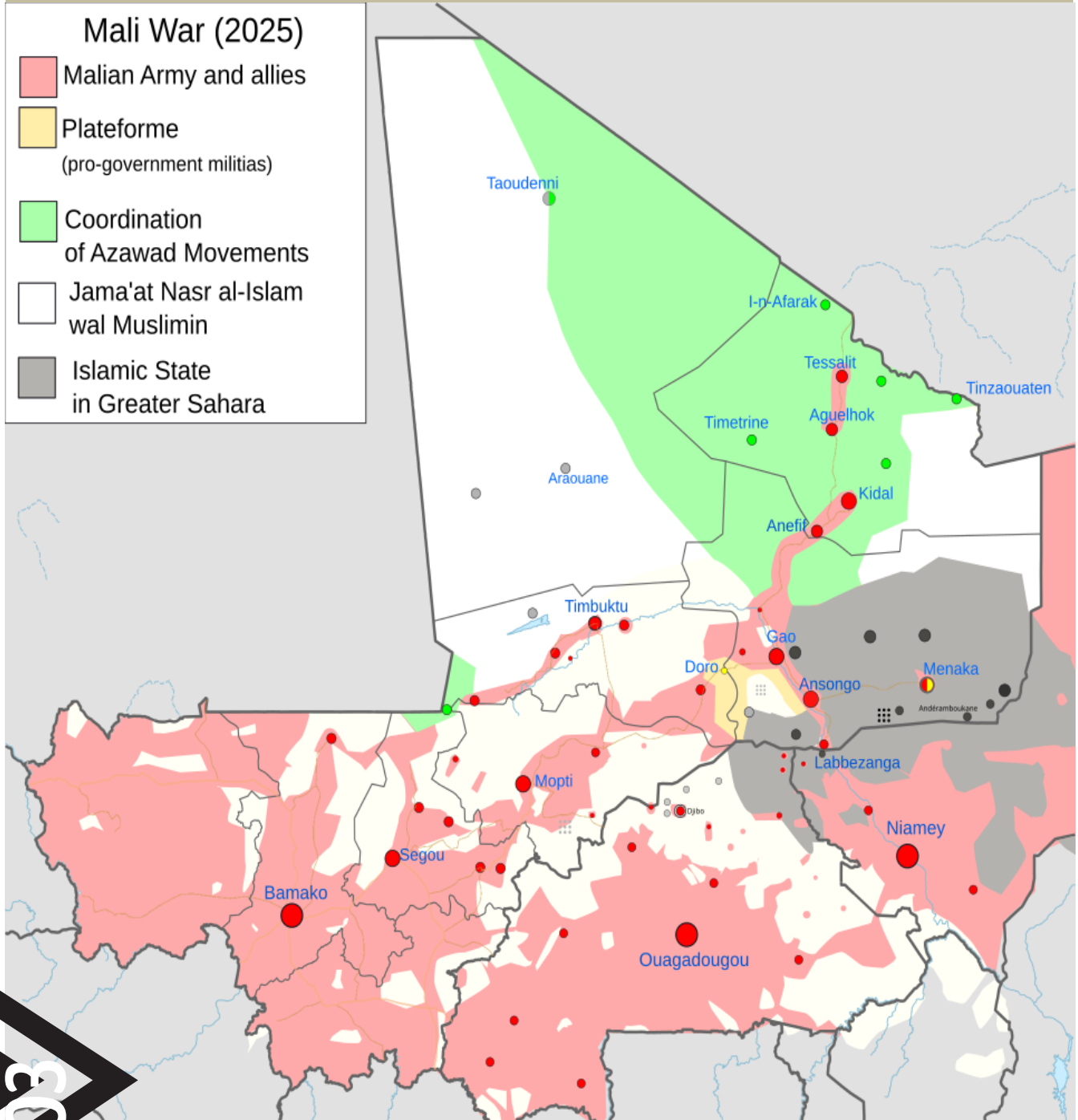

Кількість потерпілих

Статистичні дані ACLED та ООН свідчать про те, що загальна смертність від політичного насильства (включно з нападами терористів та діями контртерористичних сил) значно перевищила 1000 осіб станом на осінь 2025 року.

Переговори між сторонами

7 травня 2025 року хунта розпорядилася про безстрокове призупинення діяльності політичних партій, а згодом — про їх повну ліквідацію. Ці кроки, а також пропозиції щодо продовження терміну президентських повноважень, спровокували перші за чотири роки військового правління протести на підтримку демократії.

ПРОГНОЗ

Малі остаточно розірвала співпрацю зі США, Францією та ООН і покладається на росію для вирішення безпекових проблем. Окрім посилення впливу росії в Сахелі, розширення каналів для пропаганди, робота російських найманців у Малі має вплив і безпосередньо на російсько-українську війну. Країна продовжить бути ядром російського Альянсу держав Сахелю. Водночас слід очікувати зростання турецького впливу.

Буркіна-Фасо

ЛОКАЛЬНІ КОНФЛІКТИ

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

З початку 2022 року при владі військова хунта на чолі з Ібрагімом Траоре, що спирається на допомогу рф. Разом із сусіднім Малі вони домоглися поступового виходу французьких контингентів із країни. Однак ситуація не стабілізувалась, у провінціях активно діють ісламістські угруповання.

ПОДІЇ ЗА ОПИСУВАНИЙ ПЕРІОД

Безпекова ситуація досягла критичної точки вже в січні, коли угруповання JNIM (пов'язане з Аль-Каїдою) здійснило широкомасштабну кампанію атак на адміністративні столиці в регіонах Сахель, Північний Центр та Ест, включно з містами Себба та Пама, де загальна кількість загиблих військових та цивільних осіб сягнула близько 80 осіб. Ці напади підтвердили успішне розширення діяльності джихадистів із сільської місцевості в урбанізовані центри. Протягом усього року JNIM та конкуруючий ISSP (ІДІЛ) продовжували блокади та облоги десятків міст, як-от Джібо. У лютому було зафіксовано смертоносні міжфракційні бої, коли ISSP атакував позицію JNIM поблизу Тітабе, вбивши 16 бойовиків. У серпні ISSP також здійснив смертоносну атаку на цивільний конвой, вбивши близько 20 майнерів.

Протягом першої половини 2025 року войовничі ісламістські угруповання (насамперед Фронт визволення Мачіни, Ансарул Іслам та Катіба Ханіфа) здійснили щонайменше 42 напади, в яких загинуло 10 або більше солдатів. Вісім із десяти найсмертоносніших нападів войовничих ісламістів на військових сталися після державного перевороту Траоре.

Паралельно з терористичними атаками, значна частина загибелі цивільних осіб була пов'язана з діями

самих сил безпеки Буркіна-Фасо (FDS) та ополченців VDP. Звіти правозахисних організацій, що охоплюють лютий та жовтень, підтвердили численні випадки свавільних вбивств та позасудових страт цивільних осіб, підозрюваних у співпраці з джихадистами, що лише поглибило недовіру населення до влади.

Станом на 2025 рік, оцінки території Буркіна-Фасо, яка не контролюється державою, значно різняться залежно від методології, але всі вони свідчать про критичний рівень втрати суверенітету. З одного боку, військові моніторингові організації, як-от ACLED та Міжнародна кризова група (ICG), консервативно оцінюють, що від 40 до 50% території країни перебуває під прямим військовим контролем або значним впливом джихадистських угруповань (JNIM та ISSP), де вони можуть вільно збирати податки та оперувати. З іншого боку, гуманітарні та правозахисні звіти, зокрема від UN OCHA, використовують ширше визначення «неконтрольованої» території, згідно з яким від 70 до 80% території країни є зоною, де державне адміністрування повністю відсутнє, — школи, медичні заклади та цивільні служби не функціонують через небезпеку. Ця остання цифра відображає катастрофічну неспроможність уряду забезпечити безпеку та базові функції на більшій частині своєї території.

Переговори між сторонами

У політичному вимірі 2025 рік ознаменувався повною консолідацією військової влади. У травні хунта офіційно скасувала будь-які обіцянки щодо проведення виборів у найближчому майбутньому, продовживши термін свого перебування при владі до «повної перемоги» над тероризмом. Ця політика супроводжувалася посиленням цензури та вигнанням іноземних журналістів, що призвело до різкого падіння свободи преси.

📍 Кількість потерпілих

З моменту приходу Траоре до влади наприкінці вересня 2022 року нестабільність у Буркіна-Фасо фактично стала більш смертоносною та поширеною. Кількість смертей, пов'язаних із насильством з боку воєвничих ісламістських угруповань, за останні три роки зросла майже втричі, досягнувши 17 775 смертей.

Понад 2500 осіб — загальна кількість жертв від усіх форм політичного насильства за період до грудня 2025 року.

🗨️ Вплив на глобальні процеси

Буркіна-Фасо, разом із Малі та Нігером (члени Альянсу держав Сахелю), звернулася до Ради Безпеки ООН зі скаргою на Україну, звинувачуючи її у підтримці повстанських груп у регіоні Сахель. Спільна заява Альянсу держав Сахелю та звернення до РБ ООН у серпні 2025 року було широко висвітлено міжнародними ЗМІ та дипломатичними джерелами.

➔ Прогноз

Уряд продовжить перебувати в орбіті РФ, однак безпекова ситуація та рівень контролю уряду над територією погіршуватиметься.

Нігер

ЛОКАЛЬНІ КОНФЛІКТИ

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

2025 рік у Нігері став роком загострення військових конфліктів та повного переформування міжнародних альянсів, що відбувалося на тлі зростання кризи безпеки. Всі ключові події слід розглядати як наслідок рішень, ухвалених військовою хунтою після перевороту липня 2023 року.

21 березня 2025 року терористичні групи здійснили велику засідку в регіоні Тіллабері, внаслідок якої загинуло 23 солдати уряду. Ситуація повторилася 21 червня 2025 року, коли бойовики біля кордону з Буркіна-Фасо вбили 21 урядового солдата.

Друга половина 2025 року демонструвала злагоджену експансію двох основних джихадистських угруповань — Ісламська Держава у Великій Сахарі (ISSP) та Jama'at Nusrat al-Islam wal-Muslimin (JNIM) — у стратегічно важливих регіонах.

У липні 2025 року ISSP розпочала масштабний наступ у комуні Дюнду на кордоні з Нігерією. Атаки були спрямовані не лише проти військових, а й проти цивільного населення. Ця активність спричинила майже чотирикратне збільшення кількості жертв порівняно з попереднім місяцем. Крім того, ISSP націлювалася на трубопровід Нігер-Бенін, що проходить через Дюнду, підкреслюючи економічну мотивацію конфлікту.

У жовтні 2025 року джихадисти розширили свою діяльність до урбанізованих районів. 18 жовтня бойовики ISSP атакували пости безпечових сил та адміністративні будівлі в Багаруа

(регіон Тахуа), вбивши принаймні двох силовиків. 21 жовтня підозрювані бойовики ISSP викрали громадянина США, який працював місіонером, прямо з його резиденції у столиці Ніамаї. Цей інцидент засвідчив зростаючу здатність ISSP діяти в центрі країни.

У жовтні 2025 року JNIM сфокусувався на Південному Заході, вздовж кордону з Беніном (регіон Доссо). У комуні Танда бойовики здійснювали дрібномасштабні напади, використовували саморобні вибухові пристрої (IED), вбивали фермерів та спалювали будинки. Група також знищила телекомунікаційні установки та муніципальні будівлі в Фабаджі та Беланде.

Ключовою подією став перший офіційно заявлений напад на території сусідньої Нігерії 28 жовтня (у штаті Квара), де JNIM вбив одного солдата. Це підкреслило зростання стратегічного значення прикордоння Бенін — Нігер — Нігерія для обох джихадистських угруповань.

Кількість потерпілих

Більше тисячі загиблих військових та цивільних.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Внутрішній конфлікт,
терористичні атаки.

Тенденції

На початок 2025 року військовий режим вже сформував нову безпекову доктрину: повний розрив із західними партнерами та консолідація з регіональними військовими режимами. Рішення про скасування військової угоди зі США (яке було ухвалено в березні 2024 року) призвело до планового виведення близько 1100 військовослужбовців США з Авіабази 201 та інших об'єктів. Навесні 2024 року було зафіксовано посилення військово-технічної співпраці з РФ. Прибуття російських військових інструкторів та техніки було представлено хунтою

як пряма заміна американським та французьким контингентам у боротьбі з джихадизмом у Сахелі.

У січні 2025 року Нігер, разом із Малі та Буркіна-Фасо, офіційно оголосив про вихід з Економічного об'єднання країн Західної Африки (ЕКОВАС). Це рішення, мотивоване звинуваченнями у відмові ЕКОВАС від панафриканізму, остаточно усунуло будь-яку загрозу військової інтервенції, але також позбавило Нігер регіональних механізмів співпраці.

Незважаючи на заяви про стабілізацію, урядові сили зазнали значних втрат, що підкреслило вразливість держави після зміни альянсів.

Прогноз

2025 рік підтвердив зростання нездатності військового уряду ефективно контролювати територію, незважаючи на зміну міжнародних партнерів, що призвело до поширення насильства та жертв серед військових і цивільного населення. Цей процес посилиться в наступному році.

Мозамбік

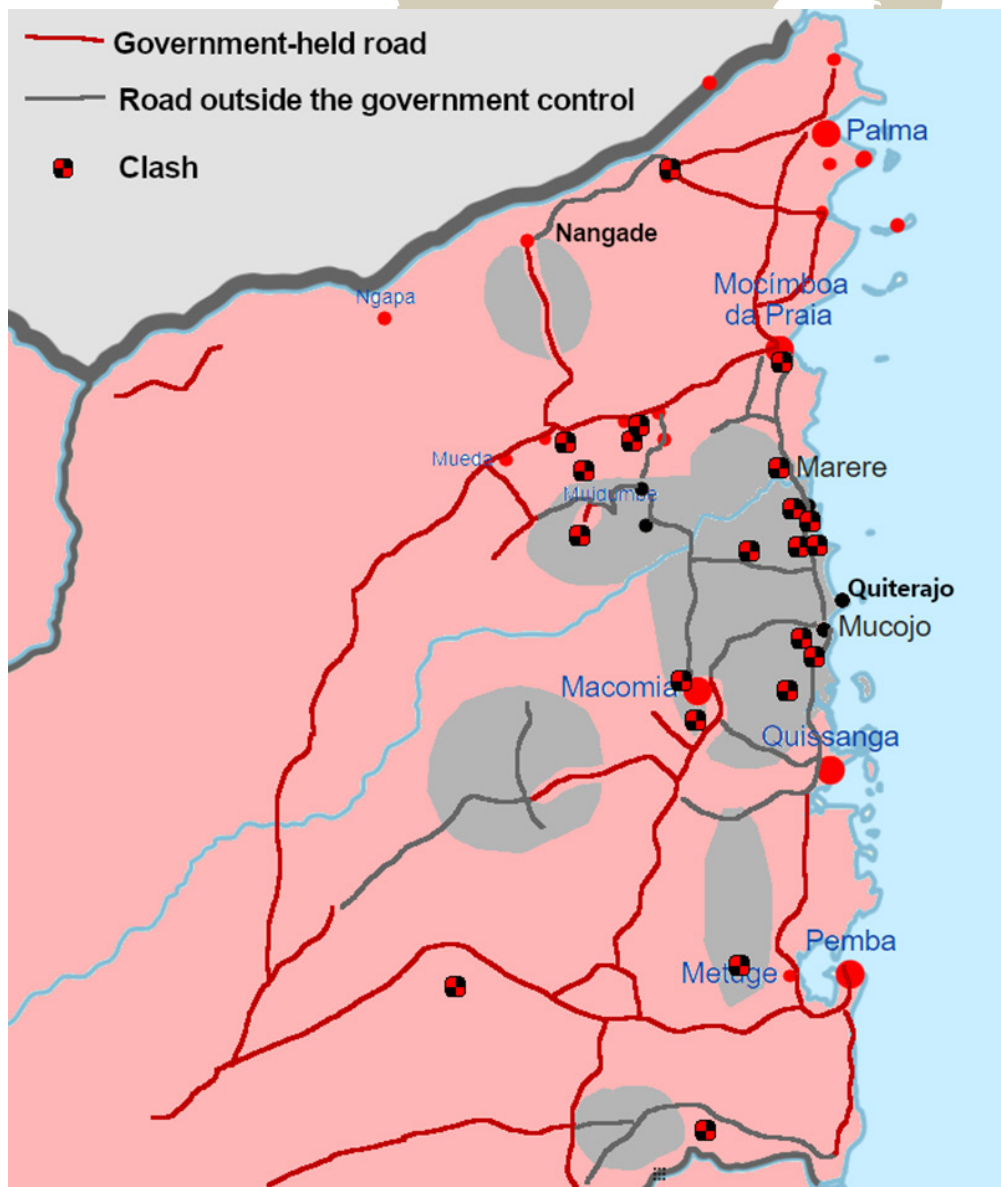
ЛОКАЛЬНІ КОНФЛІКТИ

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

З 2017 року багата на газ північна провінція Кабо Дельгадо потерпає від атак терористів ісламістського угруповання «Ісламська Держава Центральної Африки» (Islamic State Central Africa Province). Їхня ціль — встановлення ісламського халіфату в регіоні. Все це підсилюється народним гнівом через несправедливе розподілення доходів від експлуатації регіону та маргіналізацією місцевого мусульманського населення.

Суттєве збільшення кількості атак розпочалося з 2020 року. Протягом 2021 року в провінції Кабо Дельгадо основні зіткнення відбувалися в районах Палма, Нангаде, Мочімбоа, Макомія. Влітку збройні сили партнерських країн — Руанди та членів Південноафриканського товариства розвитку — розпочали спільну операцію в Мозамбіку, в ході якої було звільнено частину міст.

У 2022 році спостерігалось значне посилення протистояння з розширенням географії та збільшенням кількості жертв. На початку року головною

ареною протистояння залишався центр провінції Кабо Дельгадо. Проте з червня 2022 року розпочався новий наступ терористичних сил, під час якого зона конфлікту розширилася на сусідні райони — Анку-

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Локальний конфлікт,
терористичні акти

абе, Чіуре та Мекуфі, в яких до того ситуація була спокійною. Завдяки співпраці з партнерами Мозамбіку вдалося суттєво послабити діяльність терористів у 2023 році. У 2024-му уряд Мозамбіку провів нову масштабну операцію проти бойовиків, залучивши підтримку регіональних партнерів, таких як Південноафриканське розвіткове співтовариство (SADC). Зокрема в боях на боці армії Мозамбіку беруть участь контингенти з Руанди. Однак сутички продовжувалися з втратами серед урядових сил.

За моніторинговий період тривають локальні сутички з ісламістами, передусім на Півночі країни.

20 лютого ісламісти вбили щонайменше двох військовослужбовців під час нападу на

військовий форпост у районі міста Кіссангі, однак згодом відступили, не ввійшовши до житлових районів.

10 травня «Ісламська Держава Центральної Африки» заявила про атаку на позиції урядових сил поблизу села Міангалева в окрузі Муйдумбе провінції Кабо-Делгаду, вбивши 11 солдатів (за іншими даними, кількість загиблих сягає 18). Також у травні ісламісти вбили трьох руандійських солдатів.

15 червня у провінції Ньясса в окрузі Монтепуес у результаті зіткнення з армією Мозамбіку загинули 12 ісламістів.

27 липня внаслідок зіткнення між ісламістами та місцевими ополченцями загинуло 14 ополченців.

Гуманітарні наслідки

За п'ять років конфлікту 1,5 млн осіб потребували гуманітарної допомоги певного типу. Більше 1,1 млн осіб були внутрішньо переміщеними. Відчутні проблеми в таборах біженців: через перевантаженість таборів спостерігається дефіцит харчів, води, медикаментів та засобів санітарії.

Кількість потерпілих

За п'ять років конфлікту було вбито більше 6000 осіб. Кількість постраждалих цивільних — більше кілька тисяч, однак інформація неточна через складний доступ до віддалених регіонів Кабу-Делгаду.

Прогноз

Хоча порівняно з попередніми роками інтенсивність конфлікту зменшилась, влада країни поки не здатна забезпечити стабільний мир на Півночі країни. Озброєні терористичні групи, імовірно, продовжать атаки, поширюючи насильство не лише в Кабу-Делгаду, а й у прилеглих провінціях, що зумовлено можливістю отримання ресурсів з-за кордону. Можливе втручання зовнішніх гравців, що зацікавлені у впливі на уряд Мозамбіку та участі в розробках газових родовищ на морському шельфі країни (зокрема Китаю й росії, з огляду на присутність до 2019 року російських найманців на боці уряду).

Белуджистан (Пакистан та Іран)

ЛОКАЛЬНІ КОНФЛІКТИ

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

Протягом 2025 року у провінціях Белуджистан (Пакистан) та Систан і Белуджистан (Іран) суттєво зростає діяльність різних сепаратистських груп етнічних белуджів (балочі). У березні бойовики Визвольної армії Белуджистану захопили пасажирський поїзд, що рухався з Кветти до Пешавару разом із 400 особами. У липні відбувся напад на будівлю суду у провінції Систан і Белуджистан.

Інтенсивність

Локальний конфлікт.

Кількість потерпілих

347 вбитих і 982 поранених цивільних.

751 вбитих і 1025 поранених силовиків.

436 вбитих і 228 поранених бойовиків.

Переговори між сторонами

Ісламабад і Тегеран продовжують курс щодо відмови від будь-яких офіційних переговорів із сепаратистськими організаціями балочі.

Прогноз

Терористичні угруповання балочі як на території Пакистану, так і на території Ірану продовжуватимуть набирати силу та збільшуватимуть кількість та розмах атак. При цьому збільшується імовірність активізації балочі на території Афганістану. Водночас, не зважаючи на посилення окремих організацій та зміцнення управлінської вертикалі у них, залишається імовірність їхнього протистояння на рівні фракцій, як, наприклад, у Визвольній армії Белуджистану. Варто звернути увагу на те, що балочі Пакистану дедалі більше спрямовують свої атаки на порушення безпеки китайських інвестицій у регіоні включно з нападами на китайських громадян.

Вплив на глобальні процеси

Конфлікт у Белуджистані продовжує сприяти зближенню Ірану та Пакистану. Активні дії бойовиків Визвольної армії Белуджистану — Джіанд проти китайських інвестицій та вбивства китайських громадян — спонукають Пекін долучитися до регіональної безпеки на стику Близького Сходу та Південної Азії. Показово, що Іран на тлі внутрішньополітичних проблем і зростання інтенсивності дій організацій балочі у провінції Систан і Белуджистан шукає шляхи залучення до воєнно-політичної співпраці між Пакистаном і Саудівською Аравією. Однак співпраця між Ісламабадом і Тегераном продовжує мати точковий характер без перспектив встановлення стабільної системи транскордонної безпеки. Провінція Белуджистан є важливою територією для Пакистану, яка складає 44% від його загальної території, дає значний вихід до Індійського океану, а також має значні поклади природного газу, вугілля та міді. Останнє і робить її об'єктом інтересу Китаю включно з логістичним коридором до порту Гвадар.

Тенденції

Традиційно інтенсивність бойових дій на території Пакистану з озброєними балочі, на відміну від території Ірану, значно більша. Те ж саме стосується кількості терористичних атак. Однак 2025 рік продемонстрував тенденцію до зростання рівня насильства і на території Ірану. Загалом за цей період у провінції Белуджистан відбулося 482 атаки (вибухи бомб, озброєні напади, підриви смертників тощо). Тоді як подібна інформація щодо Ірану трапляється значно рідше. Важливо зауважити, що наприкінці 2025 року, на тлі протестів в Ірані, сформувалося нове угруповання балочі — Народний фронт борців. До організації ввійшли Джайш аль-Адль та низка інших груп бойовиків. Паралельно в Пакистані простежується посилення двох фракцій Визвольної армії Белуджистану — Джіанд та Азад.

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

У 2025 році Чад перебуває у стані складної безпекової та гуманітарної кризи, що формується під впливом сукупності внутрішніх і зовнішніх чинників. Ключовими джерелами нестабільності залишаються війна в сусідньому Судані, активність джихадистських угруповань у регіоні басейну озера Чад, а також структурні соціально-економічні та кліматичні проблеми.

Однією з найважливіших подій 2024–2025 років став масовий наплив суданських біженців, які рятуються від громадянської війни. Сотні тисяч осіб перетнули кордон і осіли переважно у східних провінціях Чаду, що створило значне навантаження на місцеву інфраструктуру, системи водопостачання, охорони здоров'я та безпеки.

Паралельно регіон басейну озера Чад залишається зоною регулярних нападів з боку угруповань «Боко Харам» та «Ісламська держава — Західна Африка» (ISWAP), які здійснюють атаки на цивільне населення, сили безпеки та об'єкти інфраструктури, сприяючи подальшому внутрішньому переміщенню населення.

Інтенсивність

Локальний конфлікт. Інтенсивність насильства в Чаді у 2025 році є помірною, але хронічною. Йдеться не про повномасштабні бойові дії на національному рівні, а про постійну серію локальних інцидентів, зосереджених у прикордонних і периферійних регіонах.

Кількість потерпілих

За оцінками гуманітарних організацій, понад 7 мільйонів осіб у Чаді у 2025 році потребують гуманітарної допомоги, що свідчить про масштаб соціальних і безпекових наслідків кризи.

Кількість безпосередніх жертв насильства залишається складною для точної оцінки, однак регулярні напади джихадистських угруповань у басейні озера Чад та міжгромадські конфлікти призводять до загибелі цивільних і сил безпеки, а також до масового внутрішнього переміщення населення.

Окремим фактором гуманітарного тиску є сотні тисяч суданських біженців, які перебувають у вразливому становищі та залежать від міжнародної допомоги.

Тенденції

- Найбільш напруженими залишаються:
- східні райони країни, що зазнають тиску через біженців із Судану;
 - регіон басейну озера Чад, де зберігається активність джихадистських угруповань.
- Обмежені ресурси держави та складна логістика у віддалених районах ускладнюють ефективний контроль над територіями і швидке реагування сил безпеки.
- Основними тенденціями безпекової ситуації в Чаді є:
- збереження хронічної нестабільності у прикордонних регіонах;
 - зростання гуманітарного навантаження через регіональні конфлікти;
 - посилення впливу кліматичних чинників (посухи, деградація земель), що загострюють конкуренцію за ресурси;
 - залежність стабільності країни від зовнішньої фінансової та гуманітарної підтримки.
- Водночас активна участь ООН і міжнародних партнерів, зокрема оцінювання антитерористичної ситуації Радою Безпеки ООН, свідчить про визнання Чаду ключовим елементом регіональної безпеки в Центральній та Західній Африці.

Прогноз

У коротко- та середньостроковій перспективі безпекова ситуація в Чаді залишатиметься вразливою. Подальша ескалація війни в Судані, активність джихадистських угруповань у регіоні басейну озера Чад, а також кліматичні й економічні виклики можуть посилювати як внутрішні, так і транскордонні загрози.

Без сталого зростання міжнародної підтримки у сфері безпеки, гуманітарної допомоги та розвитку ризику дестабілізації зберігатимуться, що може негативно вплинути не лише на Чад, а й на безпеку ширшого регіону Центральної Африки та Сахелю.

Західна Сахара

ЛОКАЛЬНІ

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

Конфлікт у регіоні, гаряча фаза якого відновилася 13 листопада 2020 року навколо прикордонного переходу та дороги біля селища Аль-Каркат, продовжується в 2025 році на рівні застосування обома сторонами ракетно-артилерійського озброєння та безпілотних літальних апаратів.

Інтенсивність

Локальний конфлікт низької інтенсивності

Кількість потерпілих

За 2025 рік зафіксовано 3 вбитих алжирців, 2 вбитих золотушаків.

Переговори між сторонами

31 жовтня Рада Безпеки ООН 11 з 15 голосами «за» (Китай, Росія та Пакистан утрималися, тоді як Алжир не голосував) підтримала резолюцію 2797, якою не лише продовжила мандат Місії ООН проведення референдуму в Західній Сахарі, а й визнала, що в основу мирного врегулювання має бути покладений план Марокко щодо створення національно-територіальної автономії. Фактично це стало значною дипломатичною поразкою для Алжиру, який, як уже зазначалося, взагалі не висловив позиції під час засідання Ради Безпеки ООН. Рабат, як і представники ПОЛІСАРІО, продовжують утримуватися від переговорів. Спроби США налагодити комунікацію між Марокко й Алжиром наразі не дали результатів. Наприкінці грудня Рабат відкинув пропозиції Алжиру, які полягали у припиненні інформаційної дискредитації з боку Марокко, боротьбу з марокканським наркотрафіком і негайне вирішення питання Західної Сахари.

Тенденції

Протягом 2025 року план Марокко щодо створення національно-територіальної автономії для Західної Сахари отримав підтримку Кенії, Сполученого Королівства, Гани й Португалії. У 2025 році оборонний бюджет

держави зріс на \$0,52 млрд (на 7,8%) порівняно з попереднім роком. Це свідчить про збереження курсу на посилення Королівських збройних сил та готовність до опції силового вирішення західносахарського питання. Разом із цим Рабат допускає активну фазу воєнно-політичного конфлікту з Алжиром, який наразі залишився єдиним надійним союзником для ПОЛІСАРІО. У травні нова влада в Сирії відкрила представництво ПОЛІСАРІО в Дамаску, символічно порвавши багаторічні зв'язки з організацією. Також обговорюється питання визнання останньої терористичною організацією.

Вплив на глобальні процеси

З огляду на процеси мирного врегулювання повномасштабної агресії Російської Федерації проти України, активізацію конфлікту між Таїландом і Камбоджею, ситуацію в Демократичній Республіці Конго та низку інших викликів глобальній безпеці, питання Західної Сахари набуло ще більшої другорядності. Спроби США налагодити комунікацію між Алжиром та Марокко не були дієвими та ефективними. Вашингтон продемонстрував низький рівень зацікавленості в посередництві між сторонами конфлікту, обмежившись підтримкою марокканського плану автономізації Західної Сахари. Водночас як ЄС, так і його окремі держави, перш за все Франція та Іспанія, продовжили курс на економічну співпрацю з Марокко. Наприклад, у вересні — жовтні ЄС змушений був внести поправки до торгівельної угоди з Марокко, щоб уникнути її повного скасування відповідно до рішення Суду ЄС. Таким чином, як і попереднього року, позиції Марокко продовжують посилюватися, тоді як Алжир, позбавлений підтримки Сирії та Ірану, суттєво втратив політичні позиції в цьому конфлікті. Також важливо, що Рабат, контролюючи Аль-Каркат, де-факто впливає на міграційні потоки в ЄС через Західну Сахару.

Прогноз

Конфлікт залишатиметься актуальним у близькостроковій та середньостроковій перспективі.

КОНФЛІКТИ

Західне Папуа (Індонезія)

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

Протягом 2025 року Національна визвольна армія Західного Папуа (НВАЗП) продовжила серію атак на об'єкти Національної армії Індонезії, Національної поліції Індонезії та помешкання індонезійських мігрантів у шести провінціях регіону — Південно-Західне Папуа, Західне Папуа (не плутати з усім регіоном), Центральне Папуа, Папуа, Високогірне Папуа, Південне Папуа.

Інтенсивність

Локальний конфлікт.

Кількість потерпілих

6 вбитих індонезійських поліцейських.

5 вбитих індонезійських військовослужбовців.

44 вбитих і 16 поранених цивільних.

14 затриманих і 39 вбитих бойовиків.

Переговори між сторонами

Протягом 2025 року, як і в попередні роки, Джакарта не вела переговорів із бойовиками, які відповідно до індонезійського законодавства є терористами. Однак показово, що Індонезія проводить консультації із сусідньою Папуа Новою Гвінеєю, а також Австралією із цього питання в контексті безпекових домовленостей. Порт-Морсбі навіть у грудні заявив про утворення 10-кілометрової буферної зони вздовж кордону з Індонезією.

Тенденції

У 2025 році різні фракції НВАЗП та місцеві кримінальні групи, що їх підтримують, зосередилися на атаках на золотоносні шахти, продовжили напади на поліцейські та армійські пости, а також провели низку успішних засідок на індонезійських регіональних посадовців силового блоку й цілеспрямовано винищують мігрантів з інших регіонів Індонезії. Водночас Джакарта посилила військову присутність та провела низку успішних опера-

цій із ліквідації або захоплення польових командирів декількох фракцій НВАЗП. Особливо варто звернути увагу на використання збройними силами Індонезії авіації та безпілотних літальних апаратів у боротьбі проти НВАЗП.

Вплив на глобальні процеси

НВАЗП традиційно намагається інтернаціоналізувати конфлікт, шукаючи дипломатичної та ресурсної підтримки за кордоном. У 2025 році Сполучене Королівство продовжило підтримувати Бенні Венду, очільника Об'єднаного руху за незалежність Західного Папуа — фактично політичного крила згаданої НВАЗП. До прикладу, Лондон продовжує наполягати на візиті функціонерів ООН до Західного Папуа з метою тиску на Джакарту. У березні Вануату, Федеративні Штати Мікронезії, Маршаллові острови, Науру та Самоа на рівні ООН оголосили спільну заяву щодо становища правозахисників у Західному Папуа. Водночас наприкінці 2025 року між Джакартою і Порт-Віла відбулося суттєве потепління відносин, що викликало низку протестів в останньому. Загалом Індонезія уникає інтернаціоналізації конфлікту, продовжуючи курс на його виключно внутрішнє вирішення.

Прогноз

Конфлікт зберігатиме низький рівень інтенсивності. НВАЗП та дружні їй угруповання уникатимуть значних прямих зіткнень з індонезійською армією і поліцією. Бойовики зосередяться на залякуванні індонезійських мігрантів з метою зниження привабливості урядової програми переселення в регіони Західного Папуа. Водночас, враховуючи централізаторську фіскальну політику уряду Прабово Субіанто, варто очікувати посилення впливу Джакарти на місцеві процеси, а отже — відкидання будь-яких можливостей автономізації регіону.

Південний Таїланд

ЛОКАЛЬНІ КОНФЛІКТИ

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

Протягом 2025 року бойовики Національного революційного фронту (Barisan Revolusi Nasional) продовжили серію терористичних атак у південних провінціях Таїланду — Яла, Наратхіват, Патані, Сонгхла. Серед них: 5 березня (вибух бомби у провінції Яла), 8 березня (два вибухи у провінціях Патані та Наратхіват), 21 квітня (два вибухи у провінції Наратхіват), 22 квітня (вбивство буддистського адепта в Сонгхлі), 2 травня (вбивство трьох людей під час стрілянини на території провінції Наратхіват), 20 серпня (вибух бомби у провінції Наратхіват), 16 жовтня (вибух бомби біля чайної у провінції Наратхіват), 1 листопада (вбивство малайця в Наратхіваті) тощо.

Тенденції

У 2025 році бойовики Національного революційного фронту сконцентрувалися на терористичних актах здебільшого у провінції Наратхіват, 82% населення якої складають мусульмани. Практично всі вони мають малайське походження. Як і попереднього року, ісламісти продовжили скоювати напади на буддистів і у провінції Сонгхла, понад 63% населення якої складають тайці. Варто звернути увагу, що представники Національного революційного фронту зосередили свої атаки саме на мирному населенні, використовуючи саморобні вибухові пристрої, гранати та автоматичну зброю. При цьому зіткнення з поліцією чи урядовими військовими підрозділами є рідкістю. Стрільнина 28 липня на продуктовому ринку в Бангкоку вкотре засвідчує погіршення безпекової ситуації в Таїланді. Негативну роль також відіграє активна фаза воєнно-політичного конфлікту із сусідньою Камбоджею.

Вплив на глобальні процеси

Конфлікт у південних провінціях Таїланду, перш за все, впливає на його відносини із сусідньою Малайзією. Це зумовлено тим, що місцеві сепаратисти є етнічними малайцями, а також мусульманами, що вказує на етно-релігійний характер конфлікту. Досить довгий час Куала-Лумпур, офіційно не підтримуючи бойовиків НРФ, співчував їм, як і загалом піддані Малайзії. Те ж саме стосується Індонезії, де мешкає значна кількість етнічних малайців. Однак після приходу до влади в Малайзії Анвара Ібрагіма взято курс на підтримку врегулювання конфлікту. Цю лінію Куала-Лумпур продовжив і в 2025 році. Водночас логіка політики Анвара Ібрагіма диктується безпековими проблемами Малайзії з ісламськими угрупованнями проіндонезійського спрямування. Тому Куала-Лумпур не прагне безпосередньо втручатися в конфлікт на півдні Таїланду. Водночас за правління Анвара Ібрагіма спостерігається політичний дрейф Малайзії у бік Китаю, що потенційно може створити загрози для Таїланду, який є союзником США поза НАТО.

Переговори

між сторонами

Ще у грудні 2024 року бойовики НРФ після чергового зриву мирних переговорів оприлюднили заяву, в якій йшлося про збільшення кількості терористичних атак, що і знайшло відображення у вищезгаданих подіях. У січні 2025 року тодішній віцепрем'єр-міністр і міністр оборони Пхумтам Вечаяй заявив про перспективи створення нової урядової команди для переговорів з НРФ. У лютому посадовець навіть вирушив до південних провінцій. У той самий, політика якого вважається однією з причин початку збройного конфлікту. Однак ці спроби не принесли результатів, і протистояння продовжилося навіть у священний для мусульман Рамадан. Потім, у зв'язку з активізацією конфлікту з Камбоджею, відсторонення Пхетхонтхан Чінават від влади, переговори з НРФ відійшли на другий план. У грудні 2025 року Рада національної безпеки Малайзії як країни, що виступає посередником у переговорах Бангкоку з бойовиками, оприлюднила заяву щодо відновлення переговорів. Однак, як уже зазначалося, наразі основною проблемою є відсутність постійної, а не тимчасової влади в Таїланді.

Кількість потерпілих

3 вбитих і 1 поранений представники протайської парамілітарної структури.
10 вбитих і 56 поранених цивільних.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Локальний конфлікт.

Прогноз

Сторони не відмовлятимуться від переговорів. Водночас позиція Національного революційного фронту, сформована у грудні 2024 року, а також внутрішньополітична криза в Таїланді, яка призвела до відставки уряду Пхетхонтхан Чінават, ускладнили й до того непростий мирний процес. Тому, не зважаючи на активізацію питання врегулювання конфлікту у грудні, досягнення дієвих та стійких домовленостей є малоімовірним. Особливо в контексті парламентських виборів та конституційного референдуму, які мають відбутися 8 лютого 2026 року.

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

У вересні 2025 року на Мадагаскарі спалахнули масові протести через хронічні проблеми з електропостачанням та водопостачанням, особливо в столиці Антананаріву. Початкові спроби влади заарештувати лідерів опозиційних рухів лише загострили ситуацію, що спричинило активізацію молодіжного онлайн-руху Gen Z Mada. До протестів долучилися громадські організації, профспілки та окремі політики. Президент Андрі Раджуеліна спробував заспокоїти громадськість, розпустивши уряд, проте цього виявилось недостатньо, і вимоги протестувальників перейшли до його відставки.

12 жовтня 2025 року елітний підрозділ CAPSAT Збройних сил Мадагаскару виступив на підтримку протестів і фактично захопив контроль над столицею. CAPSAT закликав інші підрозділи армії приєднатися до них, що призвело до майже безкровного взяття Антананаріву. Одразу після цього військові усунули президента Сенату та призначили свого кандидата на посаду голови Збройних сил, а наступного дня президент Раджуеліна залишив країну. На вимогу CAPSAT було розпущено низку політичних інститутів, включно з Конституційним судом та Центральною виборчою комісією, залишивши лише Національні збори.

13 жовтня Національна жандармерія, що підтримала протестний рух, повністю захопила контроль над власними структурами, а CAPSAT оголосив про формування Ради президентства для перезаснування республіки та про призначення прем'єр-міністра для швидкого формування цивільного уряду. Колонел Майкл Рандріаніріна, командир CAPSAT, був призначений тимчасовим президентом і запевнив

ВІЙСЬКОВИЙ ПЕРЕВОРОТ Мадагаскар

громадськість у проведенні виборів протягом 18–24 місяців, підкресливши, що військові лише «відповіли на заклик народу».

17 жовтня Рандріаніріна був офіційно інавгурований як президент Мадагаскару під час сесії Вищого конституційного суду. Він оголосив про прагнення «розірвати з минулим» і «відкрити нову главу в житті нації», подякувавши протестувальникам з Gen Z за активну громадянську позицію. Серед перших пріоритетів нової адміністрації — розслідування діяльності національної компанії Jirama, розвиток рисівництва та формування нового уряду. 20 жовтня Рандріаніріна призначив Герінтсаламу Раджаонарівело прем'єр-міністром, а 25 жовтня новий уряд скасував громадянство Раджуеліни через закони проти подвійного громадянства.

Нова команда уряду складалася з 29 членів, серед

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Військовий переворот.

Велика ймовірність стабілізації ситуації на Мадагаскарі на найближчий час, однак у перспективі невирішеність економічних проблем стимулюватиме новий цикл внутрішньої напруги.

яких кілька досвідчених політиків та колишніх урядовців, а також нові фігури, які мали репутацію опозиціонерів до колишнього президента. Наприклад, Крістін Разанамахасоа була призначена міністркою закордон-

них справ, а Фанірісоа Ернайво — міністром юстиції. Нові призначення враховували вимоги різних політичних партій, бізнес-спільноти, військових та молодіжного руху, що підкреслює складність компромісів у формуванні уряду «перезасновників».

Переговори між сторонами

Міжнародна спільнота відреагувала із занепокоєнням. Африканський Союз закликав до стриманості та тимчасово призупинив членство Мадагаскару, а Південноафриканське співтовариство розвитку висловило занепокоєння через неконституційну зміну влади. ООН та ЄС закликали до відновлення демократичних процесів через національний діалог. Франція заявила про «глибоке занепокоєння», але заперечила участь у подіях, а США порадили своїм громадянам залишатися в безпечних місцях через «високу непередбачуваність ситуації».

Бенін

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

7 грудня 2025 року в Беніні сталася спроба військового перевороту. Група військових, намагалася усунути президента Патріса Талона та розпустити уряд, сформувавши Військовий комітет відродження (CMR). Вони змогли захопити телебачення і проголосили усунення президента Патріса Талона від посади та захоплення влади в країні. Однак путч було придушено лояльними силами, легітимну владу підтримали країни ECOWAS та, зокрема, Нігерія. Більше 30 осіб було заарештовано, організатора — підполковника Паскаля Тігрі — та його спільників розшуковують.

Тенденції

Бенін виступає одним із головних союзників Франції в регіоні. Спроба перевороту найбільш вигідна росії, що прагне здобути для підконтрольних держав Сахелю вихід до морського узбережжя та послабити вплив Парижа.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Невдала спроба
військового перевороту.

ПРОГНОЗ

Населення Беніну невдоволене економічними проблемами, держава не контролює повністю узбережжя, що стало базою для піратських груп. Тож можливі подальші спроби розхитати режим.

ВІЙСЬКОВИЙ ПЕРЕВОРОТ

Гвінея-Бісау

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

У 2023 році внутрішньополітична напруга зросла на тлі конфлікту між президентом та урядом, а також протистояння з парламентом. Президент розпустив законодавчий орган, мотивуючи це загрозами безпеці та змовами проти державної влади. Рішення поглибило кризу легітимності та посилило роль армії як ключового політичного актора.

У лютому 2024 року відбулася невдала спроба державного перевороту, що супроводжувалася збройними зіткненнями між силами безпеки та підрозділами, пов'язаними із заколотниками.

26 листопада 2025 року президент Гвінеї-Бісау Умару Сісоку Ембало був заарештований унаслідок державного перевороту, здійсненого керівником Військової канцелярії президента, бригадним генералом Денісом Н'Канья. Військові заявили про встановлення «повного контролю» над країною та створили Вище військове командування з відновлення національної безпеки та громадського порядку. Переворот відбувся за день до очікуваного оголошення результатів загальних виборів у Гвінеї-Бісау, що пройшли 23 листопада і на яких Ембало балотувався на другий термін.

Тенденції

Гвінея-Бісау традиційно залишається однією з найбільш політично нестабільних держав Західної Африки. Військові перевороти, заколоти та спроби силового захоплення влади є повторюваним елементом її політичної історії, що створює хронічну інституційну слабкість держави.

У 2023–2025 роках у Гвінеї-Бісау закріпилася тенденція циклічної політико-військової нестабільності, де армія виступає ключовим арбітром у боротьбі за владу. Відсутність глибоких інституційних реформ і слабкість цивільного контролю над силовими структурами створюють умови для повторення спроб переворотів.

Вплив на глобальні процеси

Скинутий президент Умару Сісоку Ембало виступав надійним партнером Москви, існувала загроза доєднання країни до Альянсу держав Сахелю. Новий уряд шукає зовнішньої підтримки, ймовірно зменшення впливу Кремля.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Воєнний переворот.

ПРОГНОЗ

За відсутності інституційних реформ і реального цивільного контролю над армією політична стабільність залишатиметься крихкою, а силовий сценарій — імовірним інструментом боротьби за владу, що уможливує повторні спроби переворотів.

ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНА КРИЗА

Непал

Тенденції

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

8-13 вересня у Непалі відбулися масові протести, пов'язані з прагненнями влади фактично заборонити діяльність низки соціальних мереж через запровадження цифрового оподаткування. Мирні демонстрації швидко переросли у криваві сутички із силовиками, які супроводжувалися нападами на чиновників, підпалами (в тому числі культового палацу Сінгха Дурбар) та бунтами. У результаті протестів подав у відставку прем'єр-міністр Кхадга Прасад Олі, а уряд тимчасово очолила колишня головна суддя Верховного Суду Непалу Сушила Каркі.

Основним здобутком протестів є не лише відставка прем'єр-міністра, який представляв Комуністичну партію Непалу (об'єднану марксистсько-ленінську), а й старт процесу перезапуску системи влади в державі. Напередодні завершення протестів указом президента Рам Чандра Пудела достроково припинено повноваження Палати представників – нижньої палати парламенту Непалу. Вибори відбудуться 5 березня 2026 року. При цьому варто звернути увагу, що на початку листопада сталася знакова подія – дев'ять комуністичних сил об'єдналися в єдину Непальську комуністичну партію на чолі з маоїстом Пушпою Камал Дахалом, більш відомим як “Товариш Прачанда”.

Кількість потерпілих

76 вбитих і 2113 поранених.

Вплив на глобальні процеси

Перш за все, протести продовжили тенденцію включення в політичне життя так званого покоління Z, що вже раніше відбувалося на Шрі-Ланці та Бангладеш, а також отримало вияв на інших континентах. По-друге, Непал досить довгий час є зоною протистояння між Індією та Китаєм. Останні трансформації суттєво підірвали вплив Пекіну. Об'єднання практично всіх комуністів Непалу навколо маоїста Прачанди доводить наскільки важливим для Китаю є нарощення впливу на Катманду з подальшим формуванням навколо Індії поясу ворожих держав.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Внутрішньополітична криза

ПРОГНОЗ

Очевидним є те, що формування єдиного комуністичного партійного організму є як наміром з боку Прачанди взяти реванш за програш виборів 2022 року та втрату прем'єрського крісла в 2024 році, так і суттєво наростити спроможності щодо протистояння Непальському конгресу. Об'єднання стало політичною технологією для мінімізації негативного іміджу експравлячої Комуністичної партії Непалу (об'єднаної марксистсько-ленінської), сформованого діями, які призвели до протестів. У короткостроковій перспективі все політичне життя Непалу вибудовуватиметься навколо загальних виборів. Враховуючи, що виборча система не зазнала суттєвих змін, варто очікувати гостру боротьбу та фактичне формування двоблокової системи в Палаті представників.

ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНА Танзанія Того

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

Під час проведення президентських та парламентських виборів 29 жовтня розгорнулися масові протести через звинувачення в фальсифікації виборів. Протести викликані ув'язненням за державну зраду опозиційного лідера Тунду Ліссу (партія Chadema) та відстороненням від виборів Лухаму Мпіну (партія ACT-Wazelando). Після оголошення результатів про перемогу чинної президентки Самії Сулуху Хассан з 97% голосів протести радикалізуються, центром виступів стає місто Дер-ас-Салам. Починаються зіткнення з поліцією,

влада застосовує сльозогінний газ, зафіксовані побиття і смерті протестувальників. Уряд відключив інтернет та запровадив комендантську годину. У листопаді 2025 року розслідування CNN показало, що поліція та Збройні сили стріляли по протестувальниках, багато з яких були беззбройними або мали при собі лише каміння та палиці, а жертв ховали в братських могилах.

У прикордонному місті Наманга деякі протестувальники перетнули кордон Кенії, коли танзанійські сили безпеки застосували сльозогінний газ поблизу кордону.

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

У 2025 році Того залишається відносно стабільною державою порівняно з іншими країнами регіону, однак країна зіткнулася з поєднанням внутрішніх політичних криз та зовнішніх безпекових викликів. Політична напруга суттєво зросла після конституційної реформи 2024 року, яка змінила баланс влади та викликала хвилю протестів проти президента Форє Н'я-сінгбе, що перебуває при владі понад два десятиліття.

Крім цього, у 2025 році в країні відбулися масові антиурядові виступи, особливо у столиці Ломе. Репресивні дії з боку сил безпеки, включно із застосуванням сльозогінного газу та масовими затриманнями, призвели до загибелі цивільних і загострили протистояння між владою та опозицією. За повідомленнями ЗМІ та правозахисних організацій, у червні 2025 року під час зіткнень у Ломе загинуло щонайменше семеро осіб.

Також Того зберігає стан надзвичайної безпекової ситуації в північному регіоні Савани, запроваджений через загрозу з боку джихадистських угруповань, що діють у зоні Сахелю. У 2025 році зафіксовано зростання кількості нападів у прикордонних районах, хоча радикальні ісламістські групи не контролюють значних територій країни.

Кількість

потерпілих

Більше 500 загиблих, за даними опозиційних партій та міжнародних медіа.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Внутрішньополітична криза.

ПРОГНОЗ

До кінця року протести вщухають, однак масове невдоволення на тлі економічних проблем створює ґрунт для розхитування внутрішньополітичної ситуації.

КРИЗА

Кількість потерпілих

За офіційними та медійними даними, унаслідок політичних протестів у 2025 році загинуло щонайменше 7 осіб, десятки отримали поранення або були затримані. Водночас влада визнає, що внаслідок джихадистських атак у північних регіонах Того у 2025 році загинуло щонайменше 62 особи, що більш ніж удвічі перевищує показники 2023 року.

Окремим чинником тиску на соціальну сферу залишається притік біженців із сусідніх країн Сахелю. За оцінками гуманітарних організацій, Того прийняло десятки тисяч біженців, що негативно впливає на доступ до базових послуг у громадах, що прийняли новоприбулих.

Тенденції

Хоча рівень насильства значно нижчий, ніж у державах Сахелю, тенденція до його зростання у прикордонних регіонах викликає занепокоєння, особливо з огляду на транскордонний характер загроз.

Ключовими тенденціями безпекової ситуації в Того є:

- зростання внутрішньої політичної напруги та поляризації суспільства;
- активніше залучення сил безпеки до внутрішнього контролю і придушення протестів;
- поступове поширення джихадистської загрози з регіону Сахелю на північ країни;
- посилення регіональної координації безпеки із сусідніми державами Західної Африки.

Ухвалення у 2025 році нового закону про розвідку свідчить про наміри влади зміцнити національні спроможності у сфері боротьби з тероризмом, насильницьким екстремізмом та кіберзагрозами, однак водночас породжує побоювання щодо можливих зловживань і обмеження громадянських свобод.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Внутрішньополітична криза. Інтенсивність насильства в Того у 2025 році залишається обмеженою, але нестабільною. Основна частина інцидентів пов'язана не з повномасштабними бойовими діями, а з локальними зіткненнями між протестувальниками та силами безпеки, а також із точковими атаками джихадистських угруповань у північних провінціях.

ПРОГНОЗ

У короткостроковій перспективі напруга в Того, ймовірно, збережеться. За відсутності суттєвого політичного діалогу та компромісу між владою й опозицією ризик подальших протестів і силових відповідей з боку держави залишається високим.

Зовнішні безпекові виклики, пов'язані з активністю джихадистських угруповань у Сахелі, можуть поступово посилюватися, особливо в північних регіонах країни. У разі погіршення ситуації це може мати ширші наслідки для безпеки прибережних держав Західної Африки.

ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНА КРИЗА Латинська Америка

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

У 2025 році Латинська Америка залишалася ареною глибокої соціально-економічної поляризації, боротьби з організованою злочинністю, що набула рис внутрішніх збройних конфліктів, та посилення геополітичного суперництва між США та Китаєм.

В **Аргентині** «шокова терапія» президента Хав'єра Мілея дала суперечливі результати. Протягом року уряду вдалося досягти профіциту бюджету та різко знизити місячні показники інфляції. Однак ціною стала рецесія, падіння ВВП та зростання рівня бідності, що охопив понад 50% населення. Країна пережила кілька загальнонаціональних страйків та масових протестів проти жорсткої економії та скорочення державного фінансування (зокрема університетів).

Еквадор провів рік у стані «внутрішнього збройного конфлікту», оголошеного президентом Даніелем Нобоа. Попри масштабні військові операції, особливо в Гуаякілі, потужні

наркокартелі («Лос Чонерос», «Лос Лобос») зберегли значний вплив. Рівень насильства залишався екстремально високим, з регулярними вбивствами політиків, суддів та прокурорів, що підкреслювало крихкість державних інституцій.

У **Мексикі** перший рік президентства Клаудії Шейнбаум (партія Morena) характеризувався спробами продовжити соціальну політику її попередника, але на тлі ескалації насильства з боку картелів. Запропонована нею глибока реформа судової системи, що передбачала вибори суддів, спричинила обвал песо, ринкову паніку та масові протести. Критики звинуватили уряд у спробі підкорити собі

судову владу, що посилить авторитаризм та безкарність картелів.

Колумбія зіткнулася з фактичним провалом політики «тотального миру» президента Густаво Петро. Переговори з ключовим дисидентським угрупованням ФАРК неодноразово зривалися. У відповідь бойовики провели серію зухвалих атак на військові та цивільні цілі в провінції Каука, демонструючи відсутність реального наміру скласти зброю.

У **Болівії** президентом обрали консервативного політика — 58-річного сенатора Родріго Паса, який виступає за ринкові реформи. Його перемога поклала кінець двадцятирічному правлінню соціалістів, започаткованого Ево Моралесом.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Висока інтенсивність внутрішніх збройних конфліктів (Еквадор, Мексика). Середня інтенсивність партизанської війни (Колумбія). Висока інтенсивність соціальних протестів (Аргентина, Бразилія).

Вплив на глобальні процеси

Регіон залишався ключовою ареною протистояння США та Китаю. Нова адміністрація США на чолі з Дональдом Трампом посилила тиск на латиноамериканські країни, вимагаючи обмежити співпрацю з Пекіном, особливо у сфері технологій та стратегічної інфраструктури.

Китай зміцнив свої позиції, запустивши на повну потужність мегапорт Чанкай у Перу, який став головним китайським логістичним центром у Південній Америці. Угода про вільну торгівлю між Mercosur та ЄС, попри оптимізм 2024 року, залишилася заблокованою через опір європейських фермерів.

Гуманітарні наслідки

Міграційна криза залишалась однією з найгостріших. Кількість мігрантів, що перетнули небезпечний Дар'єнський розрив (між Колумбією та Панамою), знову побила рекорди, перевищивши 750 тисяч осіб за 2025 рік. Потужний потік мігрантів із Венесуели, Гаїті, Еквадору та країн Африки й Азії створює надзвичайне навантаження на системи охорони здоров'я та соціальні служби в країнах від Колумбії до Мексики та південного кордону США.

Кількість потерпілих

Сотні людей загинули внаслідок кримінального насильства в Мексиці та Еквадорі. Сотні військових та цивільних постраждали внаслідок відновлення бойових дій у Колумбії. Сотні зазнали поранень під час придушення масових протестів в Аргентині та Перу.

Тенденції

Головною тенденцією стала мілітаризація боротьби з організованою злочинністю. Досвід Еквадору (і раніше Сальвадору) підштовхнув інші країни до залучення армії для виконання поліцейних функцій, що несе ризики подальшої ескалації. Іншою тенденцією є глибокий ідеологічний розкол між «аргентинською моделлю» (радикальний лібертаріанський капіталізм) та лівими урядами (Мексика, Колумбія, Бразилія), що фактично паралізувало регіональну інтеграцію.

ПРОГНОЗ

Економічний експеримент в Аргентині у 2026 році ввійде у вирішальну фазу: або почнеться відновлення економіки, або країна зіткнеться із соціальним вибухом. Відносини США та Мексики у 2026 році можуть дійти до торгівельної війни, що змусить Мехіко ще більше зблизитися з Китаєм. Очікується подальша мілітаризація регіону у відповідь на нездатність цивільних урядів подолати владу картелів. Посилення протекціоністської політики США поглибить економічну залежність регіону від Китаю.

ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНА КРИЗА Боснія і Герцеговина

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

2025 рік позначився для Боснії і Герцеговини кризою, яка загострилася наприкінці попереднього року і призвела до дострокових виборів у Республіці Сербській та зміни політичного керівництва з Мілорада Додіка на людину з його оточення — Сінішу Карана.

Піковим моментом політичної та інституційної кризи в БіГ стало винесення Судом БіГ вироку тодішньому президенту ентитету Республіка Сербська Мілораду Додіку, за яким він мав відбутися один рік ув'язнення та упродовж шести років не займати державні й політичні посади в РС. Додік та його партія «Альянс незалежних соціал-демократів» відмовилися визнавати вирок, тому Мілорад Додік продовжив перебувати на посаді президента Республіки Сербської. У відповідь на це Додік ініціював ухвалення низки законів, які забороняли діяльність та юрисдикцію боснійських інституцій у Республіці Сербській. Також Додік посилив риторику щодо необхідності повернення до першочергового варіанта Дейтонських мирних угод, які передбачали набагато ширшу самостійність ентитету Республіка Сербська, наявність власних збройних сил, які внаслідок реформ на

початку 2000-х років стали частиною Збройних сил БіГ. Додік вимагав скасування посади міжнародного представника Крістіана Шміда, законність призначення якого він, як і Сербія, Угорщина, росія та Китай, не визнають.

Окрім Додіка, суд виніс вирок його соратникам — голові парламенту Республіки Сербської Ненаду Стевандичу та прем'єру Республіки Сербської Радовану Вішковичу. Усі троє мали бути заарештованими та доставленими до Суду БіГ для відбуття покарання, утім, вони уникали цього. Ба більше, Додік та його соратники продовжували вільно пересуватися по Республіці Сербській, бо місцева поліція не наважувалася заарештувати їх. Не втручалися в цей процес військовослужбовці місії ЄС Althea, як і не намагалася поліція чи спецпризначенці БіГ зайти на територію Республіки Сербської. Додіка не зупиняли, коли він перетинав кордон ентитету для поїздок в Угорщину, росію, Ізраїль, Сербію.

Політично-інституційна криза загострилася, коли влітку 2025 року ЦВК Боснії і Герцеговини позбавила Мілорада Додіка мандата президента Республіки Сербської, що сам Додік не визнав, як і його партія, президент Сербії Александар Вучич, угорський прем'єр Віктор Орбан та керівництво рф. У відповідь на такі дії ЦВК БіГ

Мілорад Додік почав розхитувати ситуацію в Республіці Сербській, обіцяючи провести референдуми — один щодо визнання легітимності його вироку, а другий — щодо проголошення самостійності Республіки Сербської та боснійських сербів. Ухвалення відповідних документів та висновків у парламенті Республіки Сербської свідчило про підготовку Додіка до проведення як мінімум референдуму щодо законності вироку Суду БіГ щодо нього. Стосовно проголошення самостійності Республіки Сербської, то він шукав підтримку в Сербії, Угорщині, росії. Прикметно, що президент Сербії Александар Вучич ніколи відкрито не заявляв про підтримку незалежності Республіки Сербської, але постійно демонстрував усебічну підтримку Мілораду Додіку. Для останнього було важливо заручитися максимальною підтримкою в москві, куди Додік здійснив декілька візитів цього року. Метою всіх поїздок та зустрічей із путіним, лавровим та іншими посадовцями кремля було отримання чітких обіцянок про повернення до першочергового варіанту Дейтонських мирних угод зразка 1995 року, ліквідацію мандата високого представника в БіГ та не продовження мандата місії ЄС у БіГ «Althea». Додік мав усі підстави просити про таке, бо росія впродовж жовтня очолю-

вала Раду Безпеки ООН і розглядала питання «кризи» в БіГ.

Очевидно, що Москва була зацікавлена в розхитуванні ситуації в БіГ до максимуму, але проголошення незалежності Республіки Сербської до її планів не входило. З осені риторика й поведінка Мілорада Додіка дещо змінилася — він виплатив грошовий штраф, аби не відбувати у в'язниці річний строк (така заміна дозволяється законодавством БіГ) та перестав говорити про відокремлення ентитету від іншої частини БіГ.

Також відбулося чергове заплутування інституційних процедур у Республіці Сербській — Мілорад Додік у незрозумілий спосіб уповноважив віцепрезидента Давора Праньича (представника від боснійських хорватів) очолити на певний період Республіку Сербську. Відповідних документів щодо цього Додік не надав, що викликало ще більшу плутанину в роботі державних інституцій Республіки Сербської. Наступним кроком стало оголошення про вибори тимчасово виконуючої обов'язки президентки Республіки Сербської. Нею стала Ана Тришич Бабиц, одна з найближчих соратниць Додіка. За цей крок США зняли санкції з Додіка, членів його сім'ї, багатьох політичних діячів Республіки Сербської та низки компаній, якими володіє Додік, його син і донька, члени

партії «Альянс незалежних соціал-демократів». У такому хаосі Додік оголосив про старт передвиборчої кампанії та висунення від своєї партії кандидата на посаду президента Республіки Сербської. Дострокові вибори президента Республіки Сербської відбулися 24 листопада 2025 року, перемогу отримав ставленик Додіка — Сініша Каран, якого варто розглядати як церемоніальну фігуру, бо реальна влада продовжує залишатися в руках колишнього президента ентитету.

Вибори засвідчили, що серед боснійських сербів кандидатура від партії Додіка не викликає 100% довіри. Каран переміг із невеликим відривом іншого кандидата від Сербської демократичної партії, Бранка Блануші (різниця між ними склала трохи більше 2%).

Тенденції

Політика керівництва Республіки Сербської вже багато років спрямована на те, аби робити дисфункціональними державні інституції БіГ. Наприкінці 2024 року намітилася стабільна тенденція до погіршення ситуації та поглиблення політико-інституційної кризи. Своїми діями Мілорад Додік цілеспрямовано блокував роботу низки інституцій та органів влади, на законодавчому рівні заборонив діяльність суду та прокуратури БіГ, Державного агентства з розслідування та захисту, Агенції розвідки та безпеки на території ентитету РС, а також запровадив закон про внесення змін до Кримінального кодексу Респу-

бліки Сербської, який передбачає покарання за діяльність або сприяння діяльності органів державної безпеки та судових установ БіГ на території РС. Це викликало хаос у роботі державних органів БіГ, які не отримали доступу до РС. Фактично Додік та парламент Республіки Сербської, де провідною є його партія «Альянс незалежних соціал-демократів», створили ситуацію «держава в державі». І таке становище зберігалося до кінця жовтня 2025 року, доки Мілорад Додік не публічно, але через висунення свого кандидата на дострокових президентських виборах визнав, що його мандат президента РС скасований. У цей самий період парламент РС скасував дію вище згаданого закону та ще низку рішень, ухвалених у 2024 році, які високий представник від міжнародної спільноти Крістіан Шмідт кваліфікував як антидейтонські.

Окрім того, представники партії Додіка в парламенті БіГ чинили спротив ухваленню важливих рішень по європейській інтеграції та роботі самого парламенту. Водночас Мілорад Додік посилив агресивну риторичку проти бошняків у БіГ та РС, відкрито звинувачуючи їх у переслідуванні боснійських сербів, узурпації влади та відстороненні боснійських хорватів від влади. Звісно, це вкотре актуалізувало проблеми виборчого законодавства в БіГ, метою якого є розширення прав та представництва боснійських хорватів. Додік підтримував цю ідею і навіть відкрито говорив,

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Внутрішньополітична криза із зовнішнім впливом.

що боснійські хорвати мають право отримати в БіГ власний ентитет, що на пряму суперечить положенням Дейтонських мирних угод, які колишній президент РС так захищає.

Серед боснійських хорватів упродовж 2025 року спостерігався вже звичний політичний розлом — частина політиків виступала за посилення централізованої структури БіГ, а інша — за розширення повноважень у складі Боснії і Герцеговини. Останні під керівництвом Драгана Човича мають значну підтримку Додіка, Віктора Орбана та уряду Хорватії, який пильно стежить за подіями в сусідній Боснії і Герцеговині. Керівництво РС використовує розкол між боснійськими хорватами для просування популістичних ідей щодо третього ентитету та створює небезпечну ситуацію за етнічною лінією в країні.

Постійними кризовими явищами за підтримки РС скористалася росія, яка цього року посилила свою присутність у Республіці Сербській та відкрила представництво россотрудництва в БіГ, призначивши там постійного представника. За напрямками роботи, які ця організація здійснює, стає зрозуміло, що кремль використовує звичну гібридну схему — підтримка російської мови й культури, підігрівання сепаратистських тенденцій (працюють за лінією хорватів та сербів, які начебто мають історичне право на власну державність, а не перебування у складі БіГ), посилення медіаприсутності, поглиблення економічних, культурних, освітніх, політичних зв'язків не тільки з Республікою Сербською, а й з окремими муніципалітетами, де переважну більшість складають хорвати. Тут варто зазначити, що росія також, як і Додік, розганяє міжетнічну істерію, формуючи негативний образ бошняків.

Вплив на глобальні процеси

БіГ продовжує перебувати в складному внутрішньому та зовнішньому становищі, що негативно позначається на стані країни, її розвитку та прагненнях до європейської інтеграції. У країні й надалі, якщо порівнювати з попередніми роками, спостерігається криза в економіці, постійний відтік працездатного населення, неспроможність влади провести потрібні реформи і стабілізувати ситуацію. При цьому в країні значно посилилася присутність інших країн — Туреччини, Саудівської Аравії, Оману, Катару, яких цікавлять економічна, торговельна, культурна, освітня та туристична сфери. У політичні суперечки ці країни намагаються не втручатися.

Республіка Сербська залишається проблемним ентитетом, керівництво якого діє у фарватері російської гібридної політики на Західних Балканах. При цьому Мілорад Додік намагається відстоювати власні інтереси — перебування при владі, бажання бути «вхожим» до топових лідерів світу, до яких він зараховує Трампа, Путіна, Орбана, Вучича. Останній виступає як балансір усіх божевільних кроків Додіка й фактично стримує його від остаточних кроків щодо проголошення незалежності РС, бо Вучич, як і Путін, Орбан та Трамп, явно не знатиме, що робити з незалежною Республікою Сербською.

Прогноз

Боснія і Герцеговина застрягла в перманентній кризі, яка, найвірогідніше, триватиме до жовтня 2026 року, коли мають відбутися вибори всіх рівнів влади. Сподівання на них мінімальні, бо вони мало змінять політичний ландшафт у країні. Доволі невизначеною залишатиметься й ситуація з європейською інтеграцією Боснії і Герцеговини, оскільки необхідні закони та реформи уряд і парламент ухвалити не можуть. Одна з причин — деструктивні дії боснійських сербів та можливість їхнього керівництва користуватися внутрішніми проблемами в БіГ, аби постійно підігрівати суперечки всередині країни, створювати кризові явища та залучати зовнішніх акторів до участі в цих процесах. БіГ й надалі буде залишатися майданчиком зіткнення інтересів різних держав, що неоднозначно позначається на самій країні та суспільстві. Особливо цим користується росія, але кремль вже не намагається просто відволікати увагу ЄС і НАТО на БіГ, підігриваючи конфліктогенність, натомість перейшов до застосування м'якої сили та більш активного просування в БіГ «русского міра». Саме для цього відбувається розширення інституційної мережі росії в БіГ, особливо в РС, яка є одним із ключових центрів роботи російських агентів, науковців, дипломатів, підприємців у БіГ.

ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНА КРИЗА

Сербія

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

У Сербії впродовж 2025 року влада продовжувала політику посилення авторитаризму шляхом боротьби зі свободою слова, медіа, громадським незадоволенням. Водночас президент Сербії Александар Вучич вдавався до вже відомої та давно випробуваної політики балансування між росією, ЄС та США, яка давала не дуже гарні результати для Белграда, та й для самого Вучича. Йому не дуже вдавалося всидіти на трьох стільцях одразу та диктувати кожній зі сторін свої бажання, намагаючись отримати від РФ довгостроковий контракт на постачання газу, від ЄС — відкриття нового кластеру в переговорному процесі, а від США — підтримку щодо Косова та залучення інвестицій на реалізацію інфраструктурних проєктів.

Усередині країни визначальний вплив на внутрішні процеси здійснювали антиурядові протести, які почалися в країні ще 1 листопада 2024 року та тривають досі. За цей час до відповідальності не було притягнуто жодну особу, тож антиурядні виступи тривають. Не виконав Вучич й інші ключові вимоги протестувальників — провести дострокові парламентські вибори

та боротися проти корупції. Ескалація протестів відбувається хвилями, часто це ситуативне загострення як реакція на дії влади проти протестувальників. Зокрема, застосування поліцією фізичного насильства, побиття учасників вуличних акцій, безпідставні арешти й затримання громадян Сербії під різними приводами.

Соціальна база протестувальників упродовж року розширювалася, що свідчить про наростання невдоволення владою та бажання змінити ситуацію. Утім, антиурядові протести більш ніж за рік постійних виступів проти Вучича, «Сербської прогресивної партії» та уряду не змогли досягти суттєвих результатів. Факультети, які з листопада 2024 року перебували в блокаді, відновили свою роботу на початку осені 2025 року. Тільки один університет у Новому Пазарі продовжує блокування. Блокада факультетів призвела до появи в центрі Белграда наметового містечка, де перебувають студенти, які прагнуть вчитися. Медіа охрестили це наметове містечко Чаціленд. Його учасники — не тільки студенти, які підтримують Вучича та уряд країни. Серед « мешканців » Чаціленду були помічені ветерани Збройних сил Сербії, особи з кримінальним минулим. Антиурядові демонстранти вимагають від влади ліквідувати наметове містечко, але

заклики залишаються без відповіді.

Вучич та «Сербська прогресивна партія» через Чаціленд зробили першу спробу розколоти антиурядовий протестний рух. Наступними кроками були зміна керівників навчальних закладів, які підтримували протестувальників; не продовження контрактів з учителями та викладачами; перехід до створення паралельних вищих навчальних закладів, підконтрольних уряду та правлячому президенту.

Посилилися нападки на журналістів як під час антиурядових протестів, так і в проурядових медіа, які контролює Вучич та його оточення. Спостерігається масштабна дискредитація опозиційних ЗМІ, які постійно висвітлюють протести, критикують Вучича, проводять розслідування його діяльності. Таким чином, зазіхання на свободу слова, посилення цензури та намагання боротися з опозиційною журналістикою стали ще однією сферою цілеспрямованої політики влади. Не змінив сербський президент свою діяльність щодо опозиційних ЗМІ й після резолюції Європейського парламенту (жовтень 2025 року), в якій чітко зазначено, що в країні складна ситуація з правами людини, свободою слова і ЗМІ.

Президент країни відмовляється проводити дострокові вибори, хоча впродовж другої половини 2025 року Вучич дедалі частіше вислов-

лювався про можливість оголосити дострокові вибори до парламенту. Аби зняти певну соціальну напругу в суспільстві, президент Сербії пожертвував прем'єром Мілошем Вучевичем, який є лідером «Сербської прогресивної партії». Він пішов у відставку в середині квітня цього року, після чого Вучич оголосив про обрання на посаду прем'єра «людини з народу». Ним став лікар-ендокринолог Джуро Мацут, який одночасно з тим очолив політичний рух «Ми — голос з народу». Це нова політсила, презентацію якої Вучич провів навесні, а до того активно їздив по країні, особливо по віддалених регіонах.

Опозиція не змогла випрацювати інструменти тиску на «Сербську прогресивну партію» та уряд, тому спроби протистояти діяльності Вучича та його оточення є безрезультатними. Опозиційні політики не змогли відкрито приєднатися до протестів та очолити їх, що могло б засвідчити перехід антиурядових демонстрацій на новий рівень протистояння з владою. Опозиційні політичні сили в Сербії продовжують залишатися розрізненими та відзначаються голослівними заявами підтримки протестувальників і засудження дій влади.

Вплив на глобальні процеси

Найбільший вплив на Сербію продовжує здійснювати росія, діючи прямо (тиск по газовому контракту, звинувачення в постачанні зброї Україні) та опосередковано (відкриття в Сербії філії «руського історического обшества» на чолі з колишнім головним розвідником Сербії Александаром Вуліним, посилення наративів про затягування європейської інтеграції країни через неприєднання до санкцій проти рф, активізація гібридних впливів через rt Balkan, sputnik srbija, пропагандистську мережу інформаційних сайтів «правда», низки проросійських телеграм-каналів, використання «руських соотечественників» у Сербії як п'ятої колони кремля для поширення дезінформації про «СВО» та «народ Донбаса»). До того ж росія намагається контролювати дії Вучича, не даючи йому відчутти повну свободу дій, про яку сербський президент постійно заявляє. Цим і були викликані поїздка на «день перемоги» до москви та зустріч путіна й Вучича в Пекіні.

Зрештою москва за допомогою спецслужб демонструє Вучичу, що він «під ковпаком» і має робити те, що потрібно росії. Проявами цього стали звинувачення на сайті служби зовнішньої розвідки росії проти Сербії щодо постачання зброї до України. Одразу після цього Вучич заявив, що Сербія перестав продавати зброю за кордон, доки ситуація не стане більш сприятливою. З іншого боку, росія демонструє Белграду свою прихильність, допомагаючи в роз-

слідуванні випадку застосування «звукової гармати» під час протестів у березні 2025 року. Подібне розслідування проводилося за запитом відповідних сербських інституцій, що стало черговим маневром Вучича, аби показати нормальні відносини з рф для власного електорату та кремля. Попри все це, Сербія так і не отримала довгострокову газову угоду, на яку розраховувала, бо Вучич домовився з Китаєм про розбудову багатьох інфраструктурних об'єктів.

Для Белграда відносини з Пекіном продовжують бути такими ж важливими, як і відносини з росією та США. Сербія та Китай заявляють, що відбувається стратегічне партнерство, в рамках якого посилюється співпраця в різних галузях, відбуваються зустрічі на різних рівнях — державному, міністерському, місцевому. Пекін прагне повернутися в проєкт із видобутку літію, але Белград не дає цього зробити, бо існує домовленість з ЄС щодо початку роботи на шахтах британсько-австралійської компанії Rio Tinto. Під цей проєкт вже прив'язані Франція та Німеччина, які прагнуть розвивати власні виробництва літєвих батарей та електрокарів.

Важливе місце в зовнішній політиці Сербії посідає Угорщина, яка підтримує Вучича і курс Сербії на євроінтеграцію, розширює співпрацю між країнами, зокрема у військово-політичній сфері. Для прем'єра Угорщини Віктора Орбана Сербія потрібна як енергетичний хаб, через який може надходити російський газ, а також газ з інших країн, які мають

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Внутрішньополітична криза, зовнішнє втручання.

із Сербією угоди на транзит палива до Угорщини. Орбан зацікавлений в отриманні через Сербію й інших енергоносіїв, зокрема нафти та зрідженого газу. Для угорського прем'єра це стратегічне питання, бо він не хоче відмовлятися від російських енергоносіїв та переходити до замінників з інших країн світу, які могли б надходити через Хорватію. Одним із пріоритетних напрямків для обох країн у 2025 році стала військово-політична співпраця на підставі угоди, укладеної у 2023 році. Вучич приділяє цьому співробітництву багато уваги, бо вважає, що проти Сербії країни-члени НАТО озброюються й ведуть закулісні ігри задля послаблення Белграда. На думку Вучича поглиблення військової співпраці між Хорватією, Албанією, Косовом та Словенією (потенційно розглядаються Чорногорія, Болгарія та Румунія) несе прямі загрози існуванню Сербії.

Тенденції

Відносини Сербії та ЄС у 2025 році були неоднозначними, що не дозволило Белграду відкрити черговий кластер у переговорному процесі. Сербський президент чи представники уряду упродовж року зустрічалися з керівництвом ЄС, були присутні на різних самітах та конференціях, куди запрошують країн-кандидаток на вступ до Євросоюзу. Александар Вучич також поїхав на саміт Україна — Південно-Східна Європа, який відбувався в червні 2025 року в Одесі. Такі демонстративні кроки робилися для підтвердження того,

що Сербія продовжує перебувати на європейському шляху, співпрацює з ЄС та проводить відповідні реформи. Уряд ухвалив необхідний порядок денний проведення реформ у країні, тому Сербія отримала кошти з Фонду реформ та Плану зростання ЄС для Західних Балкан. На тлі цього в ЄС, зокрема серед депутатів Європарламенту, дедалі гучніше звучала критика керівництва Сербії, втручання президента в судову систему, перетворення правоохоронних органів на інструмент тиску на суспільство, напади на опозиційні ЗМІ тощо. Вже в грудні 2025 року жодного представника Сербії на саміті ЄС — Західні Балкани не було, про що президент Вучич заявив напередодні проведення саміту в ефірі одного з провладних каналів. Чітко причин відмови від поїздки на саміт президент Сербії не озвучив, але зазначив, що представників від країни на саміті такого рівня не буде вперше за 13–14 років. Подібні заяви Вучича, відсутність на саміті ЄС — Західні Балкани його самого чи представників уряду та профільних інституцій варто розцінювати як показовий демарш Сербії й підкреслення «особливого статусу» країни серед країн-кандидатів на вступ до ЄС. «Особливий статус» полягає в тому, що Белград багато разів заявляв, що євроінтеграцію країна продовжує і прагне стати членом ЄС, але країни-члени мають поважати особливості зовнішньої політики Сербії. Це натяки на відносини з Китаєм і РФ, неприєднання до санкцій ЄС проти РФ тощо.

У підсумковій декларації саміту ЄС — Західні Балкани за 17 грудня

2025 року зазначено, що європейську інтеграцію країни та потенційно частково визнаного Косова ускладнює відсутність діалогу про нормалізацію та виконання низки договорів, підписаних під егідою Брюсселя у 2013, 2022–2023 роках. Враховуючи, що нормалізація відносин між Сербією та Косовом, як і виконання договорів 2013, 2022–2023 років включені до європейського треку Сербії та потенційно Косова (заявку Приштина подала наприкінці 2022 року, але вона досі перебуває у стані розгляду), то євроінтеграція для Белграда і Приштини буде дійсно складним і важким процесом. Варто нагадати, що з 2021 року Сербія не відкрила жодного нового кластера в перемовинах із ЄС, що провокує зростання євроскептицизму в суспільстві та стає дуже зручним інструментом поширення відповідних російських наративів у Сербії та серед країн-кандидаток на вступ до ЄС. До того ж кремль точково б'є по очікуваннях суспільства, підіграє політичні суперечки всередині країн і продовжує й надалі розхитувати ЄС зсередини. У цьому допомагають як євроскептики, які виступають проти розширення ЄС у найближчі роки, так і Угорщина, яка любить швидкий процес прийняття Сербії та інших західнобалканських країн до складу ЄС.

У 2025 році більш активними стали відносини Сербії та США, але виключно за рахунок особистих інтересів Дональда Трампа, його зятя Джаредда Кушнера та сина Дональда Трампа-молодшого. Вони мають бізнес-інтереси в Сербії та сусідній Албанії, відповідно, Вучич сподівався на більш прихиль-

не ставлення Сполучених Штатів до Сербії, аби Вашингтон здійснив тиск на Косово в питанні захисту косовських сербів та створення Асоціації сербських муніципалітетів у Косові. Певним чином Вучич досяг своєї мети — США припинили Стратегічний діалог із Приштиною та пообіцяли розпочати його із Сербією. Проте, проєкт Кушнера з будівництва готелю та офісно-житлових споруд у Белграді на місці будівлі колишнього

генерального штабу Югославської армії реалізовуватися не буде. Про таке рішення зятя Трампа повідомив Вучич і пообіцяв притягнути до відповідальності тих, через кого Сербія не отримає мільйонні інвестиції. Справа з будівлею генерального штабу Югославської армії стала ще однією темою антиурядових протестів, учасники яких звинувачували керівництво країни в корупційних схемах щодо проведення тендеру і в

незаконному вилученні будівлі з реєстру національних пам'яток. Прокуратура, яка займається цією справою, заявила про тиск із боку президента та уряду. І такі заяви від представників прокуратури, яка вивчає корупційні схеми щодо генштабу чи інших об'єктів, лунали впродовж року декілька разів. Це свідчить про значний тиск Вучича та урядових кіл на судову систему країни, посилення авторитаризму та поширення контролю влади в державі.

Прогноз

Для Сербії вже стало звичним перебувати у стані постійної політичної кризи, яку керівництву країни контролювати стає важко, хоча криза не поглиблюється настільки, аби загрожувати правлячому президенту та його партії. Антиурядові протести в Сербії набули різних вимірів, але вони так і не стали частиною широкого політичного руху проти влади, що уможливило б її падіння чи повне перезавантаження політичної системи та політичного режиму.

Проблемою Сербії та сербського суспільства залишається відносно інертна та роз'єднана опозиція, відсутність лідерів, готових узяти на себе відповідальність за тиск на владу та організацію учасників антиурядових протестів на більш радикальні дії проти авторитаризму Вучича та правлячої «Сербської прогресивної партії». Через це в країні продовжує існувати президентсько-урядова монополія, яка підкріплюється ще й парламентською монополією. Тому антиурядові протести не надто турбують Вучича, бо вони не здатні перерости у щось більш організоване та потужне. У разі ескалації найбільш активних учасників нейтралізують за допомогою поліції та жандармерії, а також через застосування практики розділення суспільства шляхом створення паралельних структур: наметовий табір Чаціленд, який виступає антиподом до студентів і викладачів, що майже рік блокували роботу факультетів та університетів; призначення «своїх» людей на керівні посади в сфері медіа, культури, освіти; перехід до практики створення паралельних вищих навчальних закладів (наразі цей процес триває в місті Ніш та в Белграді).

Вучич показово закликав протестувальників почати відкритий публічний

діалог, аби в разі чого мати всі аргументи перед ЄС, Європарламентом і правозахисними організаціями, боцімто він робив усе можливе для нормалізації внутрішньої ситуації в країні. Одночасно з цим президент продовжує заходи, які б маргіналізували антиурядові протести, довели, що вони керовані ззовні як частина «плану Заходу» і їхньою метою є державний переворот у Сербії з усуненням Вучича від влади. Антиурядові протестувальники, шукаючи вже багато місяців поспіль підтримки в ЄС, отримують лише декларативні заяви тиску на Вучича. Хоча Європарламент ухвалив доволі гостру резолюцію щодо Сербії, для керівництва країни вона залишилася пустим звуком.

Президент та уряд продовжують грати на декількох напрямках, обіцяючи євроінтеграцію, але реально не роблячи нічого на цьому шляху: розвивають відносини з Китаєм, що йде врозріз із прагненням ЄС зменшити вплив Китаю на Західних Балканах та ЄС; підтримують відносини з РФ задля отримання дешевого газу. Вучич продовжує переконувати суспільство, що це ЄС не хоче бачити Сербію серед повноправних членів. Аби не втратити підтримку проросійськи орієнтованого електорату, президент та його прибічники сприяють посиленню русофільії в сербському суспільстві та підтримують високий рівень політичних, економічних, культурно-освітніх, інформаційних та технічних відносин з РФ.

Дострокові парламентські вибори в Сербії можливі у 2026 році, але за умови повної дискредитації антиурядових протестувальників, зміцнення нового політичного руху «Ми — голос з народу», розуміння Вучичем, що після 2027 року він залишиться при владі у ролі прем'єра або іншої ключової посади в уряді. Ситуація з європейською інтеграцією навряд чи зрушить із місця далі декларативних заяв та обіцянок, що вкотре є сприятливим тлом для подальшої активної роботи Кремля в усіх напрямках — від гібридних впливів і м'якої сили до розширення контролю над сербськими владними інституціями та посилення активності спецслужб у Сербії. Відносини з США і Китаєм можуть розвиватися в тому ж контексті, що і наразі. Якщо Дональд Трамп та його близькі соратники бачитимуть у Сербії можливості для бізнесу та інвестицій, то спорадична цікавість може вилитися в конкретні довготривалі проекти. Вучич від цього здобуде підняття власного авторитету серед виборців та зміцнення позицій Сербії в Європі. Триватиме мілітаризація країни та розширюватиметься співпраця у військово-технічній та оборонній галузях з Угорщиною та Китаєм, можливе зростання продажу зброї до Ізраїлю, як це спостерігається впродовж останніх декількох років.

ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНА КРИЗА

Кризові явища в Словенії, Болгарії, Греції, Албанії

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

В Албанії, Болгарії, Греції, Словенії гострих внутрішньополітичних криз не фіксувалося, але були окремі ескалації за невирішеними проблемами попередніх років — корупція, недофінансування чи недостатня підтримка аграрного сектору, проблема з мігрантами (особливо актуально для Греції та Словенії). Ці проблеми ускладнювалися зовнішніми факторами — виступами проти Ізраїлю через Газу, зростанням пропалестинських настроїв, суперечками щодо збільшення видатків на оборону як країн-членів НАТО. Досить гостро це питання стало, зокрема, в Словенії, де ліві сили збиралися проводити референдум про вихід з альянсу.

В Албанії та Болгарії упродовж року спостерігалися локальні антиурядові протести, які загострилися наприкінці 2025 року. Причинами є корупція, зловживання владою (уряд албанського прем'єра Еді Рами), непрозорість у роботі судових органів. У Болгарії протести набули ще й економічного виміру — через запровадження євро з 1 січня 2026 року. Серед найбільших противників цього рішення проросійські політичні сили «Відроджен-

ня», «Велічіє» «МЕЧ» та болгарський президент Румен Радєв (поки без власної партії). Протести в Болгарії привели до відставки уряду 12 грудня 2025 року та поставили країну перед новими достроковими виборами у 2026 році, оскільки президент затягує процес надання мандата на формування нового уряду політичним партіям. Дві найбільші політсили болгарського парламенту ГЕРБ та «Продовжуємо зміни — Демократична Болгарія» вже відкрито заявили про небажання формувати уряд у складі нинішнього парламенту.

В Албанії уряд Еді Рами, який хвалять в ЄС за відкриття всіх кластерів про перемовини, але постійно критикують опозиційні сили, зіштовхувався з постійною протидією інших партій. Найбільш сильним конкурентом, який продовжує виводити людей на вулиці, є Демократична партія колишнього прем'єра та президента Албанії Салі Беріші. У листопаді — грудні під його керівництвом почалася чергова хвиля протестів проти уряду, які стають регулярними й супроводжуються певним загостренням через сутички з поліцією. Серед організаторів та учасників протесту є й інші політичні сили, які перебувають в опозиції до Соціалістичної партії Еді Рами.

У Греції страйки та масові демонстрації вже стали звичним явищем і мають загальнонаціональний характер, коли справа стосується трудового законодавства, зарплат, аграрного сектору, субсидій з європейських фондів. Це зазвичай не призводить до загострення всередині країни та ескалації у тривалі протести, утім, шкодить грецькій економіці та політичній системі.

Вплив на глобальні процеси

Складнощі в кожній із країн, які мають чітку проукраїнську позицію і допомагають Україні, вже давно є плацдармом для активізації російських гібридних впливів. У Болгарії і Греції — це церква, культура, історія, хоча у 2026 році варто очікувати підсилення ролі проросійських медіа та більшої активності серед «руських соотечественників» у цих державах. А вже Москва оголосила 2026 рік роком «соотечественника» та подальшої підтримки російської мови в світі, тому ставка робиться на роботу з громадянами РФ за кордоном та на русофілію. Тут варто також виділити Словенію, де русофілія вкорінена в суспільство та має тенденцію до розвитку через співпрацю з «соо-

течественніками» з Хорватії, Сербії, Угорщини, Швейцарії, Австрії. Окрім того, росія буде використовувати політиків, громадські організації та історично-культурні зв'язки, аби максимально підірвати стабільність країн та поступово змінювати їхню позицію щодо України. Видається, що

поза цим може залишитися Албанія, але тут Москва теж працює — через православну церкву, «русских соотечественников», освітні заклади, інформаційний та медійний простір. Враховуючи те, що Албанія, як і Чорногорія, досить близько наблизилася до вступу в ЄС, то гібридні

впливи зростатимуть. Це стосується також інших країн Західних Балкан, серед яких Боснія і Герцеговина та Сербія розглядаються та вже використовуються як плацдарми для постійної російської активності в цьому регіоні.

Прогноз

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Внутрішньополітична криза.

Нестабільна політична ситуація зберігатиметься в **Болгарії** упродовж першої половини 2026 року, бо країну очікують дострокові парламентські вибори — найвірогідніше, наприкінці березня, та чергові президентські вибори, на які чинний президент Румен Радєв уже не зможе обиратися (завершується його другий термін на посаді президента). Утім, Радєв може залишитися в політиці та пройти в парламент зі своєю партією, якої поки не існує, але вона може бути сформована.

Політичний ландшафт Болгарії після дострокових виборів сильно не зміниться, як і ситуація всередині країни. Невирішеними залишаються низка проблем — корупція, клановість у владі, проблеми у функціонуванні судової системи та прокуратури, відсутність економічних реформ. Через це популярності набувають проросійські партії, які виступають за припинення допомоги Україні та відновлення відносин з РФ.

На чергові парламентські вибори очікує і **Словенія**, вони мають відбутися наприкінці березня 2026 року. До влади може повернутися Словенська демократична партія на чолі з колишнім прем'єром Янезом Яншею. Не уникнути присутності в парламенті і проросійських сил, які виступають за відновлення більш тісних контактів з РФ. Вони нечисельні, але в коаліції з іншими партіями, які активно використовують внутрішні та зовнішні проблеми Словенії, можуть дещо розхитувати країну.

В **Албанії** протести проти уряду не виключені й надалі, з можливою радикалізацією та підривом позицій Соціалістичної партії Еді Раму. Але він буде триматися за владу, аби довести країну до ЄС і закрити технічні перемовини до кінця 2027 року.

Греція може демонструвати стабільну політичну хаотичність, що вже можна назвати візитівкою країни. Як і в Болгарії та Албанії, невирішеними залишатимуться економічні проблеми, які ставитимуть багато завдань перед урядом. Одночасно з тим політики будуть намагатися щось робити, оскільки у 2027 році в країні мають відбутися чергові парламентські вибори. Тож можна буде спостерігати сезон чергових обіцянок і деяких виконаних зобов'язань.

ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНА КРИЗА

Чорногорія

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

Для Чорногорії 2025 рік був позначений такими ключовими процесами, як прискорення переговорного процесу з ЄС (уряд країни планує закрити всі розділи до кінця 2026 року, а фінальна мета — вступ Чорногорії до ЄС у 2028-му), подальший розвиток протиріч у лавах строкатої правлячої коаліції навколо центристського Руху «Європа зараз» прем'єр-міністра Мілойка Спаїча та різка актуалізація міграційного питання. В уряді представлені як центристські проєвропейські сили (Рух «Європа зараз», Демократи), так і проросійські партії (Нова сербська демократія, Демократична народна партія), а також, що доволі незвично, традиційно прозахідні партії нацменшин (Бошняцька партія та Албанський форум).

На цьому тлі зберігалася висока активність російського посольства та пов'язаних просербських структур, ключову роль серед яких відіграє Сербська православна церква. Погіршувалася безпекова й кри-

міногенна ситуація (кадровий дефіцит у силових структурах та судовій системі). Рік почався з масового вбивства в Цетинє, що спричинило впродовж усього 2025 року регулярні протести проти керівництва МВС, однак без політичних наслідків.

Попри виклики, Чорногорія досягла помітного прогресу на шляху до ЄС: у жовтні стала частиною SEPA, у листопаді отримала найкращий звіт Єврокомісії за останні роки, а Урсула фон дер Ляен підтвердила реалістичність вступу найближчими роками. Відкрито всі 32 переговорні розділи й попередньо закрито 7, наприкінці 2025 року очікується закриття ще 5. Основною перешкодою лишається розділ 31, блокований Хорватією на тлі погіршення двосторонніх відносин і невирішених питань (Превлака, воєнні злочини 1991–1992 років, судно «Ядран», у 2025 році до переліку тем за ініціативою МЗС Хорватії додалося й «відновлення справедливості» щодо майнових прав хорватської меншини в районі Боко-Которської затоки). Для подальшого просування Чорногорії на шляху до ЄС ці

питання доведеться закрити, а позиція Хорватії (як єдиного сухопутного сусіда Чорногорії з лав ЄС) значно сильніша при цьому — Загреб зацікавлений стратегічно в набутті Чорногорією членства в ЄС, проте стурбований присутністю в правлячій більшості та уряді країни просербських і проросійських партій, які в червні 2024 року ініціювали ухвалення Скупщиною Чорногорії досить дражливої для хорватської сторони резолюції про засудження геноциду в концтаборі Ясеновац під час Другої світової війни (прикметно, що таку резолюцію не ухвалено досі в Сербії). Через це ще в 2024 році Глава Скупщини Чорногорії А. Мандич, віцепрем'єр А. Бечич і лідер коаліційної Демократичної народної партії були оголошені Хорватією персонами нон-грата.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Внутрішньополітична криза із зовнішнім впливом.

Вплив на глобальні процеси

Завдяки, зокрема, зусиллям європейських партнерів, до кінця 2025 року Чорногорія дещо активізувала протидію російському впливу (за-тримання кількох осіб, підозрюваних в участі на російському боці у війні проти України, виклик «на килим» в МЗС російського посла, а найголовніше — урядовий анонс про запровадження візового режиму для громадян РФ у 2026 році в контексті вимог, передбачених євроінтеграцією). Наразі в Чорногорії триває суттєвий перегляд міграційного законодавства, очікується ухвалення парламентом змін до Закону про іноземців, які суттєво підвищать вимоги для отримання дозволу на тимчасове проживання (майновий ценз щодо вартості нерухомості, вимоги до ведення бізнесу і т. п.). Найбільше ці зміни вдарять саме по російській громаді, яка з листопада розпочала разом із деякими іншими групами іноземців (українці не фігурують) активну інформаційну кампанію проти таких намірів уряду, наголошуючи, що відтік іноземців завдасть шкоди ВВП Чорногорії. Між тим, безпосереднім приводом для перегляду міграційної політики країною став спірний інцидент за участі громадян Туреччини в кінці жовтня у Подгориці (країну на декілька днів накрила хвиля антитурецьких настроїв та відвертої ксенофобії), майже одразу уряд тимчасово призупинив безвіз із Туреччиною.

Тенденції

Суспільна підтримка вступу Чорногорії до ЄС, за даними останніх опитувань, є стабільно високою (понад 70%), водночас підтримка НАТО знизилася до близько 40%. Вплив Сербії залишається значним; частина еліт симпатизує президенту Вучичу. Інтереси Белграда й Москви перетинаються, зокрема в небажанні пришвидшення євроінтеграції Чорногорії. Російський посол відкрито заявив про «шкоду» вступу країни до ЄС для Москви.

Гуманітарні наслідки

Чорногорія продовжує займати дружню до України позицію, однак її практичні можливості для надання допомоги (особливо військово-технічної) є вкрай обмеженими. Утім, на політичному рівні у сфері гуманітарних проєктів підтримка відчувалася (голосування на міжнародних майданчиках, оздоровлення дітей тощо).

Таким чином, за останній рік Чорногорія досягла солідного прогресу на європейському шляху й зберегла повне узгодження своєї зовнішньої політики із загальним курсом ЄС. Зберігається консенсус правлячих політичних еліт щодо набуття в найближчі роки членства країни в ЄС. Однак в урядовій коаліції та в суспільстві загалом зберігаються численні поділи й суперечності, так само як і відкриті чутливі питання з ключовим у контексті переговорів щодо ЄС сусідом — Хорватією.

ПРОГНОЗ

Російський чинник, що має своїх симпатиків та серйозних агентів впливу в Чорногорії, вочевидь, докладатиме дедалі більших зусиль для дестабілізації країни, використовуючи наявні суспільно-політичні протиріччя всередині. У прийдешньому році все ж не варто очікувати різкого перегляду країною усталеної євроатлантично орієнтованої зовнішньої політики, зокрема щодо підтримки України. Також 2026 рік, імовірно, стане ключовим та доленосним у контексті руху Чорногорії до ЄС, хоча амбітний намір закрити за наступний рік усі переговорні розділи потребуватиме надзвичайних зусиль та консолідації всіх ключових політичних гравців країни.

ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНА КРИЗА

Хорватія

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

2025 рік у Хорватії позначився виразним політичним контрастом: попри болісну для правочентристської ХДС поразку на президентських виборах, країна продемонструвала подальшу урядову стабільність. Ключовими темами стали відкрита конфронтація між переобраним президентом Зораном Мілановичем (СДП) та прем'єр-міністром Андреєм Пленковичем (ХДС), поступ у реалізації економічних реформ після запровадження євро, поглиблення ролі Хорватії як одного із центральних регіональних гравців ЄС і НАТО, а також інтенсивне загострення протистояння між правими, ультраправими та лівими силами.

Головною внутрішньополітичною подією стали президентські вибори 12 січня 2025 року, на яких Міланович здобув рекордні 74% голосів, упевнено переобравшись на другий термін. Його конкурент, незалежний Драган Приморац, підтриманий ХДС і особисто прем'єром Пленковичем, зазнав значної поразки. Тріумф Мілановича став не лише підтвердженням його персональної популярності, а й виразним свідченням протестного настрою значної частини

електорату щодо правлячої партії. Незважаючи на обмежені конституційні повноваження, Міланович залишився одним із найгучніших критиків уряду, зосереджуючись на питаннях корупції, верховенства права, зовнішньої політики та дій урядової коаліції. Результати виборів стали попередженням для ХДС, вказавши на її вразливість на персональному та іміджевому рівні.

У другій половині року загострилася внутрішня соціально-політична напруга: посилилися конфлікти між правими (включно з ультраправими) та лівими силами, а також між частиною правого табору й сербською нацменшиною. Лівоцентристські партії заговорили про помітне зростання «неоустишистських» та «неофашистських» настроїв. У Загребі та Спліті відбулися масові антисербські демонстрації, часто організовані за участі футбольних ультрасів. Важливу роль у мобілізації правого табору відіграли масштабні концерти Марка Перковича Томпсона, зокрема рекордний виступ 5 липня в Загребі. У відповідь ліві сили провели 30 листопада акції «Об'єднані проти фашизму», які урядові посадовці, зокрема прем'єр Пленкович та міністр оборони Анушич, розкритикували як антидержавні.

Тенденції

Попри політичний тиск та опозиційну критику, уряд Пленковича (коаліція ХДС і Domovinski pokret) протягом року демонстрував стійкість, дотримуючись курсу на поступове соціально-економічне зміцнення. Кабінет приділяв особливу увагу стримуванню інфляції, захисту купівельної спроможності громадян і регулюванню енергетичних тарифів. Хорватія завершила більшість технічних процедур на шляху вступу до OECD, що очікується у 2026 році, закріплюючи статус країни серед розвинених економік. У сфері безпеки важливим кроком стало відновлення військового призову та збільшення оборонних витрат.

У зовнішній політиці Хорватія зберігала репутацію одного з найпопулярніших і найстабільніших партнерів ЄС і НАТО. Загреб активно підтримував розширення ЄС на Західні Балкани, виступаючи за швидкий вступ Чорногорії та Північної Македонії, але водночас наполягаючи на реформах у Боснії і Герцеговині, передусім у питаннях прав хорватської громади. Відносини із Сербією лишалися стримано конфліктними, з фокусом на нерозв'язаних питаннях воєнних злочинів, зниклих безвісти

та майнових претензій. Навесні був укладений новий військовий союз Хорватії, Албанії та Косова. У липні країна приймала Дубровницький форум, присвячений європейській безпеці, енергетичним викликам і підтримці України.

В енергетичній сфері Хорватія зміцнила позицію важливого елемента європейської інфраструктури: розширений LNG-термінал на острові Крк дозволив суттєво збільшити можливості для диверсифікації газопостачання Центральної та Східної Європи, зміцнивши роль країни в європейській енергетичній безпеці.

Хорватсько-українські відносини у 2025 році залишалися стратегічними: Загреб продовжував послідовну політичну, гуманітарну та військову підтримку Києва, одночасно зміцнюючи свої позиції на Балканах і підкреслюючи власну роль як надійного партнера України в ЄС та НАТО.

Попри інституційний конфлікт між президентом і урядом, ідеологічну поляризацію та міжетнічні напруження, Хорватія зберегла макроекономічну стабільність, позитивні темпи розвитку та зміцнила свої міжнародні позиції як стабільний і впливовий член ЄС і НАТО.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Внутрішньополітична криза із зовнішнім впливом.

Румунія

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

Для Румунії 2025 рік став періодом максимальної суспільної поляризації та кризи старої політико-партійної системи: суспільний запит на «свіжі» обличчя став як ніколи високим, а стратегічна роль Бухареста перетворила його на бажану ціль для Москви. Переломною подією стали президентські вибори, де перемогу в другому турі здобув проєвропейський кандидат Нікушор Дан.

Криза старої політичної системи. Десятиліттями в політикумі Румунії домінували «традиційні» важковаговики — Соціал-демократична партія та Націонал-ліберальна партія. Саме вони створили останній уряд, який керував країною перед кризою 2024–2025 років. Проте регулярні корупційні скандали, сповільнення економічного зростання та протистояння всередині коаліції, а згодом і публічна груба критика одне одного призвели до зниження суспільного задоволення політиками та, відповідно, падіння популярності. Інших політичних гравців, представлених, наприклад, «Союзом порятунку Румунії», виборці розглядали як альтернативу, яка не настільки залучена до старої системи, а отже, має перспективи більш прогресивного управління, орієнтованого

на результати. Однак найбільш популярним політичним проєктом стала права партія AUR — не через свою ідеологію, яка полягає у відновленні «історичної величі» Румунії та поверненні «втрачених територій», включно з Молдовою та частинами Угорщини й України, а через новизну облич.

Втручання у президентські вибори 2024–2025. Румунія має стратегічне значення в Європі, адже є одним із найбільш стабільних та економічно розвинутих гравців на Балканському півострові, а також виступає східним форпостом НАТО — ця роль стала особливо важливою з початком широкомасштабного російського вторгнення в Україну у 2022 році. Країна є важливим хабом для логістики військової допомоги Україні, її зберігання та ремонту, а також проведення навчань для Збройних сил України. За це держава отримує економічні стимули та бонуси, зокрема фінансування на додаткові інфраструктурні проєкти від ЄС.

Враховуючи цю роль Румунії, Кремль був і є безпосередньо зацікавлений у дестабілізації внутрішньополітичної ситуації в державі, як це сталося в сусідній Болгарії. У 2024 році відбулося втручання на користь «незалежного» кандидата Келіна Джорджеску, яке закінчи-

лося скасуванням результатів першого туру президентських виборів і перенесенням повторного волевиявлення на весну 2025 року.

Період до повторного проведення виборів характеризувався надзвичайною поляризацією та нестабільністю. Прихильники Джорджеску та його штаб організували масові протести проти чинного уряду, за скасування результатів виборів, де відносно більшість здобули проєвропейські сили. Були численні повідомлення про підвіз протестувальників автобусами та оплати участі в акціях. З іншого боку, прихильники проєвропейських сил також влаштовували акції проти Джорджеску та ультраправих. У зовнішньополітичному вимірі Бухарест стикнувся з критикою як ЄС (Венеційської комісії), так і США, які є традиційними союзниками, проте рішення не було скасовано.

У березні, коли завершувався строк подання на реєстрацію для участі у виборах, ЦВК Румунії анулювала кандидатуру Келіна Джорджеску. Окрім цього, низка розслідувань правоохоронних органів виявила, що його найближчі соратники неодноразово бували в Москві, звідки отримували готівку та зброю для організації протестів по країні. Водночас усунення спричинило вибух суспільного

невдоволення, масштаби якого були штучно роздмухані за допомогою російської інформаційної кампанії. Іншу ультраправу кандидатку Діану Шошоакє також не допустили до виборів, проте особливої суспільної реакції це не викликало, оскільки така ситуація відбувалася вже не вперше. Однак ці дії призвели до консолідації як прихильників ультраправих партій, так і частини тих, хто не визначився, навколо кандидатури лідера АUR Джордже Сіміона, який вчасно пом'якшив свою риторику, що дозволило залучити виборців-«центристів». Іншим, хоч і менш популярним фаворитом став колишній прем'єр Віктор Понта, який балотувався як незалежний кандидат.

Проєвропейський табір тим часом спіткав значний розкол. Правляча коаліція висунула спільного кандидата Кріна Антонеску, проте очільниця «Союзу порятунку Румунії» Елена Ласконі, яка здобула друге місце на скасованих виборах, не відмовилася від участі в гонці. Окрім цього, учасником став і незалежний мер Бухареста Нікушор Дан. Такий розкол спричинив низькі результати для кандидатів, особливо для Ласконі, яка внаслідок провалу на виборах залишила посаду очільниці партії. Зрештою, попри всі обставини, перемогу вдалося здобути Нікушору Дану — особливо

завдяки підтримці діаспори, що мешкає в Молдові, залучити яку допомагала Майя Санду.

Насамкінець, перемога Дана на президентських виборах не вирішила фундаментальних проблем у румунській політиці. Парламент пережив кілька криз, коли соціал-демократи покидали уряд або погрожували вийти з нього, якщо непопулярні серед їхнього електорату реформи будуть прийняті. Також праві партії утримують стабільну популярність: на виборах мера Бухареста, які відбулися в грудні 2025 року, представниця АUR здобула друге місце. Вона назвала цей результат «наслідком вкрадених президентських виборів», що свідчить про те, що ця подія стала однією з центральних в оновленій риторичі ультраправих.

Тенденції

Найбільш небезпечною для політики Румунії станом на кінець 2025 року є потенційна криза всередині парламенту. Вона може бути спричинена двома факторами: небажанням

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Внутрішньополітична криза, зовнішнє втручання.

Соціал-демократичної партії співпрацювати не на своїх умовах та потенційною «підривною активністю» партії румунських угорців, яку підозрюють у зв'язках з урядом Віктора Орбана в Угорщині. Найбільш небезпечним є перший сценарій, адже після програшу спільного кандидата від соцдемів на президентських виборах навесні 2025 року партія вже виходила з коаліції. Окрім цього, опір її представників необхідним фінансовим і податковим реформам уповільнює темпи економічного зростання Румунії, що створює загрози для стабільного розвитку держави. Протягом останніх шести місяців у румунських ЗМІ неодноразово з'являлися версії про те, що соціал-демократи можуть готувати потенційну коаліцію з AUR, проте явних підтверджень цьому процесу немає.

Попри відносну стабільність, така поведінка й розкол усередині проєвропейських партій є чинником, який негативно впливає на суспільне сприйняття згаданих політичних сил суспільством. Запит на нові обличчя не зник, тому за відсутності відчутних змін як у партійній політиці та публічній репрезентації, так і в економічній та антикорупційній політиці це несе ризики провалу на наступних парламентських виборах. Такий перебіг подій може змінити політичний курс Румунії та розвернути в бік кремля, що несе загрозу не лише для самої держави, а й для регіональної

безпеки.

Президентські вибори 2024–2025 виявилися для Румунії переломним моментом, коли стало зрозуміло, що стара політична система потребує інноваційних змін. Втома виборців від традиційних партій і представників вилилася в зростання популярності нових обличч незалежно від їхньої ідеології, що несе значні ризики зміни політичного курсу Бухареста. Значне зростання популярності правих партій припинилося, але підтримка залишається на рівні приблизно третини в регулярному випадку, що яскраво проявилось на виборах мера Бухареста. Проєвропейський табір залишається розколотим попри зовнішню демонстрацію співпраці в межах уряду.

Для подолання або принаймні зменшення потенційного впливу зазначених загроз румунським партіям проєвропейського характеру потрібно відкинути протиріччя та особисті стереотипи задля стабільного майбутнього держави, а також змінити підхід до інформаційної політики, що могло б покращити їхній імідж. Інструмент скасування виборів чи недопущення кандидатів хоч і проявив себе як дієвий у протидії зовнішньому втручання, проте не може залишатися єдиним, адже це підриває принципи функціонування демократії.

Прогноз

Румунський уряд продовжить послідовну прагматичну політику, що включає підтримку України та зусиль ЄС і НАТО щодо врегулювання війни, зокрема шляхом надання логістичної допомоги. За допомогою фінансування від Брюсселя масштабні інфраструктурні проєкти вдасться продовжити, що покращить транспортне сполучення країни та розширить спроможності морських портів.

У політичному плані існує ймовірність чергової кризи в уряді, спровокованої Соціал-демократичною партією, проте, за досвідом попередніх разів, її з достатньо високою ймовірністю вдасться мінімізувати. Уряд продовжить стабільну роботу, проте реалізація всіх необхідних реформ залишається під питанням через вищезгадані внутрішні протиріччя.

Загалом внутрішній ситуації буде характерна поляризація та значний ступінь невизначеності серед суспільства, допоки не буде запроваджена нова якісна інформаційна політика. Це стане важливим аспектом у контексті наступних виборів у державі.

ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНА КРИЗА

Молдова

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

2025 рік став надзвичайно складним для Республіки Молдова в контексті гібридних виборів та збереження демократії. Розкол суспільної думки, який яскраво проявився на президентських виборах та референдумі щодо європейської інтеграції в 2024 році, лише посилюється перед парламентськими виборами, а російська пропаганда та політичні проєкти ще більше загострювали проблему. Ситуацію можна охарактеризувати кількома кризами.

Криза суспільної довіри до європейської інтеграції. Курс на вступ у ЄС залишається чи не найбільш суперечливою темою в політиці та суспільстві Республіки Молдова через низку чинників, передусім пов'язаних із підривом довіри до процесу внаслідок політичних і фінансових маніпуляцій колишньої Демократичної партії та її сателітів, які фінансував найбагатший олігарх країни Влад Плахотнюк. Після «схеми мільярда доларів», яка стала найбільшою корупційною аферою в історії Молдови, віра в реальні зміни похитнула-

ся, що дозволяє маніпулятивним заявам та дезінформації легше змінювати суспільне сприйняття. Це яскраво проявилось в російських дезінформаційних кампаніях, проведених протягом 2024–2025 років із метою усунення від влади президентки Майї Санду та проєвропейської партії PAS.

Іншою проблемою залишається відсутність відчутних для пересічного громадянина результатів реформ, які пропонує влада, насамперед в економічній сфері. Ціни, особливо на енергоносії та електрику, зростають швидше за заробітні плати, рівень життя залишається нижче очікуваного, а війна в сусідній Україні та велика кількість переміщених осіб створюють додаткове навантаження на економіку. Корупція досі присутня на багатьох рівнях влади та юстиції, що знижує довіру до державного апарату. З іншого боку, пропозиції опозиційних політичних сил — переважно соціалістів та комуністів — спрямовані на навіювання ностальгії за більш «стабільними» часами з дешевим газом та соціальними виплатами. Економічні

вигоди, хоч і короткострокові, видаються більш привабливими, особливо для жителів менш розвинутих регіонів країни.

Як результат, на парламентських виборах у вересні 2025 року громадяни, які віддали голос за PAS, зробили це не через віру в швидку євроінтеграцію чи моментальні економічні покращення, а задля безпеки своєї держави. Це вирізняє партію серед інших: її керівництво чітко розуміє, що політика москви спрямована на повернення Кишинева до своєї геополітичної орбіти та потенційне використання в ролі плацдарму для продовження агресії проти України, що становить екзистенційну загрозу для Республіки Молдова.

Криза інформаційної безпеки. Останній рік характеризувався безпрецедентною кількістю інформаційних атак, маніпуляцій та дезінформаційних повідомлень, створених за фінансування російських і про-російських мереж впливу в Молдові. За різною статистикою, кожен житель країни стикається з дезінформацією щонайменше двічі на день. Попри обмеження мовлення російських каналів, зокрема RussiaToday, Sputnik

та інших, доступ до інших джерел інформації, зокрема телеграм-каналів, залишається відкритим. Окрім цього, окремі гравці, такі як олігарх-утікач Ілан Шор, фінансували власні мережі впливу, наприклад, телеканали та радіо, для поширення вигідних кремлю нарративів. Постать Ілана Шора в цьому контексті є феноменом, адже олігарх причетний до вищезгаданої афери з викрадення мільярда доларів із банків Молдови, проте досі зберігає певну популярність серед населення, особливо в Гагаузії. За його фінансування з 2022 року в столиці Кишиневі та інших великих містах регулярно проводять протести проти чинної влади та закликають до її повалення й відновлення зв'язків із РФ, а політичні проєкти змогли здобути владу в Гагаузії та інших районах. Найбільшим скандалом стала перемога на виборах башкана Гагаузії раніше не відомої Євгенії Гуцул, перевиборча кампанія якої стартувала за три тижні до виборів. Вона була представницею вже забороненої партії «Шор». У 2025 році Гуцул пред'явили звинувачення в незаконному фінансуванні по-

літичної партії, внаслідок чого винесли вирок та ув'язнили. Інші проєкти, пов'язані з «Шором», включали партію «Велика Молдова» Вікторії Фуртуне, яка позиціонувала її як ультраправу з територіальними претензіями до сусідів, передусім до України.

Варто зазначити, що попри ефективну протидію Служби інформаційної безпеки, поліції Молдови в координації з Румунією та ЄС, у сфері інформаційної безпеки досі залишаються значні проблеми, які насамперед виходять з економічно несприятливого становища більшості громадян. Метод застосування закону про фінансування політичних партій виявився дієвим для протистояння прокремлівським проєктам на парламентських виборах у 2025 році, проте занадто часто його використання в перспективі може призвести до структурних проблем у підтримці демократії та політичного плюралізму.

Тенденції

2025 рік став переломним для Молдови, проте партія PAS змогла втримати владу та здобути монобільшість у парламенті на наступні чотири роки. Попри це, криза довіри до євроінтеграції, криза ідентичності та криза інформаційної безпеки залишаються значними проблемами, як

і відсутність відчутних результатів у економічній політиці. Надалі партії варто йти на компроміси та розширювати можливу співпрацю з іншими політичними силами для забезпечення потенційної коаліційної більшості в майбутньому складі парламенту, а також для збереження послідовної державної політики. Окрім цього, потрібно вжити заходів для зміцнення довіри громадян до державної влади, що встановить міцніший фундамент для подальших процесів державотворення. Російська інформаційна кампанія триває, хоч і меншою мірою, тому системна робота з протидії залишається одним із необхідних пріоритетів.

Іншою проблемою Молдови залишається відсутність конкретної ідеології в політичних партій. Партія PAS спрямована на європейську інтеграцію, прогресивізм та реформи, проте не формулює свого бачення подальших процесів державотворення або робить це нерегулярно. Загалом її можна умовно віднести до течії «молдовенізму», тобто збереження незалежності й суверенітету Республіки Молдова як окремої держави. Опозиційні сили, зокрема блок «Альтернатива», «Наша партія» соціалісти та комуністи теж уникають чітких формулювань, хоча останні часто апелюють до радянської спадщини, що частково характеризує їхнє бачення ідентичності «пострадянської

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Внутрішньополітична криза, зовнішнє втручання.

держави». З іншого боку, партія «Демократія вдома», попри сумнівність їхніх реальних намірів, просуває ідеологію уніонізму з Румунією, що є однією з трьох домінантних версій подальшого майбутнього Кишинева. Дискурс про об'єднання був особливо актуальним на початку періоду незалежності з 1991 року, проте був швидко придушений, зокрема в результаті збройного конфлікту в Придністров'ї.

Відсутність конкретного узгодженого із суспільством бачення майбутнього розвитку безальтернативно призводитиме до подальшої суспільної поляризації та потенційних політичних криз, а також створюватиме підґрунтя для маніпуляцій, чим активно користується кремль та лояльні до нього гравці.

Прогноз

PAS продовжить прозахідний та проєвропейський курс Кишинева. Новий прем'єр Александру Мунтяну пообіцяв привести державу в склад ЄС до кінця свого мандату, що може бути можливим за пришвидшення темпу реформ та політичної волі в Брюсселі. Викликом залишається блокування з боку Угорщини вступу Молдови та України, які станом на грудень 2025 в одному «блоці» на вступ. Опозиційні партії продовжуватимуть звичну риторику, яка складається зі звинувачень правлячої партії, періодичних протестів та підкупу громадян для участі в них, показових політичних заяв та ігнорування закликів до діалогу.

Російський вплив шляхом пропаганди та дезінформаційних кампаній залишатиметься відчутно присутнім у країні, що становитиме серйозну безпекову загрозу. Навряд чи уряд зможе перекрити всі канали доступу до такої інформації, тому, вочевидь, спробує здійснити зміни в державній інформаційній політиці для покращення ситуації. Враховуючи невисокий рівень довіри до державних інституцій, висока успішність таких ініціатив є малоюмовірною. Немає підстав вважати, що криза ідентичності буде вирішена найближчим часом, оскільки потребує значних інвестицій часу, фінансових та людських ресурсів для розробки плану та погодження його із суспільством, а також інтеграції його в політичне життя держави.

ДИПЛОМАТИЧНЕ

ПРОТИСТОЯННЯ

ВЕНЕСУЕЛА – ГАЯНА – США

01.

Події, інциденти

3 грудня 2023 року у Венесуелі за ініціативи президента Ніколаса Мадуро відбувся референдум щодо претензій на частину території сусідньої Гаяни — регіону Ессекібо. Його метою була легітимація анексії регіону, утворення нового штату Гаяна-Ессекібо й надання місцевому населенню венесуельського громадянства.

Протягом 2025 року територіальна суперечка за регіон Ессекібо перетворилася з двостороннього конфлікту на тристороннє протистояння з прямим втручанням США. Попри «Угоду Аргайл» 2023 року, режим Ніколаса Мадуро продовжив юридичну та логістичну анексію. 7 січня 2025 року Мадуро оголосив про плани провести 25 травня вибори «губернатора» новоствореного венесуельського штату «Гаяна-Ессекібо».

У відповідь Гаяна звернулася до Міжнародного суду ООН. 1 травня 2025 року Суд видав обов'язковий до виконання наказ, що вимагав від Венесуели «утриматися від проведення виборів» на території, яку адмініструє Гаяна. Каракас «категорично відкинув» це рішення, заявивши, що не визнає юрисдикцію Суду.

Мадуро, ігноруючи застереження ООН,

провів символічні вибори «губернатора» штату Гаяна-Ессекібо 25 травня 2025 року. Оскільки територія фактично контролюється Джорджтауном, голосування відбулося у прикордонному венесуельському місті Тумеремо, що було оголошено «тимчасовою столицею» нового штату. Цей акт призвів до введення США повного ембарго на венесуельську нафту в червні 2025 року, що скасувало всі попередні ліцензійні послаблення для західних компаній.

На цьому тлі відбулася різка зміна політики Вашингтона. Нова адміністрація США на чолі з Дональдом Трампом перейшла до активної «дипломатії канонерок». У лютому 2025 року венесуельські наркокартелі, зокрема «Трен де Арагуа», були визнані іноземними терористичними організаціями. Це розв'язало руки американським військовим для проведення операцій у регіоні.

Кульмінація настала наприкінці літа. У серпні 2025 року США розпочали найбільше за останні десятиліття розгортання військово-морських сил у Карибському басейні під приводом боротьби з наркотероризмом. До вересня біля узбережжя Венесуели перебувало до 10 кораблів ВМС США, включно з десантним кораблем USS Iwo Jima. 2 вересня

американські сили завдали удару по венесуельському судну, нібито пов'язаному з картелем, вбивши 11 осіб. 4 вересня венесуельські F-16 здійснили провокаційний обліт есмінця USS Jason Dunham.

У листопаді 2025 року напруга в морі досягла піку: венесуельський патрульний корабель здійснив небезпечне маневрування біля нафтової платформи ExxonMobil у водах Ессекібо. Ситуацію було врегульовано лише після того, як палубна авіація США здійснила демонстративні польоти над венесуельським судном. У грудні 2025 року США офіційно відкрили «Офіс оборонної співпраці» безпосередньо в Джорджтауні, що де-факто означає створення постійної військової бази.

3-го січня 2026 року відбулося раптове загострення: США провели блискавичну десантну операцію, внаслідок якої Ніколас Мадуро був захоплений і вивезений за кордон.

Вплив на глобальні процеси

Конфлікт став яскравим проявом нової доктрини США в Латинській Америці — «Монро 2.0». Пряма військова присутність США в Карибському басейні має на меті не лише захист Гаяни (де американська ExxonMobil веде видобуток нафти) та боротьбу з наркотиками, а й тиск на режим Мадуро задля його повалення.

Відсторонення Мадуро від влади у Венесуелі може потягти за собою низку радикальних змін на геополітичній мапі світу. Якщо владу в Каракасі захоплять прозахідні сили, країна перейде під вплив США, послабивши позиції росії та Китаю в Латинській Америці. Значних змін може зазнати ситуація на ринку нафти, позаяк Венесуела є країною з найбільшими у світі розвіданими запасами чорного золота.

Тенденції

Конфлікт перейшов із юридичної площини у військово-політичну. Венесуела використовує загрозу анексії для внутрішньої мобілізації на тлі економічної кризи. США використовують цю загрозу як привід для посилення військового тиску на Каракас, що є їхньою давньою стратегічною метою. Гаяна, попри ризики, виграє від американської підтримки, що цементує її контроль над офшорними нафтовими родовищами.

Новою тенденцією кінця 2025 року стало використання боротьби з наркокартелями як легітимного приводу для американських ударів по венесуельській військовій інфраструктурі на кордоні, що дозволило США послаблювати режим Мадуро без формального оголошення війни.

Однак події 3-го січня 2026 року повністю змінили динаміку подій. Тепер усе залежатиме від того, хто перетягне на себе владу в Каракасі. Ймовірно, певний час відбуватиметься протистояння розрізнених груп: прибічники Мадуро боротимуться з проамериканськими колами.

Інтенсивність

Висока інтенсивність дипломатичного та військового протистояння, що зросла до максимуму третього січня 2026 року. Імовірно, наслідком цих подій стане поглиблення внутрішньополітичної кризи у Венесуелі.

Переговори між сторонами

Формальні переговори між Венесуелою та Гаяною повністю припинилися. Каракас відмовляється від процесу в ООН, наполягаючи на прямих переговорах, які Гаяна відкидала. Водночас регіональні посередники (CARICOM, Бразилія) фактично втратили

вплив після прямого втручання США. Будь-які контакти тепер відбуваються за лінією Вашингтон — Каракас, переважно у формі ультиматумів та погроз.

Будь-які контакти наприкінці року здійснювалися виключно через закриті канали зв'язку між військовим керівництвом США та Венесуели (Hotline) для уникнення випадкового зіткнення в повітрі чи на морі. Бразилія офіційно самоусунулася від ролі посередника у грудні, заявивши про «неможливість діалогу з Каракасом».

Відновлення переговорів у 2026 році буде можливим лише після встановлення нового уряду в Каракасі.

Прогноз

У Венесуелі очікується боротьба за владу після усунення Мадуро, що поглибить і без того катастрофічну гуманітарну кризу. США будуть намагатися поставити в Каракасі лояльний уряд, однак не варто нехтувати ймовірністю жорсткого спротиву з боку прибічників Мадуро.

02. ТИСК РФ НА КРАЇНИ НАТО

Події, інциденти

За 2025 рік зафіксовано серію прольотів російських безпілотників та літаків над територіями Польщі, Румунії та Естонії.

Близько 20 дронів проникли вглиб Польщі 09.09.2025, що змусило закрити аеропорти. Три військовослужбовці зс рф проникли на територію Естонії 17.12.2025 на 20 хвилин.

Німеччина та Данія офіційно звинуватили рф у низці кібератак на муніципальні структури. Останні спричинили аварії на водогонках у Данії та проблеми в системі управління повітряним рухом Німеччини. Спецслужби країн ЄС звітують про сплеск підпалів та актів саботажу (зокрема на складах із допомогою для України), які організовує російська розвідка через кримінальних посередників.

У 2025 році рф посилила радіоелектронну боротьбу над Балтійським морем, передусім із Калінінградської обл., що призводить до

масових збоїв у навігації цивільної авіації. Зокрема, на січень 2025 року Польща зафіксувала понад 2700 інцидентів втручання.

Було виявлено втручання рф у вибори протягом 2025 року в країнах НАТО, а саме:

- Вибори до нижньої палати парламенту Німеччини 23.02.2025. Втручання могло вплинути на значне зростання підтримки проросійської партії «Альтернатива для Німеччини» (з 10,4% до 20,8% голосів виборців).

- Муніципальні вибори в Данії, напередодні яких рф влаштувала серію DDoS-атак на урядові та виборчі ресурси.

- У Румунії не допустили прихід до влади проросійського кандидата на виборах президента в травні 2025 року. Після скасування першого туру виборів у 2024-му заборонили подальшу участь у виборах українофобу Коліну Джорджеску, який фіктивно переміг

через російський вплив. Вибори президента 04.05 та 18.05.2025 виграв проєвропейський кандидат Нікушор Дан.

- Вибори до нижньої палати парламенту Чехії 03.04.2025 принесли перемогу з незначним відривом проросійським силам. 04.10.2025 проукраїнський уряд на чолі з Петром Фіалою змінився на уряд на чолі з проросійським Бабішем. А спікером нижньої палати став Окамура, що відверто зірвав із парламенту прапори України, встановлені на її підтримку чехами.

Країни НАТО реагували на загрозу рф. У січні 2025 року була розпочата операція Baltic Watch для посиленого захисту підводних комунікацій (трубопроводів та кабелів) у Балтійському морі. Країни НАТО погодилися поступово підвищувати оборонні витрати до 5% від ВВП до 2035 року із саміту в червні 2025-го. Генеральний секретар НАТО Марк Рютте протягом року робив неодноразові заяви на підтримку України та підкреслював агресію рф, що може дійти до прямого нападу на НАТО, передусім на Естонію, в найближчі три роки. Однак на тлі реального рівня тиску рф на країни НАТО та їхніх союзників ці складові протидії є недостатніми та голослівними. Єдиний значний позитив: рекордне зростання надання та продажів зброї Україні від країн НАТО в Європі у травні — червні 2025 року після зменшення від США.

Тенденції

Ризикованою для НАТО на тлі зростання агресії рф є роль нинішнього президента США Трампа. Позитивною з його боку є лише ініціатива збільшити витрати на оборону в НАТО до 5% з боку кожного учасника.

Інші позиції Трампа щодо майбутнього НАТО є туманними. У новій Стратегії національної безпеки США від грудня 2025 року Трамп затвердив, що роль його держави в обороні Європи зменшиться, країни Європи мають узяти першочергову відповідальність за це. Трамп робив і неоднозначні заяви про участь США в захисті інших держав НАТО в разі зовнішнього нападу залежно від виконання своїх фінансових зобов'язань.

Інтенсивність

Дипломатичне протистояння, гібридний тиск.

Прогноз

Агресія рф на порозі країн НАТО в Європі. На тлі скептичних настроїв нинішнього керівництва США та низки його прихильників Україна виглядає реалістичнішим фактором стримування рф від нападу на НАТО в Європі. Поки українці стримують майже всі сили рф, додаткових у агресора для НАТО нема. Є країни НАТО, які надають озброєння, більшу частину оборонного бюджету Україні, посилюють власну оборону та зупиняють агентів рф на власній території (Естонія, Латвія, Литва, Румунія, Данія, Франція). Але низці інших доцільно активізуватись превентивно, поки рф не вдарила. Це стосується, як лідерів альянсу (Німеччина, Сполучене Королівство, активність якого з підтримки України впала з 2024), так і прикордонних із рф країн (Фінляндія, Болгарія через акваторію Чорного моря та особливо Польща). Також НАТО варто сформувати механізм реагування на членів Альянсу, що опинилися під владою проросійських сил (Угорщина та Словаччина).

03. КОРЕЙСЬКИЙ ПІВОСТРІВ

Події, інциденти

Протягом 2025 року напруга на Корейському півострові визначалася двома процесами: повною інтеграцією КНДР у військову машину росії та внутрішньополітичною кризою в Південній Кореї.

Пхеньян продовжив виконувати зобов'язання в рамках «Договору про всеосяжне стратегічне партнерство» з рф. Протягом року Південна Корея та західні розвідки неодноразово підтверджували виряджання нових північнокорейських військових підрозділів (загальною чисельністю понад 20 тисяч осіб) для участі у війні проти України, зокрема в Курській обл. рф. 23 жовтня Кім Чен Ин особисто взяв участь у закладанні меморіалу в Пхеньяні на честь солдатів КНДР, загиблих у боях в росії. У листопаді — грудні 2025 року зафіксовано перші випадки прямої участі північнокорейських спецпризначенців у штурмових діях на лінії зіткнення.

Водночас КНДР продовжувала розвиток ракетної програми. Замість очікуваного «дипломатичного потепління» під час візиту президента США Дональда Трампа на саміт АТЕС у Кенджу (листопад 2025) Пхеньян провів демонстративне випробування модернізованої МБР «Хвасон-19», що здатна досягати будь-якої точки США.

Республіка Корея більшу частину року була паралізована конституційною кризою. Після невдалої спроби запровадження воєнного стану в грудні 2024 року президент Юн Сок Йоль був заарештований за звинуваченням у повстанні, а 4 квітня 2025 року Конституційний суд одностайно затвердив його імпічмент. На дострокових виборах 3

червня перемогу здобув лідер ліберальної опозиції Лі Чже Мюн.

Тенденції

Головна тенденція — зміцнення осі Пхеньян — москва, що перейшла від ситуативного союзу до повноцінного військового альянсу. Це підвищує впевненість Кім Чен Ина і знижує ефективність будь-якого дипломатичного тиску з боку Заходу. КНДР офіційно завершила демаркацію кордону з Півднем, звівши бетонні стіни на місці колишніх шляхів сполучення, що символізує остаточну відмову від ідеї об'єднання. У Південній Кореї після стабілізації влади новий уряд намагається балансувати між жорсткою відповіддю КНДР та спробами уникнути ескалації, водночас долаючи складні торговельні відносини з адміністрацією Трампа.

Вплив на глобальні процеси

КНДР остаточно перетворилася на ключового військового сателіта росії, забезпечуючи її значною кількістю боєприпасів та живою силою в обмін на технології, паливо та продовольство. Це нівелювало десятиліття міжнародних санкцій. Пхеньян відкрито використовує війну в Україні як полігон для своїх військових та отримання бойового досвіду.

Внутрішня криза в Сеулі тимчасово послабила позиції американських союзників у регіоні. Попри прихід до влади ліберального президента Лі, військова співпраця у трикутнику США — Японія — Південна Корея продовжилася. У червні та вересні 2025 року відбулися масштабні тристоронні військово-морські та повітряні навчання Freedom

Edge. США підтвердили розширення «ядерної парасольки» для Сеула у відповідь на передання росією ракетних технологій Пхеньяну.

Інтенсивність

Дипломатичне протистояння високої інтенсивності. Періодичні військові провокації (ракетні запуски) з боку КНДР. Зростання частоти кібератак на фінансову систему Південної Кореї.

Переговори між сторонами

Будь-які міжкорейські контакти заморожені. Пхеньян ігнорує Сеул, ведучи прямий діалог лише з Москвою та Пекіном. Початок роботи нової адміністрації в Південній Кореї не призвів до відновлення діалогу. Спекуляції щодо можливої зустрічі Кім Чен Іна та Дональда Трампа під час саміту АТЕС

залишаються лише чутками.

Саміт АТЕС не став майданчиком для перемовин: Пхеньян відхилив пропозицію Вашингтона щодо зустрічі на рівні глав держав, вимагаючи попереднього зняття санкцій та визнання КНДР ядерною державою.

Прогноз

У 2026 році КНДР продовжить інтеграцію з росією та, ймовірно, проведе нові, більш значущі випробування озброєнь (зокрема МБР). Новий уряд Південної Кореї буде змушений продовжувати політику стримування у союзі зі США, попри можливі ідеологічні розбіжності з Вашингтоном. Ризик ескалації на кордоні залишається високим.

Очікується, що Сеул може повернутися до дискусії про створення власної ядерної зброї, якщо технологічний відрив КНДР стане критичним завдяки допомозі РФ.

КИТАЙ – ТАЙВАНЬ

04. Події, інциденти

Протягом 2025 року Пекін змінив тактику тиску на Тайвань, перейшовши від періодичних масштабних навчань у відповідь на політичні події до перманентної військової присутності високої інтенсивності. Замість нових навчань типу «Joint Sword» Народно-визвольна армія Китаю (НВАК) встановила «нову норму» щоденних операцій у «сірій зоні».

Протягом моніторингового періоду НВАК регулярно направляла десятки літаків, без-

пілотників та військово-морських кораблів у зону ідентифікації ППО Тайваню та через серединну лінію протоки. Кульмінації тиск досяг у вересні та жовтні 2025 року, коли тайванське міністерство оборони кілька разів фіксувало понад 100 літаків та десятки кораблів НВАК, що одночасно діяли навколо острова, фактично відпрацьовуючи елементи морської та повітряної блокади.

У грудні 2025 року Пекін вперше залучив групу цивільних поромів «ро-ро» (ro-ro ships) у спільних навчаннях із ВМС НВАК

біля берегів провінції Фуцзянь, що було розцінено розвідкою як відпрацювання сценарію масової висадки десанту.

У відповідь адміністрація президента Тайваню Лай Чін Те продовжувала політику зміцнення асиметричної оборони. У 2025 році було прискорено виробництво вітчизняних протикорабельних ракет та дронів. Тайвань також офіційно оголосив про створення Корпусу безпілотних систем у складі Збройних сил, інтегруючи досвід російсько-української війни.

Нова адміністрація США на чолі з Дональдом Трампом, хоч і утримувалася від прямої зміни політики «одного Китаю», посилила військову підтримку. У липні 2025 року було схвалено продаж зброї Тайваню на \$5 мільярдів, що включав безпілотники MQ-9B SeaGuardian та ракети берегової оборони Harpoon.

Під час листопадового саміту АТЕС президент Трамп підтвердив прихильність до «Закону про відносини з Тайванем», проте висунув вимогу до Тайбею збільшити витрати на оборону до 5% ВВП в обмін на подальше розширення військових гарантій.

Вплив на глобальні процеси

Постійна напруга в Тайванській протоці залишалася головним ризиком для світової економіки. Загроза навіть випадкового інциденту підживлювала глобальну тенденцію до зниження ризиків у ланцюгах постачання.

Американські, європейські та японські технологічні компанії (зокрема, Apple, Nvidia, ASML) у 2025 році прискорили інвестиції у будівництво нових заводів із виробництва напівпровідників у США (Аризона, Техас) та Європі. Це відбувається з метою зменшення критичної залежності від тайванської ком-

панії TSMC, що може опинитися в епіцентрі конфлікту.

У грудні 2025 року TSMC офіційно запустила пробну експлуатацію свого першого заводу в Аризоні, що стало знаковим етапом «географічної диверсифікації» галузі.

Тенденції

Головна тенденція — нормалізація Китаєм військових операцій у безпосередній близькості до Тайваню. Метою Пекіна є виснаження Збройних сил Тайваню, постійне тестування часу реакції ППО, психологічний тиск на населення та створення умов, за яких будь-який іноземний корабель чи літак у протоці діятиме з дозволу КНР. Окремою тенденцією стало регулярне патрулювання китайської берегової охорони у водах навколо островів Кінмень та Мацзу, що фактично нівелює тайванську юрисдикцію в цих зонах.

Політика Вашингтона стала більш транзакційною: адміністрація Трампа використовує питання Тайваню як важіль у масштабних торговельних переговорах із КНР, що створює певну стратегічну невизначеність для обох сторін.

Інтенсивність

Дипломатичне протистояння високої інтенсивності з перманентними військовими провокаціями «сірої зони» з боку КНР. Ризик ескалації внаслідок зіткнення літаків чи кораблів є найвищим за останнє десятиліття.

Прогноз

У 2026 році повномасштабне вторгнення КНР залишається малоімовірним через величезні економічні ризики для самого Китаю. Однак Пекін продовжить посилюва-

ти блокадні дії, намагаючись ізолювати Тайвань. Імовірно є запровадження Пекіном «карантинних заходів»: вибіркового огляду комерційних суден, що прямують до Тайваню, під приводом боротьби з контрабандою зброї. США та їхні союзники

(Японія, Австралія) у відповідь посилять власну військову присутність у регіоні та прискорять переозброєння Тайваню, намагаючись зберегти баланс сил та не допустити реалізації китайського плану анексії.

05. ГРЕНЛАНДІЯ

Події, інциденту

Конфлікт почався 19.08.2019 та пов'язаний із Дональдом Трампом як президентом США. Тоді Трамп уперше висловився про намір «придбати» острів у Данії як складову «великої угоди». Прем'єр-міністр Данії Метте Фредеріксен відхилила угоду як «абсурдну», тодішній візит Трампа до Данії було скасовано.

У 2019 США та Гренландія підписала меморандум про взаєморозуміння у гірничодобувній галузі. Угода стала нормативною базою співпраці зі США з розвідки покладів металів у Гренландії, в тому числі рідкоземельних, та інвестування в їх видобуток. Одним з інвесторів, хто отримав підтримку з угоди, був Говард Лутнік, міністр торгівлі США з 2025.

КНР неодноразово намагалась інвестувати у видобуток металів та будівництво аеропортів у Гренландії, але уряди останньої та Данії заблокували ці спроби обмеженнями з 2021. Посилена активність КНР щодо Гренландії є одним з факторів апелювання Трампа з прихильниками щодо «потреби» США в острові.

Після інавгурації Трампа у 2025 році на дру-

гий термін він із прибічниками повернувся до дій щодо Гренландії більш агресивно.

У січні 2025 року до Гренландії завітав Дональд Трамп-молодший. Тоді ж з'явилося відео, як невідомий мешканець Гренландії у футболці з гаслом Трампа «Зробимо Америку знову великою!» закликає Трампа купити Гренландію і звільнити її від «колонізації» Данією.

05.03.2025 Трамп заявив, що підтримує право мешканців Гренландії визначати своє майбутнє і привітає їх у США, якщо так вирішать. Трамп сказав, що США так чи інакше отримають Гренландію, бо це потрібно для їхньої національної та міжнародної безпеки. Трампу знову заперечила прем'єр-міністр Фредеріксен.

Прем'єр Гренландії з 2021 по 2025 роки Муте Егеде наголошував, що жителі острова більше прагнуть незалежності, ніж громадянства Данії чи США, і вітав лише посилення інтересів бізнесу зі США в Гренландії.

28.09.2025 Гренландію відвідали віцепрезидент США Джей Ді Венс із дружиною, радник із нацбезпеки Майк Уолтц, міністр енергетики Кріс Райт. На авіабазі США на острові Венс

заявив, що Данія не здатна гарантувати безпеку в Арктиці й недостатньо інвестує в добробут мешканців Гренландії, як це можуть зробити США. Він сказав, що США були б раді взяти Гренландію під контроль. Притому Венс затвердив, що це буде досягнуто шляхом перемовин із Гренландією, яка отримає незалежність від Данії, без військової сили. Прем'єр-міністр Данії назвала візит неприйнятним тиском, посадовці Данії відмовили у візитах делегації США поза базу. Прем'єр Гренландії з 07.04.2025 Єнс-Фредерік Нільсен заявив, що США не проявляють достатньої поваги до союзника в НАТО, і цю зовнішньополітичну ситуацію його уряд виправить.

На фоні цього також зросла підтримка Гренландії з боку ЄС. У вересні 2025 Гренландію відвідала делегація парламентарів з ЄС. У жовтні 2025 Єнс-Фредерік Нільсен відвідав Європарламент, де подякував ЄС за зовнішньополітичну підтримку. Заходи підтримки Гренландії ЄС посилював з 2019, в тому числі через посилення фінансової допомоги та відкриття офісу Єврокомісії в столиці Гренландії Нууці у 2024.

10.12.2025 служба військової розвідки Данії у щорічному звіті вперше охарактеризувала США як потенційну загрозу безпеці Данії через політику адміністрації Дональда Трампа.

22.12.2025 Трамп призначив Джеффа Лендрі, губернатора Луїзіани, спецпосланцем щодо Гренландії. Лендрі заявив про мету свого призначення як вести діалог із мешканцями острова щодо його розвитку. Представники Данії та Гренландії висловили обурення цим.

Інтенсивність

Дипломатичний конфлікт

Тенденції

Гренландія є автономною країною в складі Королівства Данія з 1978 року. З 2003 має повноваження у зовнішній політиці з питань, що мають значення для Гренландії, згідно декларації Іттілек. З 2009 року користується розширеною автономією, а саме до відання парламенту Гренландії належать внутрішні справи, включаючи розробку надр та морських ресурсів з отримання прибутку від них, судова система та правопорядок, медицина та освіта. Серед населення острова поширені позиції щодо незалежності, наприклад, з 2009 року данську мову скасували як другу офіційну, залишивши лише гренландську. Міжнародна й оборонна політика щодо острова лишаються в юрисдикції Данії, хоча Гренландія не входить до ЄС. Присутність США на острові почалася з 1941 року, під час Другої світової війни. З 1951-го Данія та США мають угоду про спільну оборону Гренландії в межах НАТО. У Гренландії з 1953 року розміщена база «Пітуффік» — найпівнічніша авіабаза США. У 2014-2024 база обслуговувалась компанією зі США, а не Гренландії. Це викликало незадоволення місцевих через втрату джерела доходів, однак у 2020 була підписана нова угода про обслуговування бази Гренландією з 2024 між нею, США та Данією. В 1946 році США безрезультатно пропонували Данії продати острів за 100 млн доларів. Значні рухи чи акції на підтримку приєднання до США Гренландії серед її населення відсутні.

Прогноз

Характер конфлікту США та Данії щодо Гренландії на кінець 2025 року є дипломатичним. Офіційні представники США, Данії

та Гренландії твердо заявляють про наміри вирішувати майбутнє острова без військової сили, шляхом перемовин та дипломатичних засобів протесту. Причиною конфлікту є наміри окремих посадових осіб США щодо безпосереднього контролю їхньої держави над островом. Окрім цих осіб із влади Дональда Трампа, ніхто з впливових політиків США публічно не поширював наміри доєднати Гренландію до США з 1940-х років. Попри ди-

пломатичність та невелику тривалість конфлікту в часі, він створює ризики для НАТО і світу через конфліктну ситуацію між двома членами блоку НАТО, союзного Україні, та зневажливе ставлення до суверенної волі народу на прикладі населення автономної Гренландії, яке висловлює наміри або лишитись у складі Королівства Данія, або отримати незалежність, а не доєднатися до США.

06. ГРЕЦІЯ – ТУРЕЧЧИНА

Події, інциденти

Туреччина та Греція, незважаючи на спроби в попередні роки розпочати «відлигу», у 2025 році повернулися до постійних конфліктів у регіоні та погроз одна одній.

Між країнами знову почалися «картографічні» війни, метою яких є зазіхання на спірні території сусідньої країни. Обов'язковою частиною таких конфліктів були і продовжують бути взаємні обвинувачення перед Єврокомісією та засудження дій одне одного. Аналогічна ситуація склалася в листопаді 2025 року, коли Туреччина засудила бажання Греції вкотре зазіхнути на спірні території та поширити на них виключно грецький контроль.

Невирішеним питанням залишаються нелегальні мігранти, у смерті яких країни звинувачують одна одну, що різко погіршує відносини між ними. Прикладами є смерть семи мігрантів 3 квітня 2025 року на шляху з Туреччини до грецького острова Лесбос або захоплення катера нелегальних мігрантів біля

острова Родос 14 жовтня того ж року, через що загинули дві особи. В обох сценаріях уряди Афін та Анкари звинувачують одне одного в некомпетентності та відсутності можливостей протидіяти нелегальній міграції.

Також проблемним для держав залишається питання кордонів національних морських парків. 21 липня прем'єр-міністр Міцотакіс заявив про остаточне врегулювання кордонів двох парків на користь Греції, одночасно заявивши, що один із парків буде одним із найбільших на території Європи. Однак Анкара жорстко виступила проти таких дій з боку грецького уряду та 2 серпня також оголосила про врегулювання кордонів своїх морських парків на території Чорного, Егейського та Середземного морів, а також засудила Афіни за відсторонення Туреччини від обговорення про кордони парків.

Цікавою подією у двосторонніх відносинах стала криза на тлі грецької енергетичної розвідки на південь від Криту. Компанія

Chevron разом із грецькими дослідниками вирішили провести дослідження на морських територіях «South Crete I» та «South Crete II». Утім, Лівія та Туреччина висловили протест проти планів Афін, наголошуючи на дотриманні угоди, підписаної у 2019 році, яка визначила морські кордони між державами. Однак грецький уряд проігнорував протести та все-таки дав зелене світло компанії Chevron 26 березня, наголошуючи на недійсності та абсурдності угоди через неврахування кордонів інших країн.

Не менш суперечливим є проєкт «Great Sea Interconnector», який має на меті прокладання підводного електрокабелю між Ізраїлем, грецькою частиною Кіпру та Грецією. Це вже актуалізувало дуже багато як старих, так і нових проблем. Хоча проєкт є актуальним та 2025 року привернув навіть більше уваги і продовжує бути цікавим для Ізраїлю та ЄС, його реалізації заважають проблеми нерегульованих морських кордонів, кіпрська криза, наявність терористів з боку Лівії, Гази та Лівану, а також ворожість Туреччини щодо Ізраїлю у відповідь на кризу в Газі. Анкара активно намагалася перешкоджати проєкту через претензії на морські кордони, через які будується кабель, а також неодноразово надсилала військові кораблі для блокування робіт із прокладання кабелю.

Інтенсивність

Дипломатичне протистояння в регіоні з постійними погрозами.

Тенденції

У нових відносинах Греції та Туреччини, на противагу 2024 року, помітна незначна тенденція до спроб нормалізації та врегу-

лювання певних суперечок. Утім, Анкара та Афіни не можуть знайти рішення, які б задовільнили обидві сторони. Через це постійно стикаються з новими викликами старих проблем і породжують додаткову конфліктогенність.

Вплив на глобальні процеси

Не дивлячись на те, що обидві країни належать до Північноатлантичного альянсу, їхні погрози одна одній не припинилися, а лише посилися з приходом Дональда Трампа до влади в США. Так однією з найважливіших тем, які обговорюють з початку року, є перегони між державами в озброєнні F-35 Lightning II. І Туреччина, і Греція очікують отримання цих винищувачів уже тривалий час, що призвело до появи турецького проєкту «TAI TF Каан». Він має на меті створення новітнього винищувача, здатного протистояти американським ВПС. Однак Анкара також стикнулася з проблемою наявності в армії російських С-400, що значно ускладнює отримання будь-яких західних технологій та дає можливість Греції отримати F-35 першими. Утім, турецький уряд засуджує будь-які просування в наданні Афінам винищувачів першими, звинувачуючи Захід у заграванні до Греції через її європейськість.

Глобальним питанням досі є криза в Газі, що особливо позначилося на відносинах між Туреччиною та Грецією. Анкара насамперед підтримує незалежність Палестини та дії ХАМАС проти сил ЦАХАЛ, наголошуючи на планах турецького уряду допомогти палестинцям здобути мир шляхом боротьби проти Ізраїлю. Афіни тим часом продовжують співпрацю з прем'єр-міністром Нетаньягу. Міцотакіс неодноразово

відвідував Тель-Авів упродовж цього року та обговорював розвиток дружніх відносин між державами, фокусуючись на купівлі ізраїльського озброєння та спільного проєкту морського електрокабелю між державами. Обидві країни звинувачують одна одну в підтримці тероризму, що лише поглиблює дипломатичну кризу між турецьким та грецьким урядами.

Проблема нелегальної міграції в Європу з Туреччини в Грецію загострилася, але країни ЄС не можуть запровадити механізми чіткого регулювання перетину кордону. Також слабким є моніторинг ситуації з перепливанням моря з території Африки чи Близького Сходу до європейських країн, що слугує лише приводом суперечок між державами та провідними партіями Греції й Туреччини.

Прогноз

Враховуючи тенденції попередніх років та складний розвиток відносин між Афінами та Анкарою у 2025 році, варто говорити про наявність тенденції «коливання маятника».

Країни час від часу мають періоди «відлиги», доки не стикаються з черговою кризою, через що стають суперниками чи навіть ворогами, адже завжди мають різні погляди на невирішені десятиліттями проблеми й суперечки.

Звісно, перебування обох держав у складі НАТО стримує від повномасштабної ескалації конфліктів. Однак не потрібно очікувати значного покращення чи погіршення відносин. На заваді цьому може стати політика президента Ердогана, який є прихильником мусульман та нейтрально-негативно ставиться до європейських країн. Також він постійно звертається до історичної спадщини, що негативно впливає на відносини з Грецією. Тож доки чинний президент Турецької Республіки залишиться при владі, можна говорити про наявність лише регіональних дипломатичних конфліктів між Грецією та Туреччиною, без їхньої ескалації у більш масштабні збройні протистояння.

ФІЛІППІНИ

07.

Події, інциденти

Філіппіни за президенства Фердинанда Маркоса-молодшого залишаються віддані своїй основній цілі — розробці дієвої та диверсифікованої безпекової політики, яка здатна захистити острівну країну від дедалі більш агресивних дій КНР. Із поверненням Дональда Трампа в Білий Дім у Манілі зросло

розуміння того, що орієнтуватися виключно на Вашингтон у питаннях екзистенційної важливості є потенційно провальним рішенням, зважаючи на зміщення пріоритетів та непослідовність американської політики.

Китайська загроза: протистояти, неможливо зупинити. Протягом 2025 року кількість зіткнень між КНР і Філіппіна-

ми в Південно-Китайському морі досягла небувалого раніше рівня. Станом ще на середину жовтня Маніла подала до 50 дипломатичних протестів щодо китайських провокацій, що перевищило аналогічні показники минулих років. Мали місце два випадки арешту китайських громадян за шпигунство, зокрема фото- та картографування військової та критичної інфраструктури Філіппін. У відповідь Пекін показово звинуватив трьох філіппінців, колишніх студентів китайського університету, та змусив їх на телебаченні зізнатися в «шпигунстві».

У середині квітня китайська берегова охорона висадила на незаселеному рифі Сенді-Кей, підняла там китайський прапор і заявила про «здійснення суверенної юрисдикції». Риф розташований усього за 1,5 морської милі від філіппінського острова Тіту — найбільшого форпосту Філіппін у регіоні. Філіппіни відповіли власною висадкою 27 квітня та підняттям свого прапора, але, за оцінками, Пекін фактично анексував цю територію.

Один із найбільш резонансних інцидентів року стався 11 серпня, коли китайський корабель берегової охорони CCG 3104 зіткнувся з китайським есмінцем типу 052D «Guilin» під час спроби перехопити філіппінське судно BRP Suluan. Філіппінський корабель успішно уникнув переслідувачів, що призвело до аварії між китайськими суднами. CCG 3104 отримав критичні пошкодження носової частини, що унеможливило його подальше плавання.

Найсвіжіший великий інцидент стався 13 грудня, коли китайська берегова охорона використала водомети проти близько 20 філіппінських рибальських човнів біля мілини Сабіна. Троє філіппінських рибалок

отримали поранення, два судна зазнали серйозних пошкоджень. Китайський малий катер також перерізав якірні лінії кількох філіппінських човнів, що створило загрозу для життя екіпажів через сильну течію та високі хвилі.

Інтенсивність

Дипломатичне протистояння, конфлікт через розподіл морських акваторій.

Тенденції

Попри визначальний чинник зовнішньої політики в безпеці Філіппін, перед державою залишається низка серйозних внутрішніх викликів. Насамперед варто відзначити розкол між президентом Маркосом та віцепрезидентом Сарою Дутерте — це серйозно б'є по політичній стабільності в майбутньому. Процедура імпичменту віцепрезидентки була анульована Верховним Судом Філіппін, що створило прецедент розмиття повноважень гілок влади — справою мав займатися Сенат. Окрім цього, попри наявність двопалатного парламенту, модель влади в республіці залишається президентською. Сьогодні Сара Дутерте поступово будує підвалини для можливої майбутньої боротьби за президентське крісло, задля чого активно використовує розкол у сім'ї Маркосів — сестра президента звинуватила його у вживанні наркотиків. Повернення клану Дутерте до влади в майбутньому може завершитися розворотом Маніли в бік Пекіна. Для довгострокової перспективи непослідовна політика несе катастрофічні наслідки.

Іншими проблемами залишаються залежність від імпорту продовольства та природні катаклізми, головно тайфуни.

Урядова програма щодо зниження цін на рис була досягнута штучно, шляхом зниження цін у державній мережі магазинів, а із 21 тайфуна за рік два (тайфун Тіно та супертайфун Уван) спричинили збитки для понад 13 млн людей (до 300 осіб загинуло, 120 зникло безвісти). Понад 500 000 будинків було пошкоджено, серед яких понад 42 000 зруйновано безповоротно.

Вплив на глобальні процеси

Філіппіни є державою-засновницею Асоціації держав Південно-Східної Азії (АСЕАН), яка стала надзвичайно успішною в соціально-економічній сфері з чи не найвищими показниками економічного зростання на планеті. Проте серйозним недоліком є відсутність як спільного розуміння необхідності колективної безпеки та механізмів її реалізації. У своїх прагненнях Маніла залишається фактично без союзників у межах блоку, що спонукає шукати альтернативних союзників.

Найбільш перспективною виглядає співпраця з Японією. Станом на 2025 рік, особливо після приходу до влади прем'єрки Такаїчі та змін у складі правлячої коаліції, Токіо проводить активні зміни у своїй безпековій політиці, що потенційно включає зміни до статей Конституції, які обмежують розвиток ВПК, експорт його продукції та застосування Сил самооборони Японії. Окрім цього, держава зайняла чіткіший і впевненіший курс у зовнішній політиці. Це чудово корелюється з цілями Філіппін. 11 вересня 2025 року набув чинності Договір про взаємне розміщення військ (або ж про взаємний доступ), який дозволяє збройним силам держав розташовуватися на територіях одна одної.

Окрім цього, у рамках модернізації флоту Токіо передав Манілі щонайменше шість есмінець, що значно зміцнить флот останньої, який до цього мав на озброєнні лише три бойові кораблі.

Іншими важливими союзниками залишаються Австралія та Південна Корея. У 2025 році компанія Korea Aerospace Industries підписала з Філіппінами контракт на суму 712,8 млн доларів на будівництво 12 винищувачів, а HD Hyundai Heavy Industries закінчує будівництво двох бойових кораблів для підсилення флоту. Цього року держави підняли рівень співробітництва до стратегічного. З Австралією Маніла також планує підписати нову безпекову угоду, яка включає доступ до військових баз одне одного та можливе постійне розміщення австралійських військових на філіппінській території. Угоду планують фіналізувати на початку 2026 року. Окрім цього, Філіппіни також підписали Угоду про перебування іноземних сил із Канадою в листопаді. Маніла розглядає співпрацю з Україною, зокрема в контексті виробництва дронів, як пріоритет для посилення власних можливостей для захисту від китайського флоту, який залишається найбільшим у світі за кількістю кораблів. Станом на кінець 2025 року ведеться відповідна робота над угодою про співпрацю та розміщення виробничих потужностей на архіпелазі.

Прогноз

Філіппіни залишаються стратегічно важливою державою, яка стикається з великою кількістю як зовнішніх, так і внутрішніх викликів. Проте роль Маніли як у регіональній, так і в глобальній безпеці

важко назвати перебільшеною: традиційним партнерам варто приділяти більше уваги у співпраці.

У 2026 році Маніла продовжуватиме переозброєння та модернізацію збройних сил, передусім ВМС та ВПС, задля збільшення можливостей протидії КНР у разі прямого зіткнення на воді. Окрім цього, курс на диверсифікацію, ймовірно, продовжиться — у процесі підготовки перебу-

вають угоди щонайменше з Австралією та Україною. У внутрішній політиці найбільш реалістично очікувати закріплення розколу між президентом Маркосом та віцепрезиденткою Дутерте — його можливо усунути лише шляхом відновлення процедури імпічменту. Продовольча та кліматична безпека залишатимуться значною загрозою.

Інформаційне видання

НЕДЕРЖАВНОГО АНАЛІТИЧНОГО ЦЕНТРУ «УКРАЇНСЬКІ СТУДІЇ СТРАТЕГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

ІНДЕКС ВИПИНІ

РІЧНИК 2025

Видання підготували:

Юрій Сиротюк,
почесний президент Недержавного аналітичного центру «Українські студії стратегічних досліджень», народний депутат України VII скликання, головний сержант роти вогневої підтримки 5-ої окремої штурмової Київської бригади Збройних Сил України

Юрій Олійник,
кандидат політичних наук, директор Недержавного аналітичного центру «Українські студії стратегічних досліджень», військовослужбовець Збройних сил України

Участь у зборі інформації брали:

Андрій Рудик,
доктор філософії у галузі соціальних та поведінкових наук, офіцер Збройних сил України

Марта Олійник-Дьомочко,
кандидат політичних наук, дослідниця-африканістка, Фондація Global Ukraine

Богдан Черкас,
кандидат політичних наук, асистент кафедри регінознавства Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Т. Г. Шевченка

Катерина Шимкевич,
кандидат історичних наук, експерт Аналітичного центру балканських досліджень

Олександр Чупак,
керівник економічних програм Недержавного аналітичного центру «Українські студії стратегічних досліджень»

Олексій Ткаченко,
експерт Недержавного аналітичного центру «Українські студії стратегічних досліджень», офіцер Збройних сил України

Анатолій Демещук,
кандидат історичних наук, експерт Аналітичного центру балканських досліджень

Олександр Коптєв,
експерт Аналітичного центру балканських досліджень

Ярослав Куртов,
експерт Аналітичного центру балканських досліджень

Гліб Михайлик,
експерт Аналітичного центру балканських досліджень

Партнери проекту:

КАФЕДРА РЕГІОНОЗНАВСТВА
ІНСТИТУТУ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА

Верстка: Михайло Кублій

Вичитка: Ольга Петренко-Цеунова

Контакти:

Тел.: +38(067) 605-35-05, E-mail: nac.ussd@gmail.com, ussd.org.ua

У виданні використані карти та ілюстрації 5-ої окремої штурмової Київської бригади, а також придбані на depositphotos.com, <https://unsplash.com> та взяті з відкритих джерел.

Підписано до друку 31.01.2026 р.

Наклад 500 прим.